

Kā Zemkopības ministrija pārvalda valstij piederošu īpašumu – derīgos izraktenus?

Rīga 2019

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Revīzijas ziņojums

Kā Zemkopības ministrija pārvalda valstij piederošu īpašumu – derīgos izrakteņus?

26.11.2019.

Likumības (atbilstības) revīzija “Zemkopības ministrijas darbība valstij piederošo derīgo izrakteņu apsaimniekošanā”

Revīzija veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles Ceturtā revīzijas departamenta

09.09.2019. revīzijas grafiku Nr.2.4.1-38/2019.

Ziņojuma noformējumā izmantots attēls no revidentu personīgā arhīva.

Cienījamais lasītāj!

Valsts kontrole finanšu revīzijā par Zemkopības ministrijas 2018.gada pārskatu konstatēja, ka līdz 2018. gada beigām ministrija nav uzskaitījusi un uzrādījusi gada pārskatos tās valdījumā esošos valstij piederošos derīgos izrakteņus (kūdras, smilti, granti u.c.), kas nodoti apsaimniekošanā valsts akciju sabiedrībai “Latvijas valsts meži”, jeb, citiem vārdiem sakot, – konstatēts, ka saimnieks nezina, kas tam pieder. Situācijā, kad uzskaitē nav uzrādīti visi īpašumi un nav aplēsta to vērtība, paaugstinās risks to negodprātīgai izsaimniekošanai. Labojot šo situāciju, Zemkopības ministrija savā pārskatā uz 2018.gada beigām iekļāva tai uzticētos valsts derīgos izrakteņus – uzrādīja ar vērtību 3,8 miljardi *euro* (kūdras atradnes – 3,7 miljardi *euro*, smilts, grants atradnes – 102 miljoni *euro*). Valstij pieder 58% no Latvijā pieejamās kūdras platības, un Valsts kontrolei radās jautājums: “Kādi ir bijuši valsts ieņēmumi no tai piederošo kūdras krājumu pārdošanas, ja kūdras atlikusī vērtība pēc apmēram 20 gadu aktīvas izstrādes vēl ir 3,7 miljardi *euro*?” Trīs mēnešus vēlāk Zemkopības ministrija derīgo izrakteņu vērtību samazināja 58 reizes – uz 57,3 miljoniem *euro* kūdrai un 8,4 miljoniem *euro* smilts un grants atradnēm.

Tāpēc Valsts kontrole izlēma veikt padziļinātu situācijas izpēti un uzsākt likumības (atbilstības) revīziju “Zemkopības ministrijas darbība valstij piederošo derīgo izrakteņu apsaimniekošanā”. Esam pabeiguši šo revīziju un sagatavojuši revīzijas ziņojumu.

Konstatējumi ir bēdīgi, sevišķi attiecībā uz kūdras resursu apsaimniekošanu.

Ne Zemkopības ministrija, ne AS “Latvijas valsts meži” līdz šim nav sekojusi līdzi un apzinājusi, kādos apmēros valsts īpašumā esošā kūdra ir

iegūta un atsavināta. Šos datus par periodu no 2013.gada Valsts kontrole lūdza apkopot Valsts vides dienestam. Ik gadu vairāk nekā 60% no Latvijā iegūtās kūdras komercsabiedrības iegūst AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekošanā nodotajos īpašumos, un vairāk nekā 95% Latvijas kūdras tiek eksportēti. 2018.gadā kūdra tika eksportēta 178 miljonu *euro* vērtībā, kamēr AS “Latvijas valsts meži” ieņēmumi par kūdras bija tikai 2,47 miljoni *euro* (2017.gadā – 1,8 miljoni *euro*). Šādi nesamērīgi zemi ieņēmumi skaidrojami ne tikai ar pagājušā gadsimta deviņdesmitajos gados slēgtiem līgumiem saskaņā ar tā laika normatīvo ietvaru un izpratni par dabas resursu un valsts īpašuma vērtību, bet tas skaidrojams arī ar ļoti gauso normatīvo aktu grozīšanas gaitu un to, ka AS “Latvijas valsts meži” savlaicīgi nav uzsākusi kūdras ieguves nomas maksas indeksāciju.

Zemkopības ministrijas valdījumā ir arī apmēram piektā daļa valstī esošo smilts un grants atradņu. Sakārtojot savu uzskaites sistēmu, Zemkopības ministrija nodrošinās šo resursu izmaiņu pēc pārdošanas vai jaunas ieguves uzsākšanas atspoguļošanu grāmatvedības uzskaitē.

Kopumā ir secināms, ka Zemkopības ministrijas un AS “Latvijas valsts meži” rīcība derīgo izrakteņu apsaimniekošanā nav gādīgam un atbildīgam saimniekam atbilstoša.

Turklāt Zemkopības ministrijas nepietiekamas rūpes par valsts interesēm konstatētas arī iepriekš. Jau 2008.gadā Valsts kontrole revīzijā par AS “Latvijas valsts meži” rīcību ar tās valdījumā un pārvaldībā nodoto valsts mežu īpašumu un Zemkopības ministrijas darbību kapitālsabiedrības uzraudzībā secināja: “Nosakot nepamatoti mazus AS “Latvijas valsts meži” valsts budžetā veicamos maksājumus par valsts

kapitāla izmantošanu, Zemkopības ministrija nav aizstāvējusi valsts intereses, lai valsts gūtu tai pienākušos labumu no sava īpašuma lietošanas un pārdošanas.”

Valstij piederošo derīgo izrakteņu apsaimniekošana nav AS “Latvijas valsts meži” galvenais darbības veids – aiz apjomīgās mežu saimniecības derīgo izrakteņu joma ir palikusi ēnā. Bet vai tāpēc, ka tā nav galvenā akciju sabiedrības darbības joma, būtu attaisnojams tas, ka ne Zemkopības ministrijai, ne akciju sabiedrībai nav nākotnes skatījuma par valstij piederošiem derīgajiem izrakteņiem tām uzticētajos zemes īpašumos, kas aizņem milzīgu Latvijas teritorijas daļu? Kā arī tas, ka sabiedrībai sniegtā informācija par derīgo izrakteņu, sevišķi kūdras, apsaimniekošanu līdz šim ir bijusi skopa.

Šajā revīzijā radās jautājums, vai AS “Latvijas valsts meži” publicētie saimnieciskās darbības rezultātu rādītāji atspoguļo faktiskos sasniegumus. Piemēram, ar augstu aktīvu atdevi uzņēmums ir izcēlies tāpēc, ka rādītāja aprēķinos neizmanto valsts īpašumā (Zemkopības ministrijas bilancē) esošo aktīvu (mežaudžu) vērtību, bet daļas aktīvu (kūdra, smilts, grants), par ko saņemti ieņēmumi, vērtību vispār nav zinājis, un tā nav bijusi uzskaitīta. Valsts kontroles aprēķini liecina par ne tik sekmīgu

darbības vērtējumu, kā norādīts paša uzņēmuma pārskatos.

Valsts budžets par savu derīgo izrakteņu atsavināšanu tiešā veidā proporcionāli atsavināto resursu apjomam nesaņem neko – vienīgie maksājumi ir dividendes jeb daļa no tā, kas atliek pēc visiem kapitālsabiedrības izdevumiem, tai skaitā administrācijas, sabiedrisko attiecību, ēkas nomas un citiem izdevumiem. Un tas raisa arvien jaunus papildu jautājumus, kuri būtu uzdodami Zemkopības ministrijai un AS “Latvijas valsts meži”.

Pateicamies par sadarbību revīzijas ietvaros Zemkopības ministrijai un AS “Latvijas valsts meži”, Valsts vides dienestam, biedrībai “Latvijas Īpašumu Vērtētāju Asociācija” un Latvijas Kūdras asociācijai.

Ar cieņu

departamenta direktore

Inga Vilka

SATURS

PAMATINFORMĀCIJA	6
Kopsavilkums	7
Derīgo izrakteņu apsaimniekošana Zemkopības ministrijā un AS “Latvijas valsts meži”	15
1. Vai Zemkopības ministrijas rīcībā ir ticama informācija par tās valdījumā esošajiem derīgajiem izrakteņiem?	19
2. Vai ir gūti visi piekritīgie ieņēmumi no Zemkopības ministrijas valdījumā esošajiem derīgajiem izrakteņiem?	30
3. Vai Zemkopības ministrija un AS “Latvijas valsts meži” nodrošina labai pārvaldībai atbilstošu derīgo izrakteņu apsaimniekošanu?	50
Zemkopības ministrijas viedoklis.....	61
Revīzijas raksturojums, metodes un kritēriji	62
1.pielikums. Derīgo izrakteņu karjeru atlikumu atšķirības starp Derīgo izrakteņu atradņu reģistra un AS “Latvijas valsts meži” datiem	64
2.pielikums. AS “Latvijas valsts meži” kūdras ieguves nomas maksa.....	65
3.pielikums. Kūdras ieguves uzņēmumu peļņa un maksa AS “Latvijas valsts meži” par kūdras ieguvi kūdras atradnēs, kurās tiek veikta nomas maksas indeksācija	66
4.pielikums. AS “Latvijas valsts meži” iznomātās zemes platības kūdras ieguvei un nomas maksa par kūdras ieguvi 2019.gadā	68
5.pielikums. AS “Latvijas valsts meži” kūdras atradņu nomnieku darbības rādītāji un AS “Latvijas valsts meži” kūdras atradņu nomas maksa	69

PAMATINFORMĀCIJA

*Zemkopības ministrija ir nodevusi
AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekošanā*

*AS “Latvijas valsts meži”
ieņēmumi 2018.gadā*

25%

Latvijas teritorijas jeb
valstij piederošo meža
zemi 16 300 km² platībā

**339,38 €
miljoni**

no kopējās saimnieciskās
darbības

58%

no visas Latvijas kūdras
resursu ieguves platības

**2,47 €
miljoni**

no kūdras atradnēm

19%

no visiem Latvijas
teritorijā esošajiem smilts
un smilts-grants karjeriem

**1,72 €
miljoni**

no smilts, smilts-grants un
māla ieguves

**77,2 €
miljoni**

AS “Latvijas valsts meži”
samaksātās dividendes valsts
budžetam 2019. gadā (par
2018. pārskata gadu)

**178 €
miljoni**

visas Latvijas kūdras
eksporta vērtība 2018.gadā

Kopsavilkums

Motivācija

Zemkopības ministrijas valdījumā ir valstij jeb visai sabiedrībai piederoši zemes īpašumi platībā, kas lielāka par ceturto daļu Latvijas teritorijas, ar tai piekrītošiem resursiem – gan ar mežaudzēm, gan arī ar dažādiem derīgajiem izrakteņiem kā kūdra, smilts, grants u.c. Zemkopības ministrija tās valdījumā esošo valsts meža zemju, kurās atrodas arī derīgie izrakteņi, apsaimniekošanu no 2000.gada ir nodevusi valsts AS “Latvijas valsts meži”.

Viena no vērtīgākajām Latvijas dabas bagātībām ir kūdras resurss. Latvijā atrodas 0,4% no pasaules kūdras krājumiem, un Latvijā ir septītais augstākais kūdras purvu īpatsvars pasaulē.

Lai arī kūdra ir dabas resurss, kas atjaunojas, tas notiek ļoti lēni – 400 un pat vairāk gadu laikā. Līdz ar to ir svarīga šī vērtīgā resursa saprātīga izmantošana, lai sniegtu atbalstu valsts ekonomiskajai izaugsmei. Šī resursa izmantošanā svarīgi ir nodrošināt līdzsvaru starp vides aizsardzības prasībām un tautsaimniecības attīstību.

Vairāk nekā puse – 58% – Latvijas kūdras resursu platības pieder valstij, kas ir nodoti valdījumā Zemkopības ministrijai un tālāk apsaimniekošanai nodoti AS “Latvijas valsts meži”. Tāpat AS “Latvijas valsts meži” ir deleģēta apsaimniekot piekto daļu no visiem Latvijas teritorijā esošajiem smilts un smilts-grants karjeriem.

Diemžēl Latvijā nav izstrādāta zemes dziļu izmantošanas stratēģija valsts un pašvaldību zemēs, līdz ar to nenotiek plānveidīga un sistemātiska jaunu zemes dziļu resursu izpēte, kā arī zināmo derīgo izrakteņu atradņu papildu izpētes darbi, lai nodrošinātu pēc iespējas racionālāku to izmantošanu.

Valsts kontrole iepriekšējā revīzijā ir konstatējusi, ka Zemkopības ministrijas gada pārskatā līdz 2018.gadam nebija uzrādīti ministrijas atbildībā esošie valstij piederošie derīgie izrakteņi, kas nodoti apsaimniekošanā AS “Latvijas valsts meži”, – ne naudas vērtībā, ne apjomos. Līdz ar to līdz 2018.gada pārskata sagatavošanai tie nebija uzrādīti arī valsts Saimnieciskā gada pārskatā. Derīgie izrakteņi Zemkopības ministrijas grāmatvedības uzskaitē pirmo reizi tika iekļauti uz pārskata perioda beigām (31.12.2018.) ar uzskaites vērtību 3,8 miljardu *euro* apmērā. Tas tika veikts, gatavojot 2018.gada pārskatu, tikai pēc Valsts kontroles konstatējuma, ka šis valsts īpašums nekur nav uzskaitīts.

Situācijā, kad grāmatvedības uzskaitē nav uzrādīti visi valstij piederošie derīgie izrakteņi vai tie nav uzrādīti pilnīgi to patiesajās vērtībās, pastāv liels risks to izsaimniekošanai.

Ministru kabineta noteikumi, kuri nosaka, ka publiskām personām ir pienākums, nosakot maksu par derīgo izrakteņu atradņu nomu, ņemt vērā arī derīgo izrakteņu vērtību, ir apstiprināti tikai 2014.gadā, lai arī Valsts kontrole jau 2007.gadā norādīja uz problēmu, ka bieži vien netiek iekasēta maksa par iegūtajiem derīgajiem izrakteņiem, kas pieder valstij vai pašvaldībai.

Tāpēc Valsts kontrole ir veikusi revīziju ar mērķi noskaidrot, vai Zemkopības ministrijas darbības derīgo izrakteņu apsaimniekošanā ir atbilstošas normatīvajiem aktiem un labai pārvaldībai.

Galvenie secinājumi

Revīzijas laikā konstatētais liecina par būtiskiem trūkumiem Zemkopības ministrijas un AS “Latvijas valsts meži” darbībā, pārvaldot un apsaimniekojot valstij piederošos derīgos izrakteņus – vairāk nekā pusi no visas Latvijas kūdras resursu platības un piekto daļu no visiem Latvijas teritorijā esošajiem smilts un smilts-grants karjeriem:

- Ministrijas rīcībā nav ticamas informācijas par tās valdījumā esošo derīgo izrakteņu patieso vērtību, ieguves apjomiem un to faktiskajiem atlikumiem, tādējādi neievērojot grāmatvedības uzskaiti regulējošo normatīvo aktu¹ prasības. Neapzinot derīgo izrakteņu patieso vērtību, nav iespējams noteikt iespējami augstāko cenu par iegūstamajiem derīgajiem izrakteņiem;
- Ministrija, neveicot pietiekamu uzraudzību pār AS “Latvijas valsts meži” deleģētā uzdevuma – derīgo izrakteņu apsaimniekošana – tiesisku izpildi, nav ievērojusi Valsts pārvaldes iekārtas likumu², jo AS “Latvijas valsts meži” kūdras ieguves nomas maksas indeksāciju sāka trīs gadus vēlāk, nekā to paredzēja normatīvais akts³ – tikai 2018.gadā;
- Pretēji labas pārvaldības principiem⁴ ministrija kā valsts meža zemju, tai skaitā tajās ietilpstošo zemes dziļu resursu, pārvaldītājs ne pati ir interesējusies, ne zinājusi, ne sabiedrībai sniegusi informāciju par valstij piederošo derīgo izrakteņu vērtību, to apsaimniekošanu un rezultātiem, kā arī ministrijai nav nākotnes redzējuma par derīgo izrakteņu ilgtspējīgu apsaimniekošanu.

Zemkopības ministrija nav bijusi atbildīgs un rūpīgs saimnieks, pārvaldot valsts īpašumā esošos derīgos izrakteņus.

Zemkopības ministrija tās valdījumā esošo valsts meža zemju, kurās atrodas arī derīgie izrakteņi, apsaimniekošanu no 2000.gada ir nodevusi AS “Latvijas valsts meži”.

Derīgo izrakteņu uzskaitē

Zemkopības ministrijas rīcībā joprojām nav ticamas informācijas par tās valdījumā esošās valsts mantas – derīgo izrakteņu – patieso vērtību, ieguves apjomiem un faktiskajiem atlikumiem. Ministrijas pārskatā iekļautās derīgo izrakteņu vērtības vairākkārtēja maiņa liek apšaubīt tās pareizību. Zemkopības ministrija, rīkojoties ar tās valdījumā esošajiem derīgajiem izrakteņiem, nav ievērojusi grāmatvedības uzskaiti regulējošo normatīvo aktu⁵ prasības, un līdz ar to tā nav rīkojusies kā atbildīgs un rūpīgs saimnieks, kuram rūp uzticētā valsts resursu apzināšana, atzīšana, uzskaitē un saglabāšana.

¹ Likuma “Par grāmatvedību” 2.pants, 11.panta pirmā daļa;

MK 21.10.2003. noteikumu Nr.585 “Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju” 49.¹ punkts;

MK 15.12.2009. noteikumu Nr.1486 “Kārtība, kādā budžeta iestādes kārto grāmatvedības uzskaiti” (spēkā līdz 31.12.2018.) 59.punkts;

MK 13.02.2018. noteikumu Nr.87 “Grāmatvedības uzskaites kārtība budžeta iestādēs” (spēkā no 01.01.2019.) 156.punkts.

² Valsts pārvaldes iekārtas likuma 41.panta pirmā daļa, 43.panta trešā daļa, 43.panta piektā daļa.

³ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

⁴ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta piektā daļa;

European Governance. A White Paper. Brussels 25.07.2001. COM(2001) 428 final. Pieejams: https://ec.europa.eu/europeaid/european-governance-white-paper_en [skatīts 03.10.2019.].

⁵ Likuma “Par grāmatvedību” 2.pants, 11.panta pirmā daļa;

Līdz 2018.gadam Zemkopības ministrija nebija ne apzinājusi, ne novērtējusi, ne uzrādījusi tās pārskatā tai uzticētos derīgo izrakteņu resursus vairāk kā pusē no visas Latvijas kūdras resursu ieguves platības un piektajā daļā no visiem Latvijas teritorijā esošajiem smilts un smilts-grants karjeriem.

2018.gada pārskatā Zemkopības ministrija iekļāva tās valdījumā esošos derīgos izrakteņus (kūdru, smilti un smilti-granti) 3,8 miljardu *euro* apmērā, bet jau trīs mēnešus vēlāk ministrija šo aktīvu vērtību samazināja 58 reizes līdz 65,7 miljoniem *euro*. Šāda vērtība ir iekļauta arī valsts Saimnieciskā gada pārskatā.

Tomēr revīzijā ir konstatētas neatbilstības, kas liek apšaubīt arī aktualizēto derīgo izrakteņu vērtību – 65,7 miljoni *euro*. Starp tām ir neatbilstības, kas samazina derīgo izrakteņu vērtību vismaz 1,6 miljonu *euro* apmērā. Vienlaikus ir konstatētas arī neatbilstības, kas derīgo izrakteņu vērtību palielina vismaz par 2,1 miljonu *euro*, un vēl citas. Iepriekš minētais liek secināt, ka Zemkopības ministrija nav ievērojusi likuma “Par grāmatvedību”⁶ prasības, ka grāmatvedības sniegtajai informācijai jābūt patiesai un pilnīgai.

Situācijā, kad ministrijas grāmatvedības uzskaitē nav uzrādīta informācija par tās valdījumā esošiem valstij piederošiem derīgajiem izrakteņiem vai tie netiek uzrādīti to patiesajās vērtībās, pastāv risks to negodprātīgai izmantošanai, piemēram, derīgos izrakteņus atsavinot par zemāku cenu un negūstot ienākumus citu sabiedrības vajadzību apmierināšanai.

Turklāt Zemkopības ministrijas bilancē iekļautā derīgo izrakteņu vērtība zemes dzīlēs smiltij-grantij pārsniedz AS “Latvijas valsts meži” derīgo izrakteņu pārdošanas cenā iekļauto derīgo izrakteņu vērtību zemes dzīlēs. Revidenti uzskata, ka derīgo izrakteņu tirgus vērtībām zemes dzīlēs gan pašizmaksas aprēķiniem, gan bilances vajadzībām būtu jābūt savstarpēji saistītām un tās nevar tikt skatītas atsevišķi. Līdz ar to šī situācija rada jautājumu:

- vai AS “Latvijas valsts meži” nav noteikusi zemāku smilts-grants pārdošanas cenu, nekā ir tās faktiskā vērtība;
- vai Zemkopības ministrijas bilancē iekļautā smilts-grants vērtība ir patiesa un bilances vērtība nav palielināta.

Lielākā daļa AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekotie kūdras ieguves nomas līgumi ir pārņemti no citām institūcijām, kas tos bija noslēgušas līdz 2000.gadam saskaņā ar tā laika normatīvo regulējumu, un tajos noteiktā kūdras atradņu nomas maksa ir ievērojami zemāka nekā kūdras atradņu nomas maksas tirgus vērtība. Revidenti vērš uzmanību, ka aktualizētā kūdras atradņu bilances vērtība ir noteikta, balstoties uz “vēsturiski” noslēgtajos zemes nomas līgumos noteikto kūdras atradņu nomas maksu. Tāpēc Zemkopības ministrijas bilancē nav norādīta kūdras atradņu faktiskā tirgus vērtība, bet gan

Zemkopības ministrija sākotnēji savā pārskatā iekļāva derīgos izrakteņus 3,8 miljardu *euro* apmērā, bet jau trīs mēnešus vēlāk ministrija šo aktīvu vērtību samazināja līdz 65,7 miljoniem *euro*.

MK 21.10.2003. noteikumu Nr.585 “Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju” 49.¹ punkts;
 MK 15.12.2009. noteikumu Nr.1486 “Kārtība, kādā budžeta iestādes kārto grāmatvedības uzskaiti” (spēkā līdz 31.12.2018.) 59.punkts;
 MK 13.02.2018. noteikumu Nr.87 “Grāmatvedības uzskaites kārtība budžeta iestādēs” (spēkā no 01.01.2019.) 156.punkts.

⁶ Likuma “Par grāmatvedību” 2.pants.

noslēgtajos kūdras atradņu nomas līgumos noteiktās maksas tagadnes vērtība, kas ir ievērojami zemāka par faktisko kūdras atradņu tirgus vērtību.

Ieņēmumi no Zemkopības ministrijas valdījumā esošajiem derīgajiem izrakteņiem

Nozīmīgs valsts īpašumā esošs resurss – kūdra – gadiem ilgi tiek atsavināts par maksu, kas ir ievērojami zemāka nekā faktiskā kūdras tirgus vērtība. Šāda situācija ir izveidojusies, jo:

- normatīvais regulējums līdz 19.05.2014. pieļāva, ka nomas maksa par zemes nomu tiek noteikta tikai pēc zemes kadastrālās vērtības⁷, kurā nav iekļauta zemes dziļu vērtība⁸. Līdz ar to nomas maksa derīgo izrakteņu ieguves gadījumā nebija atkarīga no iegūto vai iegūstamo derīgo izrakteņu apjoma;
- lai arī normatīvais akts⁹ paredzēja, ka no 2015.gada noslēgtajos līgumos par derīgo izrakteņu ieguvi ir jāsaņem noteiktās maksas indeksācija, AS “Latvijas valsts meži” indeksāciju sāka trīs gadus vēlāk – tikai no 2018.gada.

Piemēram, pēc revidentu aplēsēm 2013.gadā AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekotajās (tai skaitā no citām institūcijām pārņemtajās) valsts kūdras atradnēs nomas maksas par kūdras ieguvi apmērs saskaņā ar tobrīd spēkā esošo normatīvo aktu¹⁰ veidoja aptuveni 19% no nomas maksas tirgus vērtības – starpība starp iegūto nomas maksu un tās tirgus vērtību bija aptuveni trīs miljoni *euro*¹¹.

Valsts kontrole jau 2007.gadā revīzijā pašvaldībās par līdzīgu situāciju norādīja uz problēmu, ka maksa par tām piederošo derīgo izrakteņu ieguvi faktiski netiek iekasēta. Tikai 2014.gadā tika apstiprināts normatīvais akts¹², kas noteica publiskas personas zemesgabala, kas tiek iznomāts zemes dziļu izmantošanai, nomas maksas aprēķināšanas kārtību, paredzot, ka šāda zemesgabala nomas maksa nosakāma atbilstoši sertificēta vērtētāja noteiktajai zemesgabala nomas maksai. Minētajam principam būtu jānodrošina, ka zemes dziļu izmantošanai iznomātā zemesgabala nomas maksa atbilst patiesai atlīdzībai par šāda zemesgabala lietošanu un tiek nodrošināta atbilstoša samaksa par iegūtajiem derīgajiem izrakteņiem.

2013.gadā saskaņā ar tobrīd spēkā esošo normatīvo akta prasībām ieņēmumi par kūdras ieguvi veidoja mazāk nekā piekto daļu no kūdras atradņu nomas maksas tirgus vērtības, tādējādi starpība starp iegūto nomas maksu un tās tirgus vērtību bija aptuveni trīs miljoni *euro*.

⁷ MK 30.10.2007. noteikumu Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu” 7. un 18.punkts (spēkā līdz 19.05.2014.).

⁸ Likuma „Par zemes dziļēm” 6.panta otrā daļa.

⁹ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹⁰ MK 30.10.2007. noteikumi Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu” (spēkā no 09.11.2007. līdz 19.05.2014.).

¹¹ Šī aplēse ir aptuvena, ņemot vērā, ka nomas maksas par kūdras ieguvi tirgus vērtība kūdras purvos tika noteikta tikai 2017.–2019.gadā.

¹² MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

Lēnais normatīvā regulējuma¹³ izstrādes process ir kavējis adekvātu ieņēmumu gūšanu no valsts derīgo izrakteņu atsavināšanas.

Normatīvais akts¹⁴ paredzēja, ka no 2015.gada iepriekš noslēgtajos līgumos ir jāsaņem noteiktās nomas maksas indeksācija. AS “Latvijas valsts meži” indeksāciju sāka trīs gadus vēlāk – no 2018.gada. Ja AS “Latvijas valsts meži” kūdras atradņu nomas maksas indeksāciju būtu sākusī 2015.gadā, tad, pēc revidentu aplēsēm, izmantojot 2017.–2019.gadā veiktos sertificētu vērtētāju novērtējumus par kūdras atradņu tirgus vērtību un maksimālo indeksācijas pieaugumu – 20% gadā, no valstij piederošu kūdras atradņu nomas laika posmā no 2015. līdz 2019.gadam varētu būt iespējams gūt par 1,6 miljoniem euro (ar PVN 21%) lielākus ieņēmumus nekā faktiski gūti šajā periodā.

AS “Latvijas valsts meži” šo situāciju skaidroja ar vienošanās panākšanai nepieciešamo laiku:

- *AS “Latvijas valsts meži” dominējošā stāvokļa dēļ kūdras ieguves tirgū nebija iespējams vienpusēji pārskatīt nomas maksu ar kūdras atradņu nomniekiem, jo šāds nosacījums bija iekļauts tikai daļā līgumu, bet dominējošā stāvokļa dēļ nedrīkst piemērot atšķirīgus noteikumus līdzvērtīgiem darījumiem;*
- *sertificētiem vērtētājiem nebija vienotas Metodikas, lai noteiktu kūdras atradņu nomas maksas tirgus novērtējumu zemes dzīļu resursu izmantošanas gadījumā¹⁵.*

Metodika tika apstiprināta 30.06.2016., bet AS “Latvijas valsts meži” sertificētu vērtētāju novērtējumus sāka pasūtīt tikai 2017.gada otrajā pusē, jo visu šo laika posmu Metodika tika skaidrota un pārrunāta ar kūdras nozarē iesaistītajām pusēm. Ilgais Metodikas diskutēšanas laika periods – gads – rada bažas par to, ka, iespējams, varētu būt novilcināts laiks nomas maksas par kūdras ieguvi indeksācijas uzsākšanai un lielāku ieņēmumu gūšanai par valsts īpašumā esošās kūdras atsavināšanu.

Attiecībā uz iepriekšminēto Zemkopības ministrija ir norādījusi:

fakts, ka sākot ar 01.01.2018. indeksācija tiek piemērota 41 kūdras atradnei un par šo procesu nav ierosināta neviena tiesvedība no nomnieku puses, apliecina, ka AS “Latvijas valsts meži” veiktais sagatavošanās darbs ir bijis kvalitatīvs un sevi attaisnojis¹⁶.

Viena no Zemkopības ministrijas funkcijām ir organizēt un koordinēt likumu un citu normatīvo aktu īstenošanu meža nozares politikas jomā¹⁷. Zemkopības ministrija pēc normatīvā akta¹⁸ spēkā stāšanās neinformēja normatīvā akta¹⁹ projekta atbilstošās daļas izstrādātāju – Finanšu ministriju, ka AS “Latvijas valsts meži” nevarēja izpildīt normatīvā akta²⁰ prasību – no 01.01.2015. katru gadu veikt nomas maksas indeksāciju līdz nomas maksa sasniedz zemesgabala nomas maksas tirgus novērtējumā,

¹³ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹⁴ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹⁵ Zemkopības ministrijas 07.11.2019. vēstule Nr.3.3-3e/2340/2019.

¹⁶ Zemkopības ministrijas 26.11.2019. vēstule Nr.3.3-3e/2472/2019.

¹⁷ MK 30.04.2019. noteikumu Nr. 187 “Zemkopības ministrijas nolikums” 4.3.apakšpunkts.

¹⁸ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹⁹ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

²⁰ MK 30.10.2007. noteikumu Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu” 47.punkts (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

ko nosaka sertificēts vērtētājs, minēto zemes nomas maksu, un pieļāva situāciju, ka trīs gadus netika ievērotas normatīvā akta²¹ prasības, kas atstāja finansiālas sekas arī uz valsts budžetu, samazinot valstij piekritīgo peļņas daļu (dividendi) no kūdras atsavināšanas rezultātā iegūtās peļņas.

Jānorāda, ka vairākos gadījumos saskaņā ar Latvijas Īpašumu Vērtētāju Asociācijas izstrādāto Metodiku dažādu sertificētu vērtētāju veiktie novērtējumi, nemainoties faktiskajiem apstākļiem, vienai un tai pašai kūdras atradnei pusgada laikā ir būtiski mainījušies – kūdras atradņu vērtība no “nevērtīgas” ir palielinājusies līdz pat 102 *euro* vērtībā par hektāru²². Šī situācija norāda, ka izstrādātā Metodika ir plaši interpretējama un nenodrošina tās izstrādes mērķi – vienotu pieeju kūdras atradņu nomas maksas tirgus vērtības noteikšanai, kas ļauj apšaubīt noteiktās kūdras atradņu nomas maksas tirgus novērtējumu patiesumu, kā arī kūdras bilances vērtību.

Pārvaldība pār derīgo izrakteņu apsaimniekošanu

Ne Zemkopības ministrija, ne AS “Latvijas valsts meži” līdz šim nav nodrošinājušas labai pārvaldībai²³ atbilstošu derīgo izrakteņu apsaimniekošanu.

Lai arī regulāri ir notikušas AS “Latvijas valsts meži” valdes un padomes, kā arī akcionāru sēdes, tajās nav skatīts jautājums par AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekošanā nodoto valstij piederošo derīgo izrakteņu vērtību un iegūtās kūdras apmēru.

Zemkopības ministrija pārvaldot un AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekojot valstij piederošus derīgos izrakteņus, nenodrošina Valsts pārvaldes iekārtas likumā²⁴ noteiktā labas pārvaldības principa – atklātība pret sabiedrību – ievērošanu. Zemkopības ministrija kā valsts meža zemju, tai skaitā tajās ietilpstošo zemes dziļu resursu, pārvaldītājs ne pati ir interesējusies, ne zinājusi, ne sabiedrībai sniegusi informāciju par valstij piederošo derīgo izrakteņu vērtību, to apsaimniekošanu un rezultātiem, neskatoties uz to, ka Zemkopības ministrijas darbības stratēģijā²⁵ kā viens no darbības virzieniem ir noteikts: “Dabas resursu ilgtspējības saglabāšana ar mērķi nodrošināt dabas resursu racionālu izmantošanu un apsaimniekošanas ilgtspējību.” AS “Latvijas valsts meži” publiski sniegtā informācija par zemes dziļu, jo īpaši par kūdras, apsaimniekošanu un tās rezultātiem, līdz revīzijas uzsākšanai ir bijusi minimāla.

Zemkopības ministrija, neapzinot tai valdījumā nodoto valsts īpašumā esošo derīgo izrakteņu ieguves apmērus un to vērtību, nevarēja objektīvi izvērtēt AS “Latvijas valsts meži” ar derīgiem izrakteņiem saistīto darbības virzienu rentabilitāti un efektivitāti, aktīvu atdevi un ekonomisko izdevīgumu.

Lai atbilstoši Eiropas Savienības labas pārvaldības principiem²⁶ nodrošinātu efektīvu un ilgtspējīgu valstij piederošo derīgo izrakteņu apsaimniekošanu, ir nepieciešams izstrādāt rīcībpolitikas dokumentu –

²¹ MK 30.10.2007. noteikumu Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu” 47.punkts (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

²² Kūdras atradņu nomas maksa tiek noteikta par hektāru, tajā iekļaujot zemes nomas maksu un maksu par kūdras ieguvī.

²³ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta piektā daļa;

European Governance. A White Paper. Brussels 25.07.2001. COM(2001) 428 final. Pieejams: https://ec.europa.eu/europeaid/european-governance-white-paper_en [skatīts 03.10.2019.].

²⁴ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta piektā daļa.

²⁵ Zemkopības ministrijas darbības stratēģija 2017.-2019.gadam (apstiprināta ar Zemkopības ministrijas 03.09.2018. rīkojumu Nr.96), 1.5.4.apakšnodaļa.

²⁶ European Governance. A White Paper. Brussels 25.07.2001. COM(2001) 428 final. Pieejams: https://ec.europa.eu/europeaid/european-governance-white-paper_en [skatīts 03.10.2019.].

derīgo izrakteņu apsaimniekošanas plānu, kurā būtu iekļauts skaidri noteikts valsts redzējums derīgo izrakteņu ilgtspējīgā apsaimniekošanā, mērķi, ekonomiskie aprēķini, kā arī plānoti iespējamie ieņēmumi. Par Zemkopības ministrijas valdījumā esošo derīgo izrakteņu apsaimniekošanu šāds plāns joprojām nav izstrādāts.

AS "Latvijas valsts meži" kā vienu no savu darbību raksturojošiem rādītājiem izmanto aktīvu rentabilitāti, kas parāda, cik efektīvi tiek izmantoti uzņēmuma aktīvi un parāda uzņēmuma konkurētspēju tirgū.

AS "Latvijas valsts meži" aktīvu rentabilitātes rādītāju aprēķina formāli, neņemot vērā savas darbības specifiku, ka ieņēmumi pamatā tiek gūti no valsts īpašumā esošiem aktīviem, kas nav uzņēmuma bilancē. Tā piemēram, AS "Latvijas valsts meži" norādītā aktīvu rentabilitāte 2017.gadā ir 16,9%, kas vairāk nekā divas reizes pārsniedz mežsaimniecības/mežizstrādes nozares vidējo rādītāju – 7,1%. Savukārt pēc revidentu aprēķiniem faktiskā AS "Latvijas valsts meži" aktīvu rentabilitāte, ņemot vērā visu izmantoto aktīvu bilances vērtību, ir tikai 6,6%. Līdz ar to ir secināms, ka faktiski no katra uzņēmuma saimnieciskajā darbībā izmantotā aktīva *euro* ir gūta zemāka peļņa nekā to norāda AS "Latvijas valsts meži"

Būtiskākie ieteikumi

Revīzijas rezultātā kopumā ir sniegti seši ieteikumi gan Zemkopības ministrijai kā atbildīgajai par valsts resursu – derīgo izrakteņu saglabāšanu, gan AS "Latvijas valsts meži" kā valstij piederošo derīgo izrakteņu apsaimniekotājam. Lai uzlabotu Zemkopības ministrijas valdījumā esošo derīgo izrakteņu uzskaiti un apsaimniekošanu, Valsts kontroles ieskatā būtiski ir veikt šādas darbības:

Zemkopības ministrijai:

- sadarbībā ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju un AS "Latvijas valsts meži" izstrādāt Zemkopības ministrijas valdījumā esošo zemes dziļu ilgtspējīgas apsaimniekošanas plānu;
- kā valsts meža zemju, tai skaitā tajās ietilpstošo zemes dziļu resursu, pārvaldītājai regulāri izvērtēt zemes dziļu resursu aktīvu atdevi un ekonomisko izdevīgumu, kā arī informēt sabiedrību par ministrijas un AS "Latvijas valsts meži" darbību un rezultātiem valstij piederošo zemes dziļu resursu apsaimniekošanā.

Zemkopības ministrijai nodrošināt, ka AS "Latvijas valsts meži":

- veic regulāru derīgo izrakteņu atradņu atlikumu salīdzināšanu ar Derīgo izrakteņu atradņu reģistra datiem;
- informē biedrību "Latvijas Īpašumu Vērtētāju Asociācija", lai izvērtētu dažādu sertificētu vērtētāju veiktajos novērtējumos norādītās nomas maksas atšķirību iemeslus par vienām un tām pašām kūdras atradnēm;
- izstrādā kārtību, pēc kādiem principiem tiek noteikta smilts un smilts-grants pārdošanas cena katrā konkrētā atradnē;
- izvērtē atšķirību iemeslus starp derīgo izrakteņu ieguves pašizmaksā iekļauto derīgo izrakteņu vidējo tirgus cenu zemes dziļes un sertificētu vērtētāju novērtējumos par derīgo izrakteņu bilances vērtību norādīto cenu.

Revīzijas rezultātā Valsts kontrole nosūtīja vēstuli Valsts kasei ar aicinājumu sadarbībā ar ministrijām un pašvaldībām pilnveidot budžeta iestāžu grāmatvedības uzskaites metodiku, nosakot vienotus principus derīgo izrakteņu uzrādīšanai pārskatos.

Ziņojuma struktūra

Informācija ziņojumā izklāstīta šādā secībā:

- derīgo izrakteņu apsaimniekošanas īss raksturojums Zemkopības ministrijā un AS “Latvijas valsts meži”;
- revīzijas secinājumi, konstatējumi un ieteikumi, sadalot tos trīs būtiskās nodaļās. Katras nodaļas ievadā ir sniegts Valsts kontroles viedoklis, izsecinot būtiskāko, un to tālāk nodaļā pamatojot ar revīzijas konstatējumiem;
- revidējamās vienības iesniegtais viedoklis par veikto revīziju;
- revīzijas raksturojums un metodes (mērķis, juridiskais pamatojums, atbildība, apjoms, ierobežojumi).

Ziņojuma pirmajā nodaļā ir vērtēts, vai Zemkopības ministrijas rīcībā ir ticama informācija par tās valdījumā esošajiem derīgajiem izrakteņiem.

Ziņojuma otrajā nodaļā ir analizēts, vai ir gūti visi piekritīgie ieņēmumi no Zemkopības ministrijas valdījumā esošajiem derīgajiem izrakteņiem.

Savukārt trešajā nodaļā tiek raksturots, vai Zemkopības ministrija un AS “Latvijas valsts meži” nodrošina labai pārvaldībai atbilstošu derīgo izrakteņu apsaimniekošanu.

Revīzijas ziņojumā ietverts revidējamās vienības iesniegtais viedoklis par veikto revīziju.

Sadaļā “Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes” ietverta informācija par revīzijas veikšanas mērķi, juridisko pamatojumu, atbildību, apjomu, ierobežojumiem, kā arī revīzijas metodēm.

Derīgo izrakteņu apsaimniekošana Zemkopības ministrijā un AS “Latvijas valsts meži”

Zemkopības ministrijas valdījumā ir nodotas ievērojamas valstij piekrītošās un valsts jeb visas sabiedrības īpašumā esošās meža zemes. Šīs meža zemes apsaimniekošanu veic valsts akciju sabiedrība “Latvijas valsts meži”²⁷ (turpmāk – AS “Latvijas valsts meži”), kas dibināta 1999.gadā valsts meža īpašuma pārvaldīšanai un apsaimniekošanai²⁸.

AS “Latvijas valsts meži” kopumā pārvalda un apsaimnieko 16 300 km² Latvijas Republikas zemes²⁹ jeb ceturto daļu visas valsts teritorijas.

AS “Latvijas valsts meži”, īstenojot valsts intereses meža apsaimniekošanā, līdztekus meža apsaimniekošanai un kokmateriālu realizācijai attīsta arī citus darbības veidus, tai skaitā arī nodrošina derīgo izrakteņu ieguves vietu apsaimniekošanu.

Par turējumā nodoto valsts nekustamā īpašuma pārvaldīšanu starp Zemkopības ministriju un AS “Latvijas valsts meži” ir noslēgts līgums³⁰. Tas paredz, ka AS “Latvijas valsts meži” ir tiesības normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā slēgt līgumus par zemes dzīļu izmantošanu un līgumus par derīgo izrakteņu atsavināšanu un veikt noslēgto līgumu izpildes kontroli un uzskaiti³¹.

Kūdras ieguves tiesības ar nomas līgumiem ir nodotas komercsabiedrībām, bet smilts un smilts-grants ieguvi un pārdošanu pamatā organizē pati AS “Latvijas valsts meži”. 2018.gada beigās AS “Latvijas valsts meži” derīgo izrakteņu apsaimniekošanas ietvaros:

- bija noslēgti nomas līgumi par kūdras ieguvi 60 purvos (vai to daļās) aptuveni 17 tūkstošu hektāru platībā;
- bija noslēgti trīs nomas līgumi par māla un smilts ieguvi trīs atradnēs;
- 118 smilts un smilts-grants atradnēs organizēja dažādu derīgo izrakteņu – smilts, smilts-grants, aleirīts un laukakmeņi – iegūšanu un pārdošanu.

Kūdras ieguve

Latvijā ir septītais augstākais kūdras purvu īpatsvars pasaulē, savukārt pēc kūdras purvu kopējās platības Latvija ierindojas 14.vietā pasaulē. Pasaules mērogā Latvijā atrodas 0,4% no pasaules kūdras krājumiem³².

Publiski pieejamā informācija liecina, ka no kopējā Latvijā pieejamā kūdras ieguves licenču laukuma 26 tūkstošu ha platībā valsts un pašvaldību īpašumā atrodas 93% purvu, un 58% Latvijas kūdras resursu platību valdītājs ir Zemkopības ministrija un to apsaimniekošana nodota AS “Latvijas valsts meži”³³.

²⁷ Meža likuma 4.panta otrā daļa.

²⁸ Ministru kabineta (turpmāk – MK) 24.09.1999. rīkojums Nr.453 “Par valsts akciju sabiedrības “Latvijas valsts meži” izveidošanu”.

²⁹ AS “Latvijas valsts meži” 2018.gada konsolidētais pārskats. Pieejams: https://www.lvm.lv/images/lvm/Par_mums/fin_faili/2018_gada-consolparskats.pdf [skatīts 29.07.2019.].

³⁰ Līgums par valsts nekustamā īpašuma pārvaldīšanu starp AS “Latvijas valsts meži” un Zemkopības ministriju, sākotnēji noslēgts 18.05.2012. un vēlāk vairākkārt grozīts.

³¹ Līgums par valsts nekustamā īpašuma pārvaldīšanu starp AS “Latvijas valsts meži” un Zemkopības ministriju, 13.11.2017. redakcijas 2.2.1. punkts.

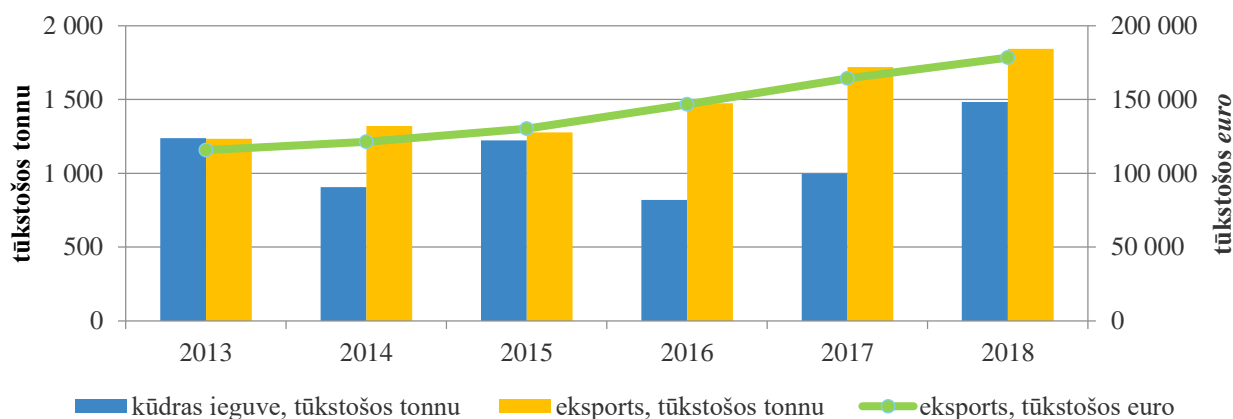
³² Projekta “Latvijas kūdras atradņu datu kvalitātes analīze, ieteikumu sagatavošana to uzlabošanai un izmantošanai valsts stratēģijas pamatdokumentu sagatavošanā” rezultāti (izpildītājs biedrība “homo ecos”).

Sešu gadu periodā no 2013. līdz 2018.gadam Latvijā kopumā tika iegūtas 6 668 520 tonnas kūdras, vidēji gadā 1 111 420 tonnas kūdras, 2018.gadā – 1 483 400 tonnas kūdras³⁴ (skatīt 1.attēlu). Informāciju par iegūto kūdras apjomu apkopo valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” Derīgo izrakteņu atradņu reģistrā pēc derīgo izrakteņu ieguvēju sniegtajām atskaitēm. Par faktisko dabas resursu ieguves apjomu tiek veikts dabas resursu nodokļa aprēķins³⁵.

Latvija katru gadu eksportē ievērojamu daudzumu kūdras – vidēji iepriekšējos sešos gados 1,5 miljonus tonnu kūdras gadā (skatīt 1.attēlu)³⁶. Šis informācijas avots ir Centrālā statistikas pārvalde.

Derīgo izrakteņu atradņu reģistra un Centrālās statistikas pārvaldes datu salīdzinājums liecina, ka eksportētās kūdras apjoms būtiski pārsniedz iegūtās kūdras apjomu. Pārsniegums varētu būt skaidrojams ar to, ka eksporta apjomā ir iekļauta arī importētā kūdra³⁷, eksportētās kūdras apjomā ietverti arī citi produkti, kas piejaukti kūdrai (piemēram, substrāts), kā arī teorētiski iespējams, ka ne par visu iegūto kūdras sniegtas atskaites utt. Revidenti revīzijā nevērtēja šī pārsnieguma iemeslus, jo tam būtu nepieciešams veikt revīzijas kūdras ieguves uzņēmumos.

Pēc Latvijas Kūdras asociācijas vērtējuma pēdējo gadu laikā interese par kūdras resursiem Latvijā ir pieaugusi, jo lielākajā daļā Rietumeiropas valstu kūdras resursi praktiski ir iztērēti. Sākot no 1995. gada kūdras produkcijas eksports stabili pieaug, turklāt eksportēti tiek vairāk nekā 95% no Latvijā iegūtā kūdras apjoma³⁸. Kūdras eksports veido vidēji 1,3% no kopējā Latvijas eksporta apjoma. 2018.gadā Latvijas kūdras eksporta vērtība sasniedza 178 miljonus *euro*.

1.attēls. Latvijas kūdras ieguve un eksports³⁹

³³ Kūdras resursu lielvalsts – Latvija. Latvijas Kūdras asociācija, 2016. Pieejams: http://www.latvijaskudra.lv/lv/aktualitates/1275-kudras_resursu_lielvalsts_-_latvija.html [skatīts 30.07.2019.]; Likumprojekta “Grozījumi likumā “Par zemes dzīlēm”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/A5083C4431383BB3C22581C5003E1543?OpenDocument> [skatīts 30.07.2019.].

³⁴ Derīgo izrakteņu atradņu reģistrs. Pieejams: <https://www.meteo.lv/apex/f?p=117> [skatīts 30.09.2019.].

³⁵ Dabas resursu nodokļa likuma 13.pants.

³⁶ Centrālās statistikas pārvaldes dati. Pieejams:

https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/atirdz/atirdz_detalizeta_4zim/?tablelist=true [skatīts 30.07.019.].

³⁷ 2018.gadā Latvijā importēti 55 tūkstoši tonnu kūdras. Centrālās statistikas pārvaldes dati. Pieejams: https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/atirdz/atirdz_detalizeta_4zim/?tablelist=true [skatīts 30.09.019.].

³⁸ AS “Latvijas valsts meži” vidēja termiņa darbības stratēģija, 2018.gads.

³⁹ Derīgo izrakteņu atradņu reģistrs. Pieejams: <https://www.meteo.lv/apex/f?p=117> [skatīts 30.09.2019.];

AS "Latvijas valsts meži" apsaimniekotajos kūdras purvos kūdras ieguvei veic dažādas komercsabiedrības saskaņā ar noslēgtajiem nomas līgumiem. Savā darbības stratēģijā AS "Latvijas valsts meži" to raksturojusi šādi:

AS "Latvijas valsts meži" tās pārvaldībā esošo kūdras atradņu apsaimniekošanu ir deleģējusi kapitālsabiedrībām, piešķirot ilgtermiņa nomas tiesības uz zemi ar tiesībām iegūt derīgos izrakteņus⁴⁰.

Daļu no kūdras atradņu nomas līgumiem AS "Latvijas valsts meži" pārņēma no citām institūcijām (galvenokārt no Valsts meža dienesta) un tie sākotnēji ir slēgti pirms 2000.gada, savukārt jaunai kūdras atradņu izmantošanai AS "Latvijas valsts meži" rīko izsoles. Kūdras ieguves nomas līgumu slēgšanu reglamentē AS "Latvijas valsts meži" iekšējais tiesību akts⁴¹.

AS "Latvijas valsts meži" kopējā izstrādei iznomātā kūdras purvu platība 2018.gadā bija 16,75 tūkstoši hektāru⁴², bet ar atsevišķiem līgumiem ieguvei iznomāto kūdras purvu platība ir robežās no 5 ha līdz 1667 ha.

§

Publiskas personas zemi kūdras ieguvei var iznomāt līdz 75 gadiem⁴³.

AS "Latvijas valsts meži" kūdras ieguves nomas līgumi vidēji ir noslēgti uz 26 gadiem, bet viena atradne ir iznomāta līdz pat 75 gadiem (skatīt 1.tabulu).

1.tabula

Līgumos noteiktie kūdras atradņu iznomāšanas termiņi

Kūdras atradnes iznomāšanas termiņš, gadi	6-10	11-15	16-20	21-25	26-30	41-55	75
Iznomāto kūdras atradņu skaits	2	4	9	30	6	8	1

Smilts un grants ieguve

AS "Latvijas valsts meži" apsaimnieko apmēram piekto daļu (19%) no visiem Latvijas teritorijā esošajiem smilts un smilts-grants karjeriem⁴⁴.

118 atradnēs AS "Latvijas valsts meži" pati organizē derīgo izrakteņu (smilts, smilts-grants, aleirīts, laukakmeņi) iegūšanu un pārdošanu, iegūšanas darbiem piesaistot ārpalpojuma veicējus. Bez tam AS "Latvijas valsts meži" ir noslēgusi trīs nomas līgumus par māla un smilts ieguvei, līdzīgi kā kūdras ieguves gadījumos, piešķirot iznomātājam māla un smilts ieguves tiesības.

AS "Latvijas valsts meži" no iegūtajiem derīgajiem izrakteņiem (smilts un grants) ražo arī maisījumas būvniecībai. 2017.gada beigās ir iegūts būvizstrādājumu ražošanas procesa kontroles un atbilstības sertifikāts, kas attiecināms uz 50 atradnēs iegūtajiem būvizstrādājumiem⁴⁵. 2018.gada beigās AS

Centrālās statistikas pārvaldes dati. Pieejams:

https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/atirdz/atirdz_detalizeta_4zim/?tablelist=true [skatīts 30.07.019.].

⁴⁰ AS "Latvijas valsts meži" vidēja termiņa darbības stratēģija, 2018.gads.

⁴¹ AS "Latvijas valsts meži" 30.07.2013. "Kārtība, kādā slēdzami un administrējami "AS "Latvijas valsts meži" pārvaldīšanā un īpašumā esošās zemes nomas līgumi"; AS "Latvijas valsts meži" 28.11.2017. valdes lēmums Nr.286 (protokols Nr.46/2017; 4.punkts) "Par nekustamā īpašuma nomas līgumu slēgšanas pamatprincipiem".

⁴² AS "Latvijas valsts meži" vidēja termiņa darbības stratēģija, 2018.gads.

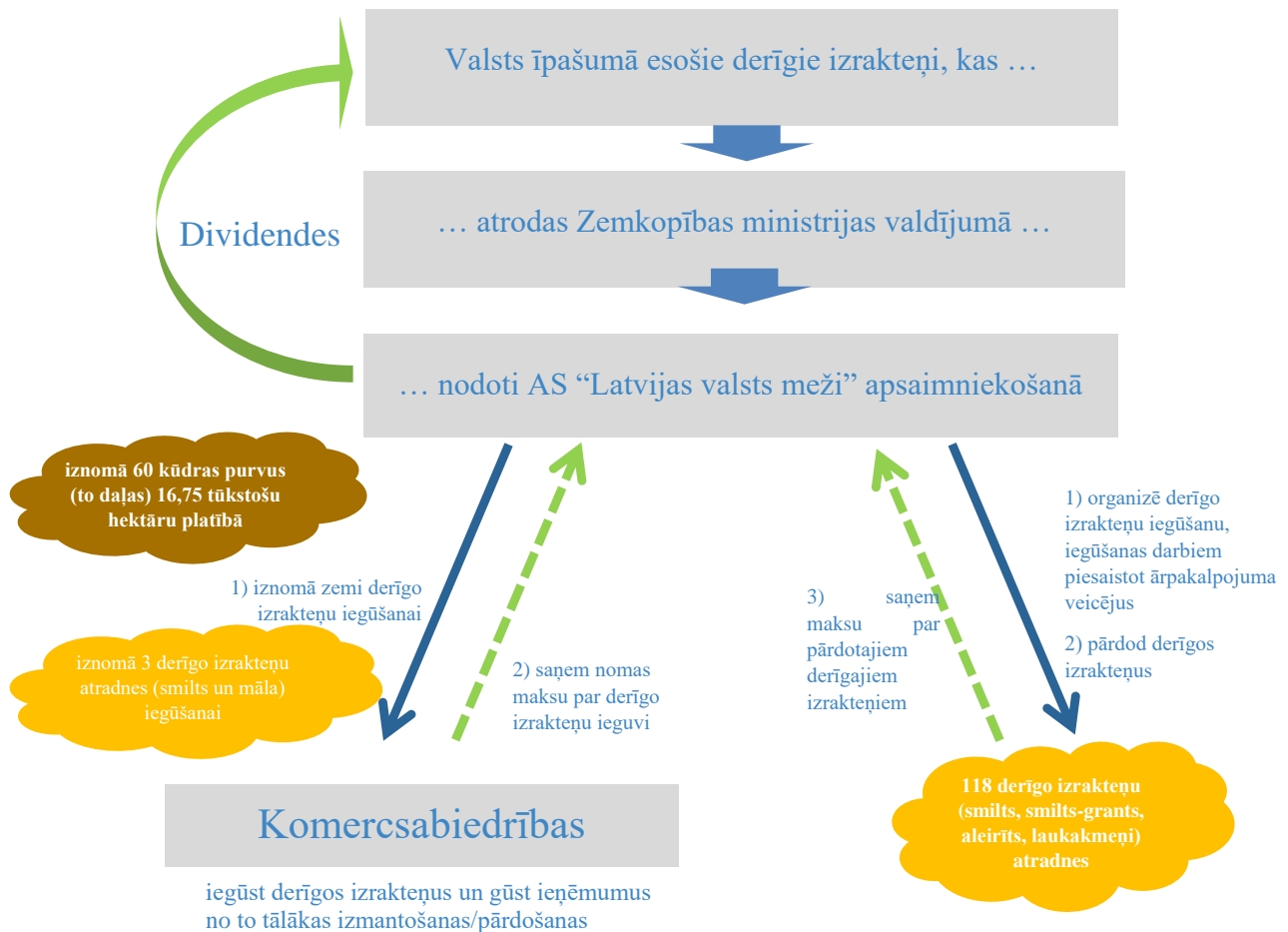
⁴³ Likuma "Par zemes dzīlēm" 9.panta otrā daļa.

⁴⁴ AS "Latvijas valsts meži" vidēja termiņa darbības stratēģija (apstiprināta ar AS "Latvijas valsts meži" padomes 20.08.2018. sapulces lēmumu Nr. 26), 78.lp.

⁴⁵ SIA "Bureau Veritas Latvia" 21.12.2017. Ražošanas procesa kontroles atbilstības sertifikāts AS "Latvijas valsts meži".

“Latvijas valsts meži” ir akreditēta zemes dzīles minerālo materiālu testēšanas un pētniecības laboratorija⁴⁶.

Zemkopības ministrijas valdījumā esošo valstij piederošo derīgo izrakteņu apsaimniekošanas shematisku attēlojumu skatīt 2.attēlā.

2.attēls. Zemkopības ministrijas valdījumā esošo valstij piederošo derīgo izrakteņu apsaimniekošanas shematisks attēlojums

⁴⁶ Latvijas Nacionālā akreditācijas biroja 10.12.2018. akreditācijas apliecība AS “Latvijas valsts meži” Zemes dzīles minerālo materiālu testēšanas un pētniecības laboratorijai.

1. Vai Zemkopības ministrijas rīcībā ir ticama informācija par tās valdījumā esošajiem derīgajiem izrakteņiem?

Zemkopības ministrija darbībā ar tās valdījumā nodotajiem valsts īpašumā esošajiem derīgajiem izrakteņiem nav rīkojusies kā atbildīgs un rūpīgs saimnieks, kuram rūp uzticēto valsts resursu atzīšana, uzskaitē un saglabāšana.

Līdz 2018.gadam Zemkopības ministrija nebija ne apzinājusi, ne novērtējusi, ne uzrādījusi gada pārskatā tai uzticēto vairāk nekā pusi no visas Latvijas kūdras resursu ieguves platības un piekto daļu no visiem Latvijas teritorijā esošajiem smilts un smilts-grants karjeriem.

Sākotnēji 2018.gada pārskatā ministrija iekļāva tās valdījumā esošos derīgos izrakteņus (kūdru, smilti un smilti-granti) 3,8 miljardu *euro* apmērā, bet trīs mēnešus vēlāk ministrija samazināja to vērtību 58 reizes līdz 65,7 miljoniem *euro*.

Zemkopības ministrijas rīcībā joprojām nav ticamas informācijas par tās valdījumā esošo derīgo izrakteņu patieso vērtību, ieguves apjomiem un faktiskajiem atlikumiem. To apliecina revīzijā konstatētās neatbilstības. Starp tām ir neatbilstības, kas samazina derīgo izrakteņu vērtību vismaz 1,6 miljonu *euro* apmērā. Vienlaikus ir arī neatbilstības, kas derīgo izrakteņu vērtību palielina vismaz par 2,1 miljonu *euro*, kā arī citas neatbilstības, kas ļauj apšaubīt derīgo izrakteņu patieso vērtību. Tādējādi Zemkopības ministrija nav ievērojusi likuma "Par grāmatvedību"⁴⁷ prasības, ka grāmatvedības sniegtajai informācijai jābūt patiesai un pilnīgai. Savukārt revīzijas laikā, salīdzinot AS "Latvijas valsts meži" iesniegtos un Zemkopības ministrijas bilancē uz 31.12.2018. norādītos aktualizētos derīgo izrakteņu karjeru atlikumus ar Derīgo izrakteņu atradņu reģistra datiem, revidenti konstatēja starpības 11 karjeru derīgo izrakteņu atlikumos 45 787 *euro* apmērā.

Vienlaikus revidenti vērs uzmanību, ka aktualizētā kūdras atradņu bilances vērtība ir noteikta, balstoties uz vēsturiski noslēgtajos zemes nomas līgumos noteikto kūdras atradņu nomas maksu, kas ir ievērojami zemāka nekā kūdras atradņu nomas maksas tirgus vērtība. Tāpēc Zemkopības ministrijas bilancē nav norādīta kūdras atradņu faktiskā tirgus vērtība, bet gan noslēgtajos kūdras atradņu nomas līgumos noteiktās maksas tagadnes vērtība, kas ir ievērojami zemāka par faktisko kūdras atradņu tirgus vērtību.

Situācijā, kad Zemkopības ministrijas grāmatvedības uzskaitē nav uzrādīti visi valstij piederošie Zemkopības ministrijas valdījumā esošie derīgie izrakteņi vai tie netiek uzrādīti to patiesajās vērtībās, pastāv liels risks to negodprātīgai izmantošanai, piemēram, derīgos izrakteņus atsavinot par zemāku cenu un negūstot ienākumus citu sabiedrības vajadzību apmierināšanai. Nezinot derīgo izrakteņu patieso vērtību, ir ierobežota iespēja noteikt iespējami augstāko cenu par iegūstamajiem derīgajiem izrakteņiem.

Vienlaikus revīzijā konstatēts, ka valstī nav noteikti vienoti derīgo izrakteņu atzīšanas principi budžeta iestāžu grāmatvedības uzskaitē.

⁴⁷ Likuma "Par grāmatvedību" 2.pants.

Zemes dzīles un visi derīgie izrakteņi pieder zemes īpašniekam⁴⁸.

Saskaņā ar likumu⁴⁹:

§

- grāmatvedībā uzskatāmi uzrādāmi visi uzņēmuma saimnieciskie darījumi, kā arī katrs fakts vai notikums, kas rada pārmaiņas uzņēmuma mantas stāvoklī;
- grāmatvedības sniegtajai informācijai jābūt patiesai, salīdzināmai, savlaicīgai, nozīmīgai, saprotamai un pilnīgai.

Valsts īpašumā esošie pazemes aktīvi pieder Latvijas sabiedrībai un tai kā īpašniekam būtu jābūt pieejamai informācijai par īpašuma aktuālo stāvokli.

Līdz 2018.gadam Zemkopības ministrijai uzticētie un AS “Latvijas valsts meži” turējumā nodotie valsts īpašumā esošie pazemes aktīvi nebija uzrādīti Zemkopības ministrijas gada pārskatā – ne vērtības, ne apjoma izteiksmē. Pazemes aktīvi, par kuru pārvaldīšanu ir atbildīga Zemkopības ministrija, ministrijas grāmatvedības uzskaitē tika iekļauti tikai uz 31.12.2018. pēc Valsts kontroles revidentu konstatējuma⁵⁰.

Zemkopības ministrija revīzijas laikā pauda viedokli, ka:

Zemkopības ministrijas rīcībā ir pieejama informācija par derīgo izrakteņu ieguves apjomiem un faktiskajiem atlikumiem un tā atrodama Derīgo izrakteņu krājumu bilanciē⁵¹.

Revidenti norāda, ka SIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” pārziņā esošajā Derīgo izrakteņu krājumu bilanciē ir sniegta informācija par derīgo izrakteņu krājumiem par derīgā izrakteņu atradni kopumā, piemēram, konkrētu kūdras purva atradni. Gadījumos, kad derīgā izrakteņa atradne ir vairāki īpašnieki, Derīgo izrakteņu krājumu bilanciē nav iegūstama informācija par atradnes katra konkrētā īpašnieka derīgo izrakteņu krājumu daļu.

Piemēram, Nidas purvam ir vairāki īpašnieki, tai skaitā, valsts, kura šo īpašumu nodevusi valdījumā Zemkopības ministrijai. Derīgo izrakteņu krājumu bilanciē var iegūt informāciju par Nidas purva kopējiem krājumu atlikumiem, bet nav pieejama informācija par derīgo izrakteņu ieguves apjomiem un faktiskajiem atlikumiem Zemkopības ministrijas valdījumā esošajā purva daļā.

Līdz ar to, balstoties tikai uz Derīgo izrakteņu krājumu bilances datiem, kā to norāda Zemkopības ministrija, ministrijas rīcībā nevar būt pieejama informācija par derīgo izrakteņu ieguves apjomiem un faktiskajiem atlikumiem Zemkopības ministrijai valdījumā nodotajos valsts īpašumos.

AS “Latvijas valsts meži” ir nodota ne tikai valstij piederošo meža zemju⁵², kurās atrodas arī derīgie izrakteņi, apsaimniekošana, bet arī apsaimniekojamā īpašuma grāmatvedības uzskaites veikšana⁵³.

⁴⁸ Likuma “Par zemes dzīlēm” 3.panta pirmā daļa.

⁴⁹ Likuma “Par grāmatvedību” 2.pants.

⁵⁰ Valsts kontroles 30.04.2019. revīzijas ziņojums Nr.2.4.1-24/2018 “Par Zemkopības ministrijas 2018.gada pārskatu”.

⁵¹ Zemkopības ministrijas 07.11.2019. vēstule Nr.3.3-3e/2340/2019.

⁵² Uz valsts vārda Zemkopības ministrijas personā zemesgrāmatā ierakstītās meža zemes.

⁵³ Meža likuma 4.panta otrā daļa; Zemkopības ministrijas un AS “Latvijas valsts meži” 13.11.2017. Valsts nekustamā īpašuma pārvaldīšanas līguma 1.punkts un 2.1.6. apakšpunkts; Zemkopības ministrijas un AS “Latvijas valsts meži” 08.01.2013. vienošanās Nr.5.8-2.1_0005_101_13_1 par zemesgrāmatā uz valsts vārda Zemkopības ministrijas personā reģistrēto un valstij Zemkopības ministrijas personā piekrītošo, a/s “Latvijas valsts meži” pārvaldīšanā esošo ilgtermiņa ieguldījumu grāmatvedības uzskaiti.

Neskatoties uz to, ka AS “Latvijas valsts meži” ieņēmumus guva, faktiski pārdodot valsts īpašumā esošus derīgos izrakteņus, kuru apjoms šīs darbības rezultātā samazinājās, Zemkopības ministrijas grāmatvedības uzskaitē šī darbība (valsts īpašumā esošo resursu pārdošana) netika uzrādīta.

Ilgā laika periodā vairāk nekā puse no visas Latvijas kūdras resursu platības⁵⁴ un piektā daļa no visiem Latvijas teritorijā esošajiem smilts un smilts-grants karjeriem⁵⁵ nebija novērtēta un uzskaitīta Zemkopības ministrijas gada pārskatā.

Derīgo izrakteņu grāmatvedības uzskaites vērtības noteikšana

Zemkopības ministrija pēc Valsts kontroles aizrādījuma, tikai gatavojot 2018. gada pārskatu, uz pārskata perioda beigām (31.12.2018.), pamatojoties uz AS “Latvijas valsts meži” sniegto informāciju, apzināja⁵⁶ un sākotnēji atzina⁵⁷ pazemes aktīvus, uzskaitot tos 3,8 miljardu *euro* vērtībā, tajā skaitā:

- kūdras atradnes 3 711 865 745 *euro* vērtībā;
- izpētītas smilts, grants, māls atradnes 102 110 690 *euro* vērtībā.

Pēc turējumā nodoto pazemes aktīvu ņemšanas uzskaitē bilances posteņa “Turējumā nodotie valsts un pašvaldību bioloģiskie un pazemes aktīvi” (kur iekļautas arī mežaudzes) vērtība palielinājās 4,4 reizes un sasniedza 89% no kopējās Zemkopības ministrijas aktīvu vērtības⁵⁸.

Pazemes aktīvu bilances vērtība tika noteikta, derīgo izrakteņu krājumu apjomu reizinot ar:

- vidējo gatavās produkcijas pārdošanas cenu vērtējuma⁵⁹ izdarīšanas brīdī – kūdras atradnēm;
- vidējo pārdošanas cenu 2018.gada beigās – smilts, grants, māla – atradnēm.

Finanšu revīzijas rezultātā Valsts kontrole atteicās sniegt atzinumu par Zemkopības ministrijas 2018.gada pārskata sagatavošanas pareizību⁶⁰, jo:

- revidenti nevarēja iegūt pietiekamus un atbilstošus revīzijas pierādījumus attiecībā uz Zemkopības ministrijas noteikto pazemes aktīvu bilances vērtību, jo tā ir noteikta, neņemot vērā būtiskus vērtību ietekmējošus apstākļus, un to īpatsvars veidoja 89 % no kopējās Zemkopības ministrijas aktīvu vērtības;
- vienlaicīgi, neuzrādot grāmatvedības uzskaitē un gada pārskatā, kā arī nekontrolējot turējumā nodoto aktīvu vērtības izmaiņas un to pamatotību, tika radīts risks, ka valsts nav ieguvusi atbilstošus ienākumus no turējumā nodotajiem aktīviem.

Pārbaudot gada pārskatu, Valsts kontrolei radās jautājums: “Kādi ir bijuši valsts saņemtie ieņēmumi no tās kūdras resursu atsavināšanas, ja kūdras atlikusī vērtība pēc apmēram 20 gadu aktīvas izstrādes vēl ir 3,8 miljardi *euro*?”

⁵⁴ Kūdras resursu lielvalsts – Latvija. Latvijas Kūdras asociācija, 2016. Pieejams: http://www.latvijaskudra.lv/lv/aktualitates/1275-kudras_resursu_lielvalsts_-_latvija.html [skatīts 30.07.2019.].

⁵⁵ AS „Latvijas valsts meži” vidēja termiņa darbības stratēģija (apstiprināta ar AS “Latvijas valsts meži” padomes 20.08.2018. sapulces lēmumu Nr. 26), 78.lp.

⁵⁶ AS “Latvijas valsts meži” 19.03.2019. vēstule Nr.4.1-2_02ne_101_19_199 Zemkopības ministrijai.

⁵⁷ Zemkopības ministrijas 20.03.2019. ilgtermiņa ieguldījumu novērtēšanas komisijas sēdes protokols Nr.8.7-7/2.

⁵⁸ Valsts kontroles 30.04.2019. revīzijas ziņojums Nr.2.4.1-24/2018 “Par Zemkopības ministrijas 2018.gada pārskatu”.

⁵⁹ Sertificētu nekustamā īpašuma vērtētāju kūdras ieguves tirgus nomas maksas novērtējumi, kas veikti laika posmā no 2017. līdz 2019.gadam.

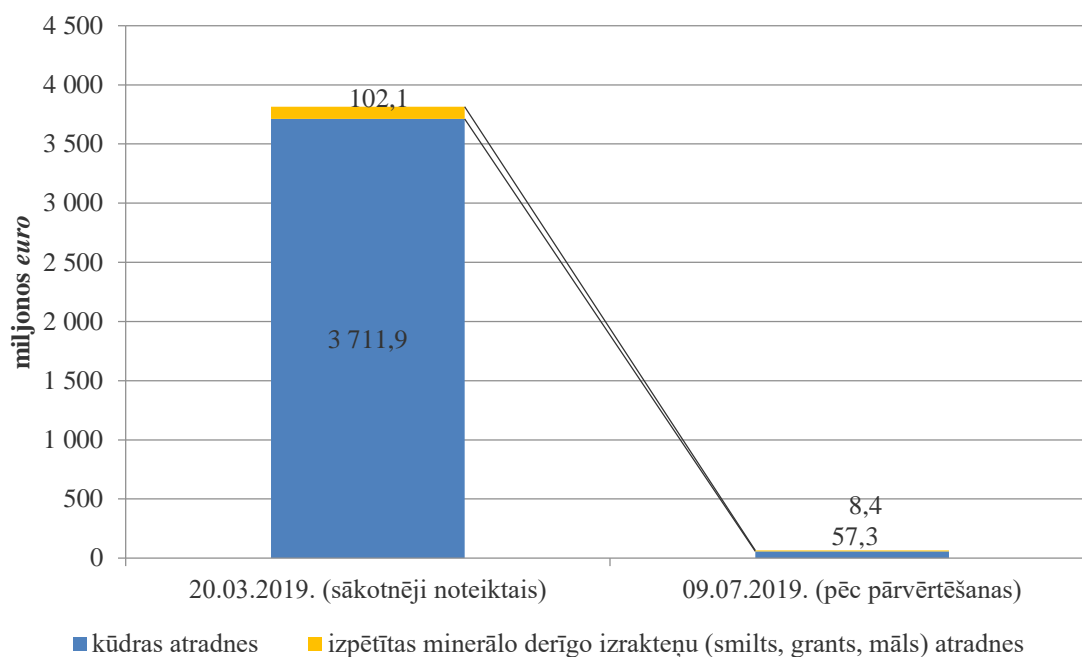
⁶⁰ Valsts kontroles 30.04.2019. atzinums Nr.2.4.1-24/2018/ATZ/12 “Par Zemkopības ministrijas 2018.gada pārskata sagatavošanas pareizību”.

Pēc Zemkopības ministrijas konsolidētā 2018.gada pārskata iesniegšanas Valsts kasē AS “Latvijas valsts meži” ministrijai iesniedza aktualizētu informāciju, būtiski samazinot pazemes aktīvu vērtību. Novērtējums balstījās uz sertificētu vērtētāju veikto pazemes aktīvu novērtējumu, un tas būtiski atšķīrās no Zemkopības ministrijas 2018.gada pārskatā sākotnēji norādītās pazemes aktīvu vērtības⁶¹. Zemkopības ministrija aktualizēja⁶² pazemes aktīvu vērtību un 2018.gada pārskatam pievienoja informāciju par notikumiem pēc bilances datuma⁶³, norādot aktualizēto pazemes aktīvu vērtību 65,7 miljonu *euro* apmērā uz 31.12.2018., tajā skaitā:

- kūdras atradnes 57 339 000 *euro* vērtībā;
- izpētītas minerālo derīgo izrakteņu – smilts, grants, māls atradnes 8 387 138 *euro* vērtībā.

Atšķirība starp sākotnēji noteikto Zemkopības ministrijas pazemes aktīvu bilances vērtību uz 31.12.2018. un aktualizēto vērtību ir 58 reizes jeb tā tika samazināta par 3,748 miljardiem *euro* (skatīt 3.attēlu).

Aktualizētā pazemes aktīvu vērtība 65,7 miljonu *euro* apmērā tika iekļauta arī Latvijas Republikas 2018.gada pārskatā par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem. Tā kā nebija iespējams noteikt nepieciešamo labojumu apmēru, Valsts kontrole, sniedzot atzinumu par valsts saimnieciskā gada pārskatu, par šo vērtību atteicās sniegt vērtējumu, nosakot apjoma ierobežojumu, un tas bija viens no iemesliem modificētam atzinumam – atzinumam ar iebildi.

3.attēls. Zemkopības ministrijas gada pārskatā sākotnēji un ar grozījumiem iekļautie dati par pazemes aktīvu bilances atlikumu uz 31.12.2018., *euro*

⁶¹ Zemkopības ministrijas 12.07.2019. vēstule Nr.8-4e/1545/2019 Valsts kontrolei.

⁶² Zemkopības ministrijas 09.07.2019. ilgtermiņa ieguldījumu novērtēšanas komisijas sēdes protokols Nr.8.7-7/4.

⁶³ Zemkopības ministrijas 10.07.2019. vēstule Nr.8-2e/1529/2019 “Par Zemkopības ministrijas konsolidētā pārskata skaidrojumiem pēc 2018.gada bilances datuma”.

Grāmatvedības uzskaites principi nosaka, ka:

§

- patiesā vērtība ir summa, par kādu aktīvu iespējams apmainīt starp labi informētām, savstarpēji ieinteresētām un nesaistītām personām⁶⁴;
- aktīva patieso vērtību⁶⁵ nosaka atbilstoši diskontētās naudas plūsmas prognozei, pamatojoties uz ticamām no esošo nomas vai citu līgumu noteikumiem izrietošām aplēsēm par nākotnes ienākošo un izejošo naudas plūsmu starpību par tādiem pašiem vai līdzvērtīgiem aktīviem tajā pašā vai līdzvērtīgā atrašanās vietā un stāvoklī, un piemērojot Valsts kases tīmekļvietnē publicēto attiecīgo diskonta likmi⁶⁶.

Aktualizētā atradņu bilances vērtība tika noteikta:

- kūdras atradnēm – pamatojoties uz sertificētu nekustamā īpašuma vērtētāju sagatavotajiem atzinumiem par katru atradni. Bilances patiesā vērtība aprēķināta kā nosacīti atlikušajā izstrādes laikā uzkrātās nomas maksas tagadnes vērtība, kurai pieskaitīta zemes pēc rekultivācijas nosacītās vērtības tagadnes vērtība⁶⁷;
- smilts, grants, māla atradnēm – pamatojoties uz sertificētu nekustamā īpašuma vērtētāju atzinumā sniegtiem novērtējumiem par derīgo izrakteņu patieso vērtību, kas noteikta grāmatvedības uzskaites vajadzībām. Vērtēšana veikta pēc tipveida vērtēšanas principiem, un vērtības aprēķinam lietojot standartizētus aprēķina modeļus. Patiesā vērtība grāmatvedības uzskaites vajadzībām noteikta kā nosacīti atlikušajā izstrādes laikā uzkrātās tīrās naudas plūsmas (no vidējās realizācijas cenas atņemot ieguves izmaksas (pašizmaksu)) tagadnes vērtība⁶⁸.

Lielākā daļa AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekotie kūdras ieguves nomas līgumi ir pārņemti no citām institūcijām, kas tos bija noslēgušas līdz 2000.gadam saskaņā ar tā laika normatīvo regulējumu, un tajos noteiktā kūdras atradņu nomas maksa ir ievērojami zemāka nekā kūdras atradņu nomas maksas tirgus vērtība. 2018.gadā AS “Latvijas valsts meži” sāka noslēgtajos kūdras atradņu nomas līgumos noteiktās maksas pakāpenisku indeksāciju, līdz noteiktā maksa sasniegs kūdras atradņu nomas maksas tirgus vērtību (skatīt revīzijas ziņojuma 2.sadaļu).

Aktualizētā kūdras atradņu bilances vērtība ir noteikta, balstoties uz noslēgtajos līgumos noteikto kūdras atradņu nomas maksu. Tādējādi ir izveidojusies situācija, ka Zemkopības ministrijas bilancē nav norādīta kūdras atradņu faktiskā tirgus vērtība, bet gan noslēgtajos kūdras atradņu nomas līgumos

⁶⁴ Komisijas Regula (EK) Nr.1126/2008 (2008. gada 3. novembris), ar ko pieņem vairākus starptautiskos grāmatvedības standartus saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1606/2002 (13.Starptautiskā finanšu pārskatu standarta “Patiesās vērtības novērtēšana” 9.punkts);

MK 15.12.2009. noteikumu Nr.1486 “Kārtība, kādā budžeta iestādes kārto grāmatvedības uzskaiti” (spēkā līdz 31.12.2018.) 29.1.apakšpunkts;

MK 13.02.2018. noteikumu Nr.87 “Grāmatvedības uzskaites kārtība budžeta iestādēs” (spēkā no 01.01.2019.) 4.27.apakšpunkts.

⁶⁵ Gadījumos, ja nav pieejami saistoši pārdošanas līgumi, nepastāv aktīvs tirgus un nav pieejama informācija par iespējamo pārdošanas vērtību.

⁶⁶ Komisijas Regula (EK) Nr.1126/2008 (2008. gada 3. novembris), ar ko pieņem vairākus starptautiskos grāmatvedības standartus saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1606/2002 (13.Starptautiskā finanšu pārskatu standarta “Patiesās vērtības novērtēšana” 38.punkts);

MK 13.02.2018. noteikumu Nr.87 “Grāmatvedības uzskaites kārtība budžeta iestādēs” (spēkā no 01.01.2019.) 54.2.apakšpunkts.

⁶⁷ SIA “Eiroeksperts” 07.06.2019. atzinumi Nr.L7386/ER/2019 AS “Latvijas valsts meži” par īpašumu patieso vērtību.

⁶⁸ SIA “Eiroeksperts” 28.06.2019. atzinums Nr.L7412/ER/2019 AS “Latvijas valsts meži” par īpašuma patieso vērtību.

noteiktās maksas tagadnes vērtība par atradņu nomu, kas ir ievērojami zemāka par faktisko kūdras atradņu tirgus vērtību. Līdz ar to Zemkopības ministrijas pārskatā ir uzrādīta zemāka kūdras atradņu vērtība, nekā ir tās faktiskā tirgus vērtība.

Derīgo izrakteņu atradņu bilances vērtības aktualizācijas procesā papildus bilances vērtības aprēķina pieejas maiņai tika novērstas neprecizitātes aprēķinu "izejas datos". Piemēram:

Trīs kūdras atradnes no bilances tika izslēgtas, jo 2018.gadā nav saņemtas ieguves licences ⁶⁹ .	↓
Viena kūdras atradne bilancē tika iekļauta, jo ieguves licence jau 2016.gadā ir izsniegta uz AS "Latvijas valsts meži" vārda.	↑
Piecas minerālo derīgo izrakteņu atradnes no bilances tika izslēgtas, jo atradnēs nav uzsākta ieguve; turklāt viena no atradnēm nebija valsts īpašumā.	↓
Bilancē tika iekļautas divas minerālo derīgo izrakteņu atradnes kopumā ar 441 632 m ³ atlikumu.	↑
Precizējot minerālo derīgo izrakteņu apjoma atlikumu uz 2018.gada beigām, trīs atradnēs apjoms tika samazināts par 1 478 055 m ³ .	↓
Precizējot minerālo derīgo izrakteņu apjoma atlikumu uz 2018.gada beigām, divās atradnēs apjoms tika palielināts par 700 056 m ³ .	↑

Revidenti konstatēja, ka arī derīgo izrakteņu aktualizētajā bilances vērtībā joprojām ir vairākas nepilnības. Starp tām ir neatbilstības, kas samazina derīgo izrakteņu vērtību. Vienlaikus ir arī neatbilstības, kas derīgo izrakteņu vērtību palielina. Tas nerada pārliecību arī par aktualizētās derīgo izrakteņu vērtības pareizību. Piemēram:

Derīgo izrakteņu sākotnējā bilances vērtībā bija iekļauti karjeru krautņu atlikumi 132 301 m ³ apmērā ar vērtību 834 041 <i>euro</i> . Bilances aktualizētajā vērtībā krautnes vērtība vairs nav ietverta, jo saskaņā ar Zemkopības ministrijas skaidrojumu krautņu atlikumi ir iekļauti AS "Latvijas valsts meži" 2018.gada pārskatā kā gatavās produkcijas krājumi ⁷⁰ . Tomēr Zemkopības ministrijas pārskatā joprojām ir uzrādīta krautne 9170 <i>euro</i> vērtībā ⁷¹ .	↓
Kūdras atradņu bilances vērtībā ir iekļauta zemes pēc rekultivācijas tagadnes vērtība 2 014 105 <i>euro</i> apmērā.	↑
Saskaņā ar normatīvo aktu ⁷² ilgtermiņa ieguldījumu patieso vērtību nosaka atbilstoši diskontētās naudas plūsmas prognozei, pamatojoties uz ticamām no esošo nomas vai citu līgumu noteikumiem izrietošām aplēsēm. Trīs karjeru ⁷³ vērtības noteikšanā ir izmantota nekustamā īpašuma tirgus informācija nevis noslēgto nomas līgumu nosacījumi, tā rezultātā palielinot bilances vērtību par 72 392 <i>euro</i> .	↑
Lai arī AS "Latvijas valsts meži" ir noteikuši apsaimniekoto karjeru derīgo izrakteņu ieguves cenas, kas dažādos karjeros variē 0,6 – 2,6 <i>euro</i> /m ³ (smilts) un 1,4 – 6 <i>euro</i> /m ³ (smilts-grants), sertificēti nekustamā īpašuma vērtētāji ir izmantojuši derīgo izrakteņu vidējo realizācijas cenu - 1,9 <i>euro</i> /m ³ smiltij un 3 <i>euro</i> /m ³ smiltij-grantij, un vidējās derīgo izrakteņu ieguves izmaksas (pašizmaksu) ⁷⁴ . Derīgo izrakteņu bilances vērtības noteikšanā izmantojot derīgo izrakteņu vidējo realizācijas cenu nevis AS "Latvijas valsts meži" faktiski noteikto cenu, ir ietekmēta bilances aktīvu vērtība.	↓ ↑

⁶⁹ Pirms kūdras atradnes izstrādes nepieciešams saņemt ieguves licenci.

⁷⁰ Zemkopības ministrijas 01.08.2019. e-pasta vēstule.

⁷¹ Smilts krautne "Krustkalni".

⁷² MK 13.02.2018. noteikumu Nr.87 "Grāmatvedības uzskaites kārtība budžeta iestādēs" (spēkā no 01.01.2019.) 52.4.apakšpunkts.

⁷³ Karjers "Lielauce (smilts)", "Lielauce (māls)" un "Lilaste II (smilts)".

⁷⁴ Vidējā realizācijas cena un vidējās derīgo izrakteņu ieguves izmaksas (pašizmaksu) tika iegūta, apkopojot publiski pieejamo un AS "Latvijas valsts meži" iesniegto informāciju.

Kūdras atradņu vērtības noteikšanā, ņemot vērā noslēgto nomas līgumu noteikumus par nomas maksas 20% pieauguma ikgadējo ierobežojumu līdz tirgus nomas maksas sasniegšanai, nav ņemti vērā līgumu darbības termiņi⁷⁵, tādējādi vienpadsmit gadījumos samazinot bilances vērtību kopumā par 758 119 euro.

↓

Sertificēti vērtētāji ir veikuši karjeru ikgadējā ieguves apjoma standartizētu pārrēķinu, norādot, ka atradņu vērtību noteikt, pamatojoties uz vēsturiskajiem ieguves apjomiem konkrētā atradnē nav korekti, jo vēsturiskais apjoms neraksturo pieprasījumu nākotnē. Ieguves vērtība ir aprēķināma, prognozējot ieguves apjomu nākotnē. Vienlaikus vērtētāji ir norādījuši, ka tālā nākotnē gūstamo ienākumu tagadnes vērtība, pieaugot periodu skaitam, samazinās⁷⁶. Tā rezultātā vērtētāji aprēķinos ir izmantojuši tādu ieguves apjomu⁷⁷, kas vairāk nekā trīs reizes pārsniedz iepriekšējos gadus sasniegto apjomu un AS “Latvijas valsts meži” prognozēto apjomu⁷⁸. Šāda metode derīgo izrakteņu bilances vērtības noteikšanā palielina aktīvu vērtību.

↑

Konstatētās kļūdas norāda, ka Zemkopības ministrija nav ievērojusi likuma “Par grāmatvedību”⁷⁹ prasības, ka grāmatvedības sniegtajai informācijai jābūt patiesai un pilnīgai, jo ministrijas rīcībā joprojām nav ticamas informācijas par tās valdījumā esošo derīgo izrakteņu patieso vērtību, ieguves apjomiem un faktiskajiem atlikumiem.

Vienlaikus sertificētu vērtētāju veiktajos atzinumos par pazemes aktīvu patieso vērtību ir norādīts, ka:

šie atzinumi nevar tikt uzskatīti par novērtējuma atskaiti Latvijas Standarta LVS401:2013 izpratnē.

Latvijas Standarts LVS401:2013 “Īpašumu vērtēšana” paredz iespēju sagatavot vērtējumus aktīvu vērtības noteikšanai to rezultātu iekļaušanai finanšu pārskatā⁸⁰.

Derīgo izrakteņu karjeru atlikumu salīdzināšanās

Iestādes inventarizāciju veic katra pārskata gada beigās⁸¹.

§

Budžeta finansētas institūcijas, veicot inventarizāciju, salīdzina datus par to īpašumā vai valdījumā esošiem nekustamā īpašuma objektiem ar attiecīgu valsts reģistru aktualizētiem datiem⁸².

Zemkopības ministrija ir nodevusi valsts zemes īpašumu apsaimniekošanu AS “Latvijas valsts meži”, un akciju sabiedrībai ir jāpiemēro budžeta finansētu institūciju grāmatvedības organizācijas noteikumi attiecībā par apsaimniekojamā valsts nekustamā īpašuma grāmatvedības uzskaiti.

Ģeoloģiskās informācijas glabāšanu un pieejamību nodrošina valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” (turpmāk – LVĢMC)⁸³. Ģeoloģiskās informācijas

⁷⁵ Pēc līgumu darbības termiņa beigām AS “Latvijas valsts meži” slēdz jaunu līgumu, nosakot tirgus nomas maksu.

⁷⁶ SIA “Eiroeksperts” 28.06.2019. atzinums Nr.L7412/ER/2019 AS “Latvijas valsts meži” par īpašuma patieso vērtību, 1.pielikuma 4. un 5.lp.

⁷⁷ 932 tūkstoši m³ smilts un 680 tūkstoši m³ smilts-grants.

⁷⁸ AS “Latvijas valsts meži” 18.12.2018. valdes sēdes protokola Nr.50/2018 7.pielikums (517 tūkstoši m³ smilts un smilts-grants, 93 tūkstoši m³ minerālie maisījumi).

⁷⁹ Likuma “Par grāmatvedību” 2.pants.

⁸⁰ Latvijas Standarts LVS401:2013 “Īpašumu vērtēšana”, 6.1.apakšnodaļa “Vērtējumi finanšu atskaišu vajadzībām (atbilst SVS “IVS 300 Valuations for Financial Reporting”).

⁸¹ Likuma “Par grāmatvedību” 11.panta pirmā daļa.

⁸² MK 21.10.2003. noteikumu Nr.585 “Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju” 49.¹ punkts.

⁸³ MK 28.08. 2012. noteikumu Nr.578 “Noteikumi par ģeoloģiskās informācijas sistēmu” 3.punkts.

sistēmā ir iekļauts Derīgo izrakteņu atradņu reģistrs, kurā ietverta informācija par derīgo izrakteņu atradnēm, kā arī derīgo izrakteņu krājumu bilanci.

Veicot AS “Latvijas valsts meži” iesniegto un Zemkopības ministrijas bilancē uz 31.12.2018. norādīto aktualizēto derīgo izrakteņu karjeru atlikumu salīdzināšanu ar Derīgo izrakteņu atradņu reģistra datiem, revidenti konstatēja starpības 11 karjeru derīgo izrakteņu atlikumos 45 787 *euro* apmērā (skatīt 1.pielikumu), tai skaitā:

Vienā karjerā ⁸⁴ ir norādīts desmit reizes mazāks atlikums nekā Derīgo izrakteņu atradņu reģistra datos, tādējādi samazinot bilances vērtību 58 237 <i>euro</i> apmērā.	↓
Divos gadījumos karjeros ⁸⁵ ir savstarpēji sajaukti vietām smilts, smilts-grants vai aleirīta atlikumi, tādējādi palielinot bilances atlikušo vērtību 11 809 <i>euro</i> apmērā, jo tiem ir dažādas vērtības	↑

Revīzijas laikā AS “Latvijas valsts meži” pārējās starpības skaidroja ar neprecizitātēm Derīgo izrakteņu atradņu reģistra datos, par kurām AS “Latvijas valsts meži” ir informējusi reģistra uzturētāju – LVGMC – ar lūgumu koriģēt datus⁸⁶.

Derīgo izrakteņu krājumu bilance, kurā norādīti iepriekšējā gada derīgo izrakteņu atlikumi, tiek sagatavota nākamā gada septembrī⁸⁷.

Revīzijas laikā Zemkopības ministrija sniedza informāciju⁸⁸, ka:

AS “Latvijas valsts meži” veic datu salīdzināšanu derīgajiem izrakteņiem (smiltij, smiltij un grantij) ar Derīgo izrakteņu krājumu bilanci, tiklīdz tas kļūst iespējams – deviņus mēnešus pēc inventarizācijas veikšanas, līdz ar to korekta datu salīdzināšana ar valsts reģistros aktualizētiem datiem inventarizācijas veikšanas brīdī nav iespējama.

Revidentu ieskatā, būtu iespējams veikt salīdzināšanu ar pēdējiem pieejamajiem Derīgo izrakteņu krājumu bilances atlikumiem, tos koriģējot ar derīgo izrakteņu krājumu kustību pārskata gadā.

Revīzijā konstatēts, ka AS “Latvijas valsts meži” vairākus gadus divos karjeros⁸⁹ ir savstarpēji sajaukusi vietām smilts, smilts-grants vai aleirīta atlikumus, tādēļ ir radusies atšķirība starp Derīgo izrakteņu krājumu bilances atlikumiem un Zemkopības ministrijas 2018.gada pārskata datiem 11 809 *euro* apmērā. Šo kļūdu būtu iespējams novērst, ja AS “Latvijas valsts meži” būtu veikusi šo karjeru atlikumu salīdzināšanu ar Derīgo izrakteņu krājumu bilances atlikumiem uz 31.12.2017.

⁸⁴ Deviņzieda kalns.

⁸⁵ Meņģele, Vārpsala.

⁸⁶ Zemkopības ministrijas 07.11.2019. vēstule Nr.3.3-3e/2340/2019.

⁸⁷ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas un LVGMC 05.02.2018. atsevišķu pārvaldes uzdevumu deleģēšanas līgums, pielikums Nr.1 “2018.gada deleģēto uzdevumu kontroles un izpildes termiņi, sasniedzamie rezultāti un rezultatīvie rādītāji, uzdevums Nr.31-04.02.).

⁸⁸ Zemkopības ministrijas 07.11.2019. vēstule Nr.3.3-3e/2340/2019.

⁸⁹ Meņģele, Vārpsala.

Atsavināšanai plānoto derīgo izrakteņu uzskaitē

§

Saskaņā ar grāmatvedības uzskaites kārtību budžeta iestādēs⁹⁰ atsavināšanai paredzētos ilgtermiņa ieguldījumus līdz to atsavināšanai uzskaita apgrozāmo līdzekļu sastāvā.

Apdrozāmie līdzekļi ir aktīvi, kurus budžeta iestāde plāno izmantot gada laikā vai kuru apmaksā paredzēta gada laikā no bilances datuma⁹¹.

Zemkopības ministrijas aktualizētā pazemes aktīvu vērtība 65 726 138 *euro* apmērā uz 31.12.2018. ir uzskaitīta ilgtermiņa ieguldījumu sastāvā⁹², un nākamā gada laikā atsavināšanai paredzētā derīgo izrakteņu daļa nav izdalīta apgrozāmo līdzekļu sastāvā.

Piemēram, 2018.gadā AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekošanā esošajās atradnēs tika atsavināta:

- balstoties uz zemes nomas līgumiem – kūdra 983 tūkstošu tonnu apmērā⁹³, kas veido aptuveni 0,9% no bilancē iekļautā kūdras apjoma⁹⁴;
- smilts 403 tūkstošu m³ un smilts-grants 102 tūkstošu m³ apmērā, kas veido aptuveni 1,1% no bilancē iekļautā smilts un grants apjoma⁹⁵.

Finanšu revīzijā par Zemkopības ministrijas 2018.gada pārskata sagatavošanas pareizību⁹⁶ Valsts kontrole ministrijai sniedza ieteikumu: “Lai nodrošinātu derīgo izrakteņu atradņu vērtības patiesu uzrādīšanu grāmatvedības uzskaitē, Zemkopības ministrijai:

- izstrādāt iekšējo tiesību aktu, kas reglamentētu derīgo izrakteņu atradņu uzskaites kārtību Zemkopības ministrijas grāmatvedības uzskaitē;
- izvērtēt noteiktās bilances vērtības kūdras, smilts, grants, māla un aleirīta atradnēm pamatotību, nepieciešamības gadījumā izstrādājot šāda veida aktīvu bilances vērtības noteikšanas un vērtību izmaiņu atspoguļošanas metodiku.”

Zemkopības ministrija ir apņēmusies Valsts kontroles ieteikumu ieviest līdz 02.01.2020. Ieviešot šo ieteikumu⁹⁷, ministrija ir apņēmusies:

- sadarbībā ar AS “Latvijas valsts meži” izstrādāt kārtību (procedūras) derīgo izrakteņu atradņu uzskaitē;
- nepieciešamības gadījumā sadarbībā ar AS “Latvijas valsts meži” izstrādāt pazemes aktīvu novērtēšanas metodiku vai kārtību sākotnējai atzīšanai un tālākai uzskaitē, veicot vērtību norakstījumus.

⁹⁰ MK 15.12.2009. noteikumu Nr.1486 “Kārtība, kādā budžeta iestādes kārtā grāmatvedības uzskaitē” (spēkā līdz 31.12.2018.) 59.punkts;

MK 13.02.2018. noteikumu Nr.87 “Grāmatvedības uzskaites kārtība budžeta iestādēs” (spēkā no 01.01.2019.) 156.punkts.

⁹¹ MK 15.12.2009. noteikumu Nr.1486 “Kārtība, kādā budžeta iestādes kārtā grāmatvedības uzskaitē” (spēkā līdz 31.12.2018.) 83.punkts;

MK 13.02.2018. noteikumu Nr.87 “Grāmatvedības uzskaites kārtība budžeta iestādēs” (spēkā no 01.01.2019.) 27.punkts.

⁹² Grāmatvedības kontā “1264 Turējumā nodotie valsts un pašvaldību bioloģiskie un pazemes aktīvi”.

⁹³ Valsts vides dienesta 19.07.2019. e-pasta vēstule.

⁹⁴ Derīgo izrakteņu atradņu reģistrs. Pieejams: <https://www.meteo.lv/apex/f?p=117> [skatīts 30.07.2019.].

⁹⁵ Nosacītais izstrādājamais limita atlikums atvērtajos karjeros, kurās ir uzsākta ieguve, un iznomātajos karjeros.

⁹⁶ Valsts kontroles 30.04.2019. revīzijas ziņojums Nr.2.4.1-24/2018 “Par Zemkopības ministrijas 2018.gada pārskatu”.

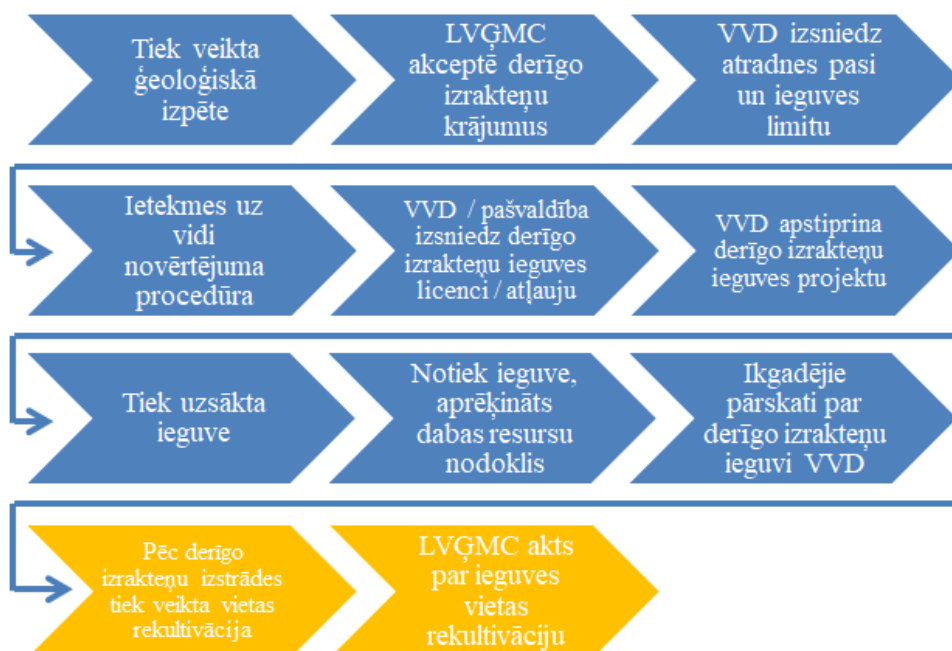
⁹⁷ Valsts kontroles 30.04.2019. revīzijas ziņojums Nr.2.4.1-24/2018 “Par Zemkopības ministrijas 2018.gada pārskatu”.

Derīgo izrakteņu atzīšanas principi grāmatvedības uzskaitē

§ Saskaņā ar grāmatvedības uzskaites kārtību budžeta iestādēs⁹⁸ bilancē uzskaita (1) izpētītus minerālo atradņu krājumus, kas atrodas zem zemes virsmas un (2) ir ekonomiski izmantojami, ņemot vērā pašreizējo tehnoloģiju un atbilstošās cenas⁹⁹.

Valsts kase nodrošina metodoloģisko norādījumu izstrādi par grāmatvedības uzskaiti valsts pārvaldes iestādēm, pašvaldībām un to iestādēm¹⁰⁰. Valsts kases izstrādātajās Grāmatvedības uzskaites rokasgrāmatās¹⁰¹ nav noteikti detalizētāki principi par normatīvajos aktos noteiktajiem minerālo atradņu krājumu atzīšanai budžeta iestāžu grāmatvedības uzskaitē.

Derīgo izrakteņu ieguves process no izpētes līdz realizācijai sastāv no vairākiem secīgiem posmiem (procesa shēmu skatīt 4.attēlā), kuros iesaistītas dažādas institūcijas, un katrā no posmiem var veidoties situācija, ka derīgo izrakteņu ieguve netiek uzsākta.

LVGMC – valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”

VVD – Valsts vides dienests

4.attēls. Derīgo izrakteņu ieguves process

⁹⁸ MK 15.12.2009. noteikumu Nr.1486 “Kārtība, kādā budžeta iestādes kārtu grāmatvedības uzskaiti” (spēkā līdz 31.12.2018.) 1.pielikums;

MK 13.02.2018. noteikumu Nr.87 “Grāmatvedības uzskaites kārtība budžeta iestādēs” (spēkā no 01.01.2019.) 1.pielikums.

⁹⁹ Atradņu krājumus uzskaita kontā “1261 Pazemes aktīvi”, savukārt kontā “1264 Turējumā nodotie valsts un pašvaldību bioloģiskie un pazemes aktīvi” uzskaita valsts un pašvaldību bioloģiskos un pazemes aktīvus, kas nodoti turējumā kapitālsabiedrībām.

¹⁰⁰ MK 03.08.2004. noteikumu Nr.677 “Valsts kases nolikums” 5.7.apakšpunkts.

¹⁰¹ Grāmatvedības uzskaites rokasgrāmatas, Valsts kase, 2018. Pieejams: https://www.kase.gov.lv/sites/default/files/public/PD/Metodika/Rokasgr%C4%81matas/Rokasgramata_gr_ved_uzskaite.pdf [skatīts 22.07.2019.].

Zemkopības ministrija un AS “Latvijas valsts meži” norādīja, ka dažāda veida derīgo izrakteņu ieguves atradnēm (kūdra vai pārējās (smilts/grants/citas) derīgo izrakteņu ieguves vietas) ir izmantoti atšķirīgi principi iekļaušanai bilancē. Attiecīgi derīgo izrakteņu ieguves atradnes bilancē iekļautas pēc šādiem principiem:

- bilancē iekļauj kūdras atradnes, kurām pārskata datumā ir izsniegta ieguves licence;
- pārējās (smilts/grants/citas) derīgo izrakteņu ieguves vietas iekļauj bilancē, ja tajās līdz pārskata datumam ir uzsākta ieguve, tas ir, uzsākta dabas resursu nodokļa nomaksa, sniegta informācija Valsts vides dienestam, un nav saņemts rekultivācijas akts.

Revīzijā konstatēts, ka smilts/grants atradņu uzskaitē netiek ievērota konsekvence attiecībā pret Zemkopības ministrijas un AS “Latvijas valsts meži” pašu pieņemto pieeju atradņu bilances vērtības noteikšanā. Piemēram, aktualizētajā bilances vērtībā ir iekļautas:

- piecas smilts / grants atradnes 573 904 *euro* apmērā¹⁰², kurām līdz 31.12.2018. nav uzsākta dabas resursu nodokļa nomaksa;
- viena smilts atradne 78 326 *euro* apmērā¹⁰³, kurā līdz 31.12.2018. vēl nebija uzsākta smilts ieguve.

Ieteikumi

Lai nodrošinātu patiesas derīgo izrakteņu vērtības norādīšanu gada pārskatos, Zemkopības ministrijai nodrošināt, ka AS “Latvijas valsts meži” veic derīgo izrakteņu atradņu atlikumu salīdzināšanu ar Derīgo izrakteņu atradņu reģistra datiem atbilstoši normatīvo aktu¹⁰⁴ prasībām.

Revīzijas rezultātā Valsts kontrole nosūtīja vēstuli Valsts kasei ar aicinājumu sadarbībā ar ministrijām un pašvaldībām pilnveidot budžeta iestāžu grāmatvedības uzskaites metodiku, nosakot vienotus principus derīgo izrakteņu uzrādīšanai pārskatos.

¹⁰² Gaismas, Praviņas II “D iecirknis”, Rušēni 2004.gada iecirknis, Silkalni iecirknis “ZA bloks”, Vangaļi.

¹⁰³ Lilaste II.

¹⁰⁴ Likuma “Par grāmatvedību” 11.panta pirmā daļa;

MK 21.10.2003. noteikumu Nr.585 “Noteikumi par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju” 49.¹ punkts.

2. Vai ir gūti visi piekritīgie ieņēmumi no Zemkopības ministrijas valdījumā esošajiem derīgajiem izrakteņiem?

AS “Latvijas valsts meži” privātajiem kūdras ieguvējiem iznomā zemi kūdras ieguvei saskaņā ar noslēgtajiem zemes nomas līgumus. Saskaņā ar šiem līgumiem valstij piederošie kūdras resursi faktiski tiek atsavināti (pārdoti). Maksai par valsts derīgo izrakteņu atsavināšanu normatīvajos aktos¹⁰⁵ tiek izmantots jēdziens “zemesgabala nomas maksa, ja zemesgabals tiek iznomāts zemes dzīļu izmantošanai”.

Nozīmīgs valsts īpašumā esošs resurss – kūdra – gadiem ilgi tiek atsavināts par maksu, kas ir ievērojami zemāka nekā faktiskā kūdras tirgus vērtība. Šāda situācija ir izveidojusies, jo:

- normatīvais regulējums līdz 19.05.2014. pieļāva, ka nomas maksa par zemes nomu tiek noteikta tikai pēc zemes kadastrālās vērtības¹⁰⁶, kurā nav iekļauta zemes dzīļu vērtība¹⁰⁷. Līdz ar to nomas maksa derīgo izrakteņu ieguves gadījumā nebija atkarīga no iegūto vai iegūstamo derīgo izrakteņu apjoma;
- lai arī normatīvais akts¹⁰⁸ paredzēja, ka no 2015.gada noslēgtajos līgumos par derīgo izrakteņu ieguvei ir jāsaņem noteiktās maksas indeksācija un jāturpina līdz tiek sasniegta nomas maksas par derīgo izrakteņu ieguvei tirgus vērtība, AS “Latvijas valsts meži” indeksāciju sāka trīs gadus vēlāk – tikai no 2018.gada.

Piemēram, pēc revidentu aplēsēm 2013.gadā AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekotajās valsts kūdras atradnēs nomas maksas par kūdras ieguvei apmērs veidoja aptuveni 19% no nomas maksas tirgus vērtības – starpība starp iegūto nomas maksu un tās tirgus vērtību bija aptuveni trīs miljoni *euro*¹⁰⁹.

Valsts kontrole jau 2007.gadā revīzijā pašvaldībās norādīja uz problēmu, ka maksa par derīgo izrakteņu ieguvei faktiski netiek iekasēta, bet tikai 2014.gadā tika apstiprināti Ministru kabineta noteikumi¹¹⁰, kuri paredzēja, ka publiskām personām ir pienākums iekasēt maksu ne tikai par zemes nomu, bet arī par iegūto vai iegūstamo derīgo izrakteņu apjomu. Lēnais normatīvā akta¹¹¹ pilnveides process ir kavējis adekvātu ieņēmumu gūšanu no valsts derīgo izrakteņu atsavināšanas.

¹⁰⁵ Likuma “Par zemes dzīlēm” 8.panta otrās daļas 4.punkts.

¹⁰⁶ MK 30.10.2007. noteikumu Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu” 7. un 18.punkts (spēkā līdz 19.05.2014.).

¹⁰⁷ Likuma „Par zemes dzīlēm” 6.panta otrā daļa.

¹⁰⁸ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹⁰⁹ Šī aplēse ir aptuvena, ņemot vērā, ka nomas maksas par kūdras ieguvei tirgus vērtība kūdras purvos tika noteikta tikai 2017.–2019.gadā.

¹¹⁰ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹¹¹ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

Lai arī normatīvais akts¹¹² paredzēja, ka no 2015.gada noslēgtajos līgumos ir jāsaņem noteiktās maksas indeksācija, AS “Latvijas valsts meži” indeksāciju sāka trīs gadus vēlāk – tikai no 2018.gada. Ja AS “Latvijas valsts meži” kūdras atradņu nomas maksas indeksāciju būtu sākusī 2015.gadā, tad, pēc revidentu aplēsēm, izmantojot 2017.–2019.gadā veiktos sertificētu vērtētāju novērtējumus par kūdras atradņu tirgus vērtību un maksimālo indeksācijas pieaugumu – 20% gadā, no valstij piederošu kūdras atradņu nomas laika posmā no 2015. līdz 2019.gadam varētu būt iespējams gūt par 1,6 miljoniem *euro* (ar PVN 21%) lielākus ieņēmumus nekā faktiski gūti šajā periodā. Jānorāda, ka dažādu līgumu nomas maksa tās tirgus vērtību sasniegs dažādos termiņos, un kopā visi ieņēmumi no kūdras atradņu nomas maksas tirgus vērtību sasniegs tikai 2030.gadā (aplēsēs ņemot vērā esošo situāciju ar vēlāku indeksācijas uzsākšanu un nomas maksas indeksāciju ar pieaugumu 20% apmērā gadā).

AS “Latvijas valsts meži” šo situāciju skaidroja ar vienošanās panākšanai nepieciešamo laiku:

- *AS “Latvijas valsts meži” dominējošā stāvokļa dēļ kūdras ieguves tirgū nebija iespējams vienpusēji pārskatīt nomas maksu ar kūdras atradņu nomniekiem, jo šāds nosacījums bija iekļauts tikai daļā līgumu, bet dominējošā stāvokļa dēļ nedrīkst piemērot atšķirīgus noteikumus līdzvērtīgiem darījumiem;*
- *sertificētiem vērtētājiem nebija vienotas Metodikas, lai noteiktu kūdras atradņu nomas maksas tirgus novērtējumu zemes dzīļu resursu izmantošanas gadījumā¹¹³.*

Šāda Metodika tika apstiprināta 30.06.2016., bet AS “Latvijas valsts meži” sertificētu vērtētāju novērtējumus sāka pasūtīt tikai 2017.gada otrajā pusē, jo visu šo laika posmu Metodika tika skaidrota un pārrunāta ar kūdras nozarē iesaistītajām pusēm. Ilgais Metodikas diskutēšanas laika periods – gads – rada bažas par to, ka, iespējams, varētu būt novilcināts laiks nomas maksas par kūdras ieguvi indeksācijas uzsākšanai un lielāku ieņēmumu gūšanai par valsts īpašumā esošās kūdras atsavināšanu.

Viena no Zemkopības ministrijas funkcijām ir organizēt un koordinēt likumu un citu normatīvo aktu īstenošanu meža nozares politikas jomā¹¹⁴. Zemkopības ministrija, neinformējot normatīvā akta¹¹⁵ projekta atbilstošās daļas izstrādātāju – Finanšu ministriju, ka AS “Latvijas valsts meži” nevarēja izpildīt normatīvā akta¹¹⁶ prasību – no 01.01.2015. katru gadu veikt nomas maksas indeksāciju līdz nomas maksa sasniedz zemesgabala nomas maksas tirgus novērtējumā, ko nosaka sertificēts vērtētājs, minēto zemes nomas maksu – pieļāva situāciju, ka trīs gadus netika ievērotas

¹¹² MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹¹³ Zemkopības ministrijas 07.11.2019. vēstule Nr.3.3-3e/2340/2019.

¹¹⁴ MK 30.04.2019. noteikumu Nr. 187 “Zemkopības ministrijas nolikums” 4.3.apakšpunkts.

¹¹⁵ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹¹⁶ MK 30.10.2007. noteikumu Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu” 47.punkts (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

normatīvā akta¹¹⁷ prasības, kas atstāja finansiālas sekas arī uz valsts budžetu, samazinot valstij piekritīgo peļņas daļu (dividendi) no kūdras atsavināšanas rezultātā iegūtās peļņas.

Atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likumam¹¹⁸ Zemkopības ministrija, deleģējot derīgo izrakteņu apsaimniekošanu AS “Latvijas valsts meži”, ir atbildīga par funkcijas izpildi. Zemkopības ministrija, neveicot pietiekamu uzraudzību pār AS “Latvijas valsts meži” deleģētā uzdevuma – derīgo izrakteņu apsaimniekošana – tiesisku izpildi, nav ievērojusi Valsts pārvaldes iekārtas likumu¹¹⁹, jo AS “Latvijas valsts meži” kūdras ieguves nomas maksas indeksāciju sāka tikai no 2018.gada - trīs gadus vēlāk, nekā to paredzēja normatīvais akts¹²⁰.

Vairākos gadījumos saskaņā ar izstrādāto Metodiku dažādu sertificētu vērtētāju veiktie novērtējumi, nemainoties faktiskajiem apstākļiem, vienai un tai pašai kūdras atradnei pusgada laikā ir būtiski mainījušies – kūdras atradņu vērtība no “nevērtīgas” ir palielinājusies līdz pat 102 *euro* vērtībā par hektāru¹²¹. Tādējādi gada laikā nomas maksas starpība par trīs kūdras atradņu iznomāšanu ir vairāk nekā 35 tūkstošu *euro*. Šī situācija norāda, ka izstrādātā Metodika ir plaši interpretējama un nenodrošina tās izstrādes mērķi – vienotu pieeju kūdras atradņu nomas maksas tirgus vērtības noteikšanai, kas ļauj apšaubīt noteiktās kūdras atradņu nomas maksas tirgus novērtējumu patiesumu.

Zemkopības ministrija tās valdījumā esošās valsts meža zemes apsaimniekošanu, kurās ietilpst arī derīgie izrakteņi, ir deleģējusi AS “Latvijas valsts meži”¹²².

Deleģējot pārvaldes uzdevumus:

§

- pilnvarotajai personai, par funkcijas izpildi kopumā atbild iestāde, kura deleģējusi uzdevumus;
- uzraudzībai pār pārvaldes uzdevuma izpildi jābūt pilnīgai un efektīvai;
- pilnvarotā persona un iestāde, kura deleģējusi uzdevumus, ir atbildīga par deleģētā uzdevuma tiesisku un lietderīgu izpildi¹²³.

¹¹⁷ MK 30.10.2007. noteikumu Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu” 47.punkts (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹¹⁸ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 41.panta pirmā daļa.

¹¹⁹ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 41.panta pirmā daļa, 43.panta trešā daļa, 43.panta piektā daļa.

¹²⁰ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹²¹ Kūdras atradņu nomas maksa tiek noteikta par hektāru, tajā iekļaujot zemes nomas maksu un maksu par kūdras ieguvu.

¹²² Meža likuma 4.panta otrā daļa.

¹²³ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 41.panta pirmā daļa, 43.panta trešā daļa, 43.panta piektā daļa.

§

AS “Latvijas valsts meži” iegūst un par iespējami augstāko cenu, ņemot vērā svarīgas sabiedrības intereses un godīgu konkurenci, atsavina valsts mežu produkciju¹²⁴ [..] AS “Latvijas valsts meži” Ministru kabineta noteiktajā apmērā maksā valsts pamatbudžetā valstij piekritīgo peļņas daļu (dividendi) no valsts mežu produkcijas atsavināšanas rezultātā iegūtās peļņas¹²⁵.

AS “Latvijas valsts meži” kopējie ieņēmumi 2018.gadā bija 339,38 miljoni *euro*, no tiem ieņēmumi no derīgo izrakteņu (kūdras, smilts, smilts-grants) pārdošanas veidoja 4,19 miljonus *euro* jeb 1,2% no kopējiem ieņēmumiem. Ieņēmumi no kūdras ieguves nomas bija 2,47 miljoni *euro*, no smilts un smilts-grants pārdošanas un šo atradņu nomas – 1,72 miljoni *euro*.

Iepriekšējos gados ieņēmumi no derīgajiem izrakteņiem bija mazāki un arī to īpatsvars bija mazāks.

Normatīvajos aktos¹²⁶ tiek izmantots jēdziens “zemesgabala nomas maksa, ja zemesgabals tiek iznomāts zemes dziļi izmantošanai”, kas ietver arī valsts derīgo izrakteņu atsavināšanu (pārdošanu).

2.1. Ieņēmumi no kūdras ieguves

AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekotajos kūdras purvos kūdras ieguvi veic dažādas komercsabiedrības saskaņā ar noslēgtajiem nomas līgumiem.

Daļu no kūdras atradņu nomas līgumiem AS “Latvijas valsts meži” pārņēma no citām institūcijām (galvenokārt no Valsts meža dienesta) un tie slēgti pirms 2000.gada, savukārt jaunu kūdras atradņu iznomāšanai AS “Latvijas valsts meži” rīko izsoles.

2018.gada beigās AS “Latvijas valsts meži” kopumā bija noslēgti nomas līgumi par kūdras ieguvi 60 purvos (vai to daļās), tai skaitā:

- no citām institūcijām (galvenokārt no Valsts meža dienesta) pārņemtie līgumi par 40 kūdras purvu (vai to daļu) iznomāšanu;
- konkursu/izsoļu veidā noslēgtie līgumi par 17 kūdras purvu (vai to daļu) iznomāšanu;
- bez konkursa kā pieguļošās platības noslēgtie līgumi par trīs kūdras purvu daļu iznomāšanu.

AS “Latvijas valsts meži” ieņēmumi no kūdras atradņu nomas jeb kūdras atsavināšanas periodā no 2013. līdz 2018.gadam ir palielinājušies no 639,32 tūkstošiem *euro* līdz 2,47 miljoniem *euro*. Savukārt kūdras ieguves apjomi pa gadiem ir bijuši svārstīgi, piemēram, 2013.gadā AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekotajos valsts kūdras purvos tika iegūta kūdra 831,2 tūkstošu tonnu apmērā, 2014.gadā – 593,8 tonnu apmērā, 2018.gadā – 982,2 tūkstošu tonnu apmērā¹²⁷ (skatīt 5.attēlu).

¹²⁴ Mežu produkcijā ietilpst arī derīgie izrakteņi.

¹²⁵ Publiskas personas mantas atsavināšanas likuma 2.panta trešā daļa.

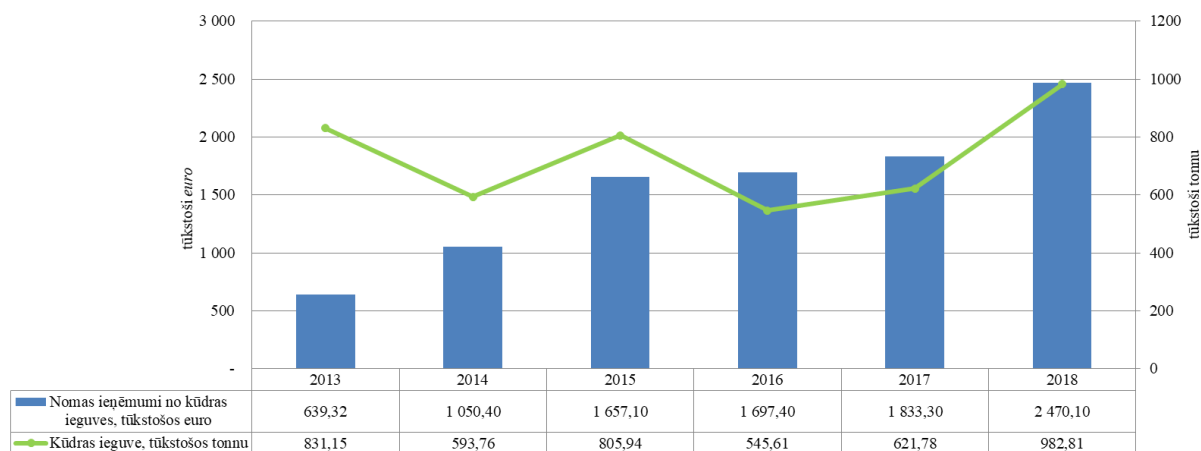
¹²⁶ Likuma “Par zemes dziļēm” 8.panta otrās daļas 4.punkts;

MK 30.10.2007. noteikumi Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu” (redakcija, kas spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.);

MK 19.06.2018. noteikumi Nr.350 “Publiskas personas zemes nomas un apbūves tiesības noteikumi” (redakcija, kas spēkā no 01.07.2018. līdz 18.04.2019.);

MK 06.09.2011. noteikumi Nr.696 “Zemes dziļi izmantošanas licenču un bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju izsniegšanas kārtība, kā arī publiskas personas zemes iznomāšanas kārtība zemes dziļi izmantošanai” (redakcija, kas spēkā no 19.04.2019.).

¹²⁷ Valsts vides dienesta 19.07.2019. e-pasta vēstule.

5.attēls. Kūdras ieguves apjoms AS "Latvijas valsts meži" apsaimniekotajās kūdras atradnēs un ieņēmumi no kūdras atradņu nomas 2013.-2018.gadā

Ieņēmumu pieaugums pamatā ir saistīts ar izmaiņām normatīvajos aktos.

Valsts kontrole jau 2007.gadā revīzijā "Par pašvaldību derīgo izrakteņu apsaimniekošanas efektivitāti" secināja, ka vairākas pašvaldības ir iekasējušas tikai zemes nomas maksu par īpašuma lietošanu derīgo izrakteņu ieguvei, bet nav iekasējušas maksu par derīgo izrakteņu ieguvi.

Tikai septiņus gadus pēc Valsts kontroles revīzijas, kurā tika norādīts uz šo problēmu – 20.05.2014. stājās spēkā grozījumi Ministru kabineta noteikumos¹²⁸, kas par zemesgabala iznomāšanu derīgo izrakteņu ieguvei paredz nomas maksā iekļaut ne tikai zemes vērtību, bet arī derīgo izrakteņu vērtību.

Mainot normatīvo regulējumu, normatīvā akta projekta anotācijā¹²⁹ ir iekļauta atsauce uz Valsts kontroles 2007.gadā veikto revīziju un norādīts, ka:

ņemot vērā Valsts kontroles revīzijā secināto, ir atbalstāma nomas maksas paaugstināšana, lai publiska persona no zemesgabala iznomāšanas, kuras mērķis ir iegūt derīgos izrakteņus, iegūtu pēc iespējas augstākus ieņēmumus, ievērojot Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likumā minēto.

§

Publiska persona, kā arī kapitālsabiedrība rīkojas ar finanšu līdzekļiem un mantu lietderīgi, tas ir, manta atsavināma un nododama īpašumā vai lietošanā citai personai par iespējami augstāku cenu¹³⁰.

Nomas maksai jābūt patiesai atlīdzībai par lietas lietošanu, un tādēļ to nedrīkst nolikt tikai izskata pēc¹³¹.

¹²⁸ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 "Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 "Noteikumi par publiskas personas zemes nomu"" (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹²⁹ MK noteikumu projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 „Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2014_05/VARAMANOT_160414_735.817.DOCX [skatīts 17.09.2019.].

¹³⁰ Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma 3.panta 2.punkts.

Maksa par kūdras ieguvi līdz 19.05.2014.

19.05.2014. AS “Latvijas valsts meži” administrēja no citām institūcijām (galvenokārt no Valsts meža dienesta) pārņemtos nomas līgumus par kūdras ieguvi 40 kūdras purviem (vai to daļām). AS “Latvijas valsts meži” līdz 19.05.2014. vairākiem šiem līgumiem bija pagarinājusi līgumu termiņus (līdz pat 2033.gadam), kā arī vienojusies par papildus nomas teritorijas piešķiršanu.

Šajos citu institūciju noslēgtajos līgumos saskaņā ar tobrīd spēkā esošo normatīvo aktu¹³² prasībām nomas maksa par kūdras ieguvi bija noteikta no zemes kadastrālās vērtības. Kadastrālajā vērtībā nav iekļauta zemes dziļu vērtība¹³³. Līdz ar to maksa par kūdras atradņu nomu tika noteikta, neņemot vērā iespējamo iegūstamās kūdras apjomu.

Piemēram, pēc revidentu aplēsēm 2013.gadā nomas maksas par kūdras ieguvi apmērs (639,32 tūkstoši *euro*) veidoja aptuveni 19% no nomas maksas tirgus vērtības - starpība starp iegūto nomas maksu un tās tirgus vērtību bija aptuveni trīs miljoni *euro*. Šī aplēse ir aptuvena, ņemot vērā, ka nomas maksas par kūdras ieguvi tirgus vērtība kūdras purvos tika noteikta tikai 2017.–2019.gadā.

AS “Latvijas valsts meži”, pagarinot līgumu darbības termiņus vai vienojoties par papildu kūdras purvu platības iznomāšanu, vairākos gadījumos turpināja noteikt maksu par zemes nomu, neņemot vērā iegūstamās kūdras apjomu, lai arī tajā pašā laikā AS “Latvijas valsts meži” atsevišķos gadījumos pārskatīja nomas maksu, pamatojoties uz vidējo nomas maksas līmeni citos līgumos. Savukārt jaunu kūdras atradņu iznomāšanai AS “Latvijas valsts meži” ir rīkojusi izsoles vai konkursus.

AS “Latvijas valsts meži” revīzijas laikā norādīja, ka atsevišķu “mantojumā saņemto” līgumu nomas maksa bija tik zema, ka nesedza pat līgumu izpildes administrēšanas izmaksas. Tāpēc AS “Latvijas valsts meži” 2010.gadā vērsās pie Zemkopības ministrijas ar ierosinājumu izvērtēt iespēju virzīt grozījumus normatīvajos aktos, palielinot zemes nomas maksu. Grozījumi normatīvajā aktā¹³⁴ tika veikti pēc četriem gadiem – 2014.gadā, paredzot nomas maksas par zemes dziļu izmantošanu palielināšanu līdz zemes dziļu nomas tirgus vērtībai. Arī grozījumu izstrādes laikā AS “Latvijas valsts meži” norādīja¹³⁵, ka:

AS “Latvijas valsts meži” kā valstij piederošas zemes apsaimniekotājam un iznomātājam par zemes dziļu nomas līgumiem, kurus tā pārņēma no Valsts meža dienesta, netiek dota iespēja saņemt patiesu atlīdzību un ievērot Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likumā ietvertos principus, kas nosaka publiskas personas pienākumus un rīcību rīkoties ar tās rīcībā esošo valsts mantu tā, lai nodrošinātu maksimāli efektīvu tā pārvaldīšanas procesu, veicinātu tā stāvokļa uzlabošanu un gūtu maksimālu labumu no attiecīgās mantas izmantošanas.

¹³¹ Civillikuma 2120.pants.

¹³² MK 03.10.1995. noteikumi Nr.292 “Noteikumi par valsts zemes nomu” (spēkā no 11.10.1995. līdz 08.11.2007.); MK 30.10.2007. noteikumi Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu” (redakcija, kas spēkā no 09.11.2007. līdz 19.05.2014.).

¹³³ Likuma „Par zemes dziļēm” 6.panta otrā daļa.

¹³⁴ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹³⁵ AS “Latvijas valsts meži” 18.12.2013. vēstule “Par MK noteikumu projektu „Grozījumi MK 30.09.2007. noteikumos Nr.735 „Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” Finanšu ministrijai.

Maksa par kūdras ieguvi no 20.05.2014.

Grozījumi Ministru kabineta noteikumos stājās spēkā 20.05.2014. Ministru kabineta noteikumu 47.punktā noteikts¹³⁶:

47. Publiskas personas zemesgabala iznomātājs:

§

47.1. līdz 31.12.2014. atbilstoši Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likumā ietvertajiem principiem, ja šādas tiesības ir paredzētas nomas līgumā vai puses par to vienojas, vienpusēji izbeidz vai groza nomas līgumu zemes dzīļu izmantošanai, kas noslēgts ar privātpersonu vai kapitālsabiedrību līdz 20.05.2014. Minētās iznomātāja tiesības attiecināmas uz gadījumiem, ja zemes nomas maksa ir zemāka par 6 % no zemes kadastrālās vērtības, - šādos gadījumos, grozot nomas līgumu, nomas maksa nosakāma 6 % apmērā no zemes kadastrālās vērtības;

47.2. no 01.01.2015. nomas līgumiem, kas noslēgti līdz 20.05.2014., ja šādas tiesības ir paredzētas nomas līgumā vai puses par to vienojas, katru gadu vienpusēji indeksē nomas maksu ar nosacījumu, ka nomas maksas pieaugums katrā indeksācijas reizē nepārsniedz 20 %, līdz nomas maksa sasniedz zemesgabala nomas maksas tirgus novērtējumā, ko nosaka sertificēts vērtētājs, minēto zemes nomas maksu.

§

No 21.05.2014. noslēgto zemes dzīļu nomas līgumu nomas maksas noteikšanai izmanto sertificēta vērtētāja noteikto zemesgabala nomas maksas tirgus novērtējumu¹³⁷.

No 01.07.2018. stājās spēkā jauni Ministru kabineta noteikumi, nosakot, ka:

§

nomas līgumiem zemes dzīļu izmantošanai, kuri noslēgti līdz 20.05.2014. un kuriem ar 01.01.2015. bija jāuzsāk nomas maksas indeksācija, iznomātājs turpina katru gadu vienpusēji indeksēt nomas maksu ar nosacījumu, ka nomas maksas pieaugums katrā indeksācijas reizē nepārsniedz 20 %, līdz nomas maksa sasniedz sertificēta vērtētāja noteikto zemesgabala tirgus nomas maksu¹³⁸.

Normatīvā akta grozījumu¹³⁹ projekta¹⁴⁰ anotācijā ir norādīts, ka:

pašreiz publiskai personai nav tiesiska pamata par tās īpašumā vai valdījumā esošu nekustamo īpašumu, ja tas tiek iznomāts citai personai zemes dzīļu izmantošanai, iegūt no tās visus iespējamus labumus. Tādējādi netiek ievērots arī Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas

¹³⁶ MK 30.10.2007. noteikumu Nr.735 "Noteikumi par publiskas personas zemes nomu" 47.punkts (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹³⁷ MK 30.10.2007. noteikumu Nr.735 "Noteikumi par publiskas personas zemes nomu" 22.³ punkts (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹³⁸ MK 19.06.2018. noteikumu Nr.350 "Publiskas personas zemes nomas un apbūves tiesības noteikumi" (redakcija, kas spēkā no 01.07.2018. līdz 18.04.2019.) 136.punkts.

¹³⁹ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 "Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 "Noteikumi par publiskas personas zemes nomu"" (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹⁴⁰ MK noteikumu projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 „Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2014_05/VARAMANOT_160414_735.817.DOCX [skatīts 17.09.2019.].

izšķērdēšanas novēršanas likumā noteiktais, ka publiskas personas manta nododama lietošanā citai personai par iespējami augstāku cenu.

Arī Zemkopības ministrija bija apzinājusies šo problēmu un norādījusi¹⁴¹, ka:

ņemot vērā, ka publiskas personas zemes iznomātāju administrēšanā joprojām atrodas līgumi, kuri slēgti 90-tajos gados, pastāv liela iespējamība, ka savulaik noteiktā nomas maksa vairs neatbilst reālajai nomas tirgus situācijai un noslēgtie līgumi rada zaudējumus publiskai personai, valstij kopumā.

Attiecībā uz Ministru kabineta noteikumu 47.1.apakšpunkta izpildi AS “Latvijas valsts meži” Ministru kabineta noteikumos¹⁴² noteiktajā termiņā – līdz 31.12.2014. – veica grozījumus visos līdz 20.05.2014. noslēgtajos kūdras purvu nomas līgumos, nosakot maksu par zemes nomu derīgo izrakteņu ieguvei 6 % apmērā no zemes kadastrālās vērtības. Ja 2013.gadā AS “Latvijas valsts meži” ieņēmumi no nomas maksas bija 639,32 tūkstoši *euro*, tad pēc šo grozījumu veikšanas 2014.gadā ieņēmumi bija 1,05 miljoni *euro*, 2015.gadā - 1,68 miljoni *euro*.

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu 47.2.apakšpunktu 01.01.2015. bija jāuzsāk kūdras atradņu nomas maksas indeksācija, bet faktiski nomas maksas indeksāciju ar pieaugumu 20% apmērā gadā, līdz tiek sasniegta kūdras atradņu nomas maksas tirgus vērtība, AS “Latvijas valsts meži” uzsāka no 01.01.2018.¹⁴³ Līdz ar to arī ieņēmumus no nomas maksas indeksācijas sākot iekasēt trīs gadus vēlāk.

Revīzijas laikā AS “Latvijas valsts meži” indeksācijas novēlotai uzsākšanai norādīja vairākus iemeslus:

- viopusējas nomas maksas indeksācijas neiespējamība;
- vienotas Metodikas trūkums kūdras ieguves nomas maksas tirgus novērtējuma veikšanai, tai skaitā, lai varētu noslēgt vienošanos ar nomniekiem.

Vienpusēja nomas maksas indeksācija

Zemkopības ministrija revīzijas noslēgumā norādīja¹⁴⁴, ka nomas maksas indeksācija nomas līgumiem par kūdras ieguvei ir veicama, izpildoties šādiem nosacījumiem:

- *vienpusēji iznomātājam indeksējot nomas maksu atbilstoši sertificēta vērtētāja tirgus novērtējumam, ja šādas tiesības noslēgtais nomas līgums tieši paredz, vai*
- *pusēm savstarpēji vienojoties par šādas indeksācijas veikšanu.*

AS “Latvijas valsts meži” pēc normatīvā akta pieņemšanas¹⁴⁵ no 09.11.2007. vairākos noslēgtajos līgumos zemes dzīļu izmantošanai veica grozījumus, paredzot, ka:

iznomātājam ir tiesības viopusēji mainīt noteikto nomas maksu attiecībā uz Zemi, ja izdarīti grozījumi normatīvajos aktos par valsts zemes nomas maksas aprēķināšanas kārtību. Šādas

¹⁴¹ Zemkopības ministrijas 07.06.2017. vēstule Nr.3.4-10e/1546/2017 “Par priekšlikumiem likumprojektā “Grozījumi Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likumā” (Nr.770/Lp12)” 12.Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijai. Pieejams:

<http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/40C3A6AECC949AACC225813900477BF4?OpenDocument>
[skatīts 17.09.2019.].

¹⁴² MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹⁴³ 27 kūdras atradnēm (vai to daļām).

¹⁴⁴ Zemkopības ministrijas 07.11.2019. vēstule Nr.3.3-3e/2340/2019.

¹⁴⁵ MK 30.10.2007. noteikumi Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu” (spēkā no 09.11.2007. līdz 30.06.2018.).

Iznomātāja noteiktās izmaiņas ir saistošas Nomniekam ar dienu, kad stājušies spēkā grozījumi normatīvajos aktos¹⁴⁶.

Tomēr 13 nomas līgumos zemes dzīļu izmantošanai uz 20.05.2014. joprojām nebija pielīgtas iznomātāja tiesības vienpusēji pārskatīt nomas maksu normatīvo aktu izmaiņu gadījumā¹⁴⁷. Šajos līgumos attiecībā uz līguma noteikumu pārskatīšanu ir bijusi ietverta šāda norma:

ja spēkā stājas normatīvais akts, kurš paredz, nosaka vai uzliek savādākus Nomnieka un Iznomātāja tiesības un pienākumus, tad līgumā izdarāmi grozījumi saskaņā ar šī normatīva akta noteikumiem.

Tāpēc AS “Latvijas valsts meži” neuzsāka indeksāciju ne līgumos, kur bija noteiktas tiesības vienpusēji mainīt nomas maksu, ne arī šajos, kur paredzēts, ka līdz ar normatīvo aktu grozījumiem veicami līgumu grozījumi. AS “Latvijas valsts meži” revīzijas laikā skaidroja¹⁴⁸, ka:

AS “Latvijas valsts meži” pastāv dominējošs stāvoklis zemes nomas kūdras ieguvei tirgū, ko apliecina 2006.gada Konkurences padomes lēmums¹⁴⁹;

dominējošā stāvoklī AS “Latvijas valsts meži” nedrīkst piemērot atšķirīgus noteikumus līdzvērtīgiem darījumiem, proti, kādai grupai zemes nomas līgumiem nomas maksu noteikt (grozīt) vienpusēji, bet citai līgumu grupai zemes nomas līgumiem nomas maksu noteikt (grozīt), pusēm vienojoties.

Vienota Metodika kūdras ieguves nomas maksas tirgus novērtējuma veikšanai

Zemes dzīļu nomas līgumu nomas maksas noteikšanai ir nepieciešams sertificēta vērtētāja noteikts zemesgabala nomas maksas tirgus novērtējums.

Zemkopības ministrija revīzijas laikā norādīja¹⁵⁰:

tā kā situācijā, kad AS “Latvijas valsts meži” atradās un joprojām atrodas dominējošā stāvoklī kūdras tirgū, un AS “Latvijas valsts meži” ir saistoši Konkurences likumā un Civillikumā noteiktie aizliegumi par iespējām vienpusēji pārskatīt nomas maksu. Lai panāktu civiltiesisku, brīvprātīgu vienošanos par grozījumiem noslēgtajos nomas līgumos, kas paredzētu būtiskas līguma izmaiņas – nomas maksas indeksāciju atbilstoši sertificēta vērtētāja nomas maksas tirgus novērtējumam, metodikas izstrāde bija tikai pirmais solis. AS “Latvijas valsts meži” uzdevums bija panākt, lai līgumpartneri pieņemtu uz vienotas metodikas pamatiem balstītu tirgus vērtējumu izstrādi. Neizbēgami metodikas izstrādei sekoja diskusijas ar nozari, nomas partneriem un Latvijas Īpašumu vērtētāju asociāciju par tajā iestrādātajiem principiem, metodēm un to piemērošanu, bez kurām nebija iespējams panākt vienošanos ar AS “Latvijas valsts meži” kūdras platību līgumpartneriem.

Ministru kabineta noteikumu¹⁵¹ grozījumu izstrādes procesā Dabas aizsardzības pārvalde norādīja, ka:

¹⁴⁶ Likumprojekta “Grozījumi likumā “Par zemes dzīlēm”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/A5083C4431383BB3C22581C5003E1543?OpenDocument> [skatīts 30.07.2019.].

¹⁴⁷ AS “Latvijas valsts meži” 13.11.2019. e-pasta vēstule.

¹⁴⁸ AS “Latvijas valsts meži” 13.11.2019. e-pasta vēstule.

¹⁴⁹ Konkurences padomes 31.03.2006. lēmums Nr.27.

¹⁵⁰ Zemkopības ministrijas 07.11.2019. vēstule Nr.3.3-3e/2340/2019.

¹⁵¹ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

normatīvajā aktā paredzēts praktiski neizpildāms nosacījums - derīgo izrakteņu atradņu zemes nomas maksas tirgus novērtējums. Šāds nomas maksas tirgus nepastāv, kā arī minētā novērtējuma veikšanai nav attiecīgu kritēriju, kā arī atbilstošu speciālistu¹⁵².

Savukārt ne Zemkopības ministrija, ne AS “Latvijas valsts meži”, kas ir lielākā publisko derīgo izrakteņu iznomātāja, Ministru kabineta noteikumu¹⁵³ izstrādes procesā nebija norādījusi uz problēmām saistībā ar derīgo izrakteņu atradņu nomas maksas tirgus vērtības noteikšanu.

AS “Latvijas valsts meži” revidentiem sniedza informāciju, ka:

strādājot pie grozījumiem noteikumos¹⁵⁴, AS “Latvijas valsts meži” nebija pamata domāt, ka korektas un patiesas nomas maksas noteikšana varētu būt neiespējama, jo sertificēti vērtētāji šādus vērtējumus bija gatavojuši gadījumiem, kad tiek iznomāta jauna purva atradne, un nomas maksas apmērs bija nosakāms (neveidojās tāda situācija, ka tirgus vērtējumā sertificēts vērtētājs norādītu, ka saimnieciskā darbība nav ekonomiski pamatota, nomas maksu nav iespējams noteikt)¹⁵⁵.

Biedrībai “Latvijas Īpašumu Vērtētāju Asociācija”, kura veic nekustamā īpašuma vērtētāju sertifikāciju un uzraudzību, normatīvā akta izstrādes procesā netika prasīts viedoklis par normatīvā akta¹⁵⁶ grozījumu projektā iekļauto normu un tās izpildes iespējām, – ka sertificētiem vērtētājiem jāveic zemesgabala nomas maksas tirgus novērtējums, ja publiskas personas zemesgabalu iznomās zemes dziļu iegūšanai.

Septiņus mēnešus pēc normatīvā akta¹⁵⁷ stāšanās spēkā – 2014.gada decembrī¹⁵⁸ AS “Latvijas valsts meži” vērsās pie biedrības “Latvijas Īpašumu Vērtētāju Asociācija” ar lūgumu izstrādāt zemes nomas maksas tirgus vērtēšanas Metodiku, ja zemesgabals tiek iznomāts derīgo izrakteņu ieguvei, norādot, ka:

vērtētāju rīcībā nav vienotas metodikas, pēc kuras var noteikt potenciālo tirgus novērtējumu zemes dziļu resursu izmantošanas gadījumā, nav vienotas izpratnes, kādi raksturojošie rādītāji un pieņēmumi ir ņemami vērā, nosakot attiecīgajā derīgo izrakteņu atradnē esošā izrakteņa vērtību. Tāpat pietrūkst arī zināma veida kompetences, kas saistās ar vērtējamo objektu diferencēšanu pēc tajā esošā derīgā izrakteņa kvalitātes rādītājiem, kas ir būtisks rādītājs, nosakot tirgus vērtību objektam.

Arī biedrība “Latvijas Īpašumu Vērtētāju Asociācija” ir norādījusi, ka:

līdzšinējā prakse Latvijas īpašumu vērtēšanas jomā liecina, ka derīgo izrakteņu iegulu novērtēšanai nav uzkrāta pietiekoša pieredze, nav izstrādāta vienota, ekonomiski pamatota zemes

¹⁵² Dabas aizsardzības pārvaldes 17.12.2013. e-pasta vēstule.

¹⁵³ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹⁵⁴ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹⁵⁵ AS “Latvijas valsts meži” 18.07.2019. e-pasta vēstule.

¹⁵⁶ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹⁵⁷ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹⁵⁸ AS “Latvijas valsts meži” 08.12.2014. vēstule Nr.4.1-1.2_08nt_150_14_1005 biedrībai “Latvijas Īpašumu Vērtētāju Asociācija”.

dzīļu resursu vērtēšanas metodika, kas ir noteicošais faktors ekonomiski pamatotu darījumu slēgšanai derīgo izrakteņu ieguves nozarē Latvijā¹⁵⁹.

AS “Latvijas valsts meži” 16.03.2015. noslēdza līgumu 7247,90 euro (ar PVN 21%) apmērā ar biedrību “Latvijas Īpašumu Vērtētāju Asociācija” par zemes nomas maksas tirgus vērtēšanas Metodikas izstrādi kūdras ieguvei, un šī Metodika 30.06.2016. tika apstiprināta biedrības “Latvijas Īpašumu Vērtētāju Asociācija” valdes sēdē kā rekomendācija sertificētiem vērtētājiem turpmākai kūdras purvu nomas maksas tirgus vērtības noteikšanai.

Metodika¹⁶⁰ tika apstiprināta pusotru gadu pēc tam, kad bija jāsāk indeksācijas par kūdras atradņu nomu, ņemot vērā sertificētu vērtētāju noteikto derīgo izrakteņu atradņu nomas maksas tirgus vērtību.

Lai arī Metodika¹⁶¹ tika apstiprināta 30.06.2016., AS “Latvijas valsts meži” kūdras atradņu nomas maksas tirgus vērtības vērtējumus sāka pasūtīt tikai 2017.gada otrajā pusē. Kapitālsabiedrība skaidroja, ka:

brīdī, kad Metodika kūdras purvu nomas maksas tirgus vērtības noteikšanai bija apstiprināta, starp ieinteresētajām pusēm joprojām notika diskusijas par Metodikā noteiktajiem principiem un faktoriem, kuri tiek ņemti vērā, nosakot zemes nomas tirgus maksu. Šīs diskusijas turpinās vēl joprojām.

15.06.2017., kad visām pusēm Metodika un tās piemērošana bija izskaidrota, AS “Latvijas valsts meži” uzsāka tirgus nomas maksas vērtējumu pasūtīšanu¹⁶².

Metodika tika skaidrota un pārrunāta un par to diskutēts ar kūdras nozarē iesaistītajām pusēm, tomēr ilgais Metodikas diskutēšanas laika periods – gads – rada bažas par to, ka, iespējams, varētu būt novilcināts laiks nomas maksas par kūdras ieguvei indeksācijas uzsākšanai un lielāku ieņēmumu gūšanai par valsts īpašumā esošās kūdras atsavināšanu.

Attiecībā uz iepriekšminēto Zemkopības ministrija ir norādījusi:

fakts, ka sākot ar 01.01.2018. indeksācija tiek piemērota 41 kūdras atradnei un par šo procesu nav ierosināta neviena tiesvedība no nomnieku puses, apliecina, ka AS “Latvijas valsts meži” veiktais sagatavošanās darbs ir bijis kvalitatīvs un sevi attaisnojis¹⁶³.

Vienlaikus AS “Latvijas valsts meži” 2015.gadā ir pasūtījusi trīs sertificētu vērtētāju kūdras atradņu nomas maksas tirgus novērtējumus, lai rīkotu izsoles šo kūdras atradņu iznomāšanai. Tātad laikā, kad nebija izstrādāta vienota Metodika, kurai jānodrošina kvalitatīva un vienota pieeja kūdras atradņu nomas maksas tirgus vērtības noteikšanai, AS “Latvijas valsts meži” turpināja pasūtīt novērtējumus un tos izmantot.

¹⁵⁹ Nekustamo īpašumu – zemes gabalu, kuru izmantošanas mērķis ir derīgo izrakteņu (kūdras) ieguve ar mērķi veikt iegūtā izrakteņa pārstrādi un tālāku produktu realizāciju, tirgus nomas maksas noteikšanas metodika (apstiprināta biedrības “Latvijas Īpašumu Vērtētāju Asociācija” valdes 30.06.2016. sēdē).

¹⁶⁰ Nekustamo īpašumu – zemes gabalu, kuru izmantošanas mērķis ir derīgo izrakteņu (kūdras) ieguve ar mērķi veikt iegūtā izrakteņa pārstrādi un tālāku produktu realizāciju, tirgus nomas maksas noteikšanas metodika (apstiprināta biedrības “Latvijas Īpašumu Vērtētāju Asociācija” valdes 30.06.2016. sēdē).

¹⁶¹ Nekustamo īpašumu – zemes gabalu, kuru izmantošanas mērķis ir derīgo izrakteņu (kūdras) ieguve ar mērķi veikt iegūtā izrakteņa pārstrādi un tālāku produktu realizāciju, tirgus nomas maksas noteikšanas metodika (apstiprināta biedrības “Latvijas Īpašumu Vērtētāju Asociācija” valdes 30.06.2016. sēdē).

¹⁶² AS “Latvijas valsts meži” 19.07.2019. e-pasta vēstule.

¹⁶³ Zemkopības ministrijas 26.11.2019. vēstule Nr.3.3-3e/2472/2019.

Sertificēts vērtētājs ir persona, kura saņēmusi profesionālās kvalifikācijas sertifikātu nekustamā īpašuma novērtēšanai, kas apliecina personas kvalifikāciju profesionāli noteikt nekustamā īpašuma tirgus vērtību¹⁶⁴.

Ņemot vērā, ka Metodika ir rekomendācija sertificētiem vērtētājiem, revidentu ieskatā, Metodikas neesamība nedrīkstētu kavēt personu, kurai ir derīgs profesionālās kvalifikācijas sertifikāts nekustamā īpašuma novērtēšanai, noteikt nekustamā īpašuma tirgus vērtību.

Zemkopības ministrija revīzijas laikā sniedza informāciju¹⁶⁵, ka:

Zemkopības ministrija ir bijusi informēta par kūdras ieguves platību nomas maksas problemātiku. Ņemot vērā zemes dzīļu pieaugošo nozīmi valsts meža zemes apsaimniekošanā un šīs jomas specifiku, 2017.gadā izveidota AS "Latvijas valsts meži" struktūrvienība "LVM zemes dzīles", kuras viens no uzdevumiem ir zemes nomas līgumu administrēšana.

Viena no Zemkopības ministrijas funkcijām ir organizēt un koordinēt likumu un citu normatīvo aktu īstenošanu meža nozares politikas jomā¹⁶⁶. Tomēr revidentu rīcībā nav informācijas, ka Zemkopības ministrija būtu vērsusies pie normatīvā akta projekta atbilstošās daļas izstrādātāja – Finanšu ministrijas¹⁶⁷ un informējusi, ka AS "Latvijas valsts meži" nevarēja izpildīt normatīvā akta¹⁶⁸ prasību – no 01.01.2015. katru gadu veikt zemes dzīļu izmantošanas nomas maksas indeksāciju līdz nomas maksa sasniedz zemesgabala nomas maksas tirgus novērtējumā, ko nosaka sertificēts vērtētājs, minēto zemes nomas maksu. Tādējādi normatīvā akta¹⁶⁹ projekta izstrādātājam nebija iespējams novērst radušos situāciju, ka normatīvajā aktā iekļautā prasība noteiktajā termiņā nav izpildāma. Līdz ar to Zemkopības ministrija ir pieļāvusi, ka netiek ievērots normatīvajā aktā¹⁷⁰ noteiktais indeksācijas uzsākšanas termiņš, kas atstāja finansiālas sekas arī uz valsts budžetu, samazinot valstij piekritīgo peļņas daļu (dividendi) no kūdras atsavināšanas rezultātā iegūtās peļņas¹⁷¹.

Revīzijas noslēguma posmā Zemkopības ministrija norāda¹⁷², ka:

normatīvais akts tika izpildīts, izstrādājot darba plānu ar veicamajām aktivitātēm vairāku gadu garumā, lai būtu iespējams panākt civiltiesisku, brīvprātīgu vienošanos par grozījumiem noslēgtajos nomas līgumos. Situācijā, kad AS "Latvijas valsts meži" atradās un joprojām atrodas dominējošā stāvoklī kūdras tirgū, un AS "Latvijas valsts meži" ir saistoši Konkurences likumā un Civillikumā noteiktie aizliegumi par iespējām vienpusēji pārskatīt nomas maksu, vienpusēja nomas maksas indeksācija nebija realizējama, jo saistās ar būtiskiem komerciāliem riskiem.

¹⁶⁴ MK 23.09.2014. noteikumu Nr.559 "Prasības nekustamā īpašuma vērtētāja profesionālajai kvalifikācijai un profesionālās kvalifikācijas sertifikāta izsniegšanas kārtība" 2.punkts.

¹⁶⁵ Zemkopības ministrijas 04.10.2019. e-pasta vēstule.

¹⁶⁶ MK 30.04.2019. noteikumu Nr. 187 "Zemkopības ministrijas nolikums" 4.3.apakšpunkts.

¹⁶⁷ Finanšu ministrijai saskaņā ar Ministru prezidenta 04.07.2013. rezolūciju Nr.12/SAN-1081 tika uzdots izstrādāt zemes nomas maksas aprēķināšanas kārtību, ja publiska persona iznomā zemi zemes dzīļu izmantošanai (atbilstoši likuma „Par zemes dzīlēm” (16.05.2013. likuma „Grozījumi likumā „Par zemes dzīlēm”” redakcijā) 8.panta otrās daļas 4.punktā dotajam deleģējumam).

¹⁶⁸ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 "Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 "Noteikumi par publiskas personas zemes nomu"" (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹⁶⁹ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 "Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 "Noteikumi par publiskas personas zemes nomu"" (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹⁷⁰ MK 30.10.2007. noteikumu Nr.735 "Noteikumi par publiskas personas zemes nomu" 47.punkts (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹⁷¹ Publiskas personas mantas atsavināšanas likuma 2.panta trešā daļa.

¹⁷² Zemkopības ministrijas 07.11.2019. vēstule Nr.3.3-3e/2340/2019.

Revidenti norāda, ka normatīvais akts¹⁷³ neparedzēja darba plāna izstrādi, kā arī revīzijas laikā šāds darba plāns netika iesniegts.

Revīzijas laikā AS “Latvijas valsts meži” norādīja¹⁷⁴, ka:

laiks indeksācijas uzsākšanai netika novilcināts, jo tika veikti visi nepieciešamie priekšnoteikumi, kas vainagojās ar civiltiesisku līgumu slēgšanu 2018.gadā, kas paredzēja nomas maksas indeksāciju, atbilstoši sertificētu vērtētāju nomas maksas tirgus novērtējumiem, sākot jau no 01.01.2018.

Normatīvā akta grozījumu¹⁷⁵ izstrādes laikā AS “Latvijas valsts meži” sniegtie aprēķini¹⁷⁶ Finanšu ministrijai, kuru kopsavilkums ir iekļauts arī normatīvā akta projekta anotācijā¹⁷⁷, liecina, ka AS “Latvijas valsts meži” indeksāciju plānoja atbilstoši normatīvajā aktā¹⁷⁸ noteiktajam termiņam – 01.01.2015.

Ne AS “Latvijas valsts meži” valdes sēžu protokolos, ne Zemkopības ministrijas kā kapitāldaļu turētājas akcionāru sapulču protokolos, ne pēc padomes izveidošanas padomes sēžu protokolos nav norādīts uz nomas maksas indeksācijas uzsākšanas problēmām.

Ja AS “Latvijas valsts meži” kūdras atradņu (skatīt 3.pielikumu) nomas maksas indeksāciju būtu sākusi trīs gadus ātrāk – no 2015.gada, kā tas noteikts Ministru kabineta noteikumos¹⁷⁹, tad, pēc revidentu aplēsēm, izmantojot 2017.–2019.gadā veiktos sertificētu vērtētāju novērtējumus par kūdras atradņu tirgus vērtību un maksimālo indeksācijas pieaugumu – 20% gadā, no valstij piederošu kūdras atradņu nomas laika posmā no 2015. līdz 2019.gadam varētu gūt par 1,6 miljoniem *euro* lielākus ieņēmumus (ar PVN 21%) nekā tiek gūts. Dažādu līgumu nomas maksa tās tirgus vērtību sasniegs dažādos termiņos, un saskaņā ar revidentu aplēsēm kopā visi ieņēmumi no kūdras atradņu nomas maksas tirgus vērtību sasniegs tikai 2030.gadā (aplēsēs ņemot vērā esošo situāciju ar vēlāku indeksācijas uzsākšanu un nomas maksas indeksāciju ar pieaugumu 20% apmērā gadā). Laika posmā no 2020. līdz 2030.gadam¹⁸⁰, nemainoties citiem apstākļiem – ieņēmumi par valsts īpašumā esošās kūdras ieguvī būtu varējuši būt par 3,1 miljonu *euro* lielāki (ar PVN 21%) nekā tie būs pēc novēloti uzsāktas indeksācijas.

Tātad, AS “Latvijas valsts meži” savlaicīgi uzsākot nomas maksas indeksāciju 20% apmērā, ieņēmumi periodā no 2015.gada līdz 2030.gadam varētu būt par 4,7 miljoniem *euro* lielāki¹⁸¹ nekā faktiski pie pašreizējiem apstākļiem, kad indeksācija sākta ar 2018.gadu. Aplēses veiktas, izmantojot šobrīd noteiktās nomas maksas tirgus cenas (skatīt 6.attēlu, detalizētāku informāciju skatīt 2.pielikumā).

¹⁷³ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹⁷⁴ Zemkopības ministrijas 07.11.2019. vēstule Nr.3.3-3e/2340/2019.

¹⁷⁵ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹⁷⁶ AS “Latvijas valsts meži” 07.03.2014. e-pasta vēstule.

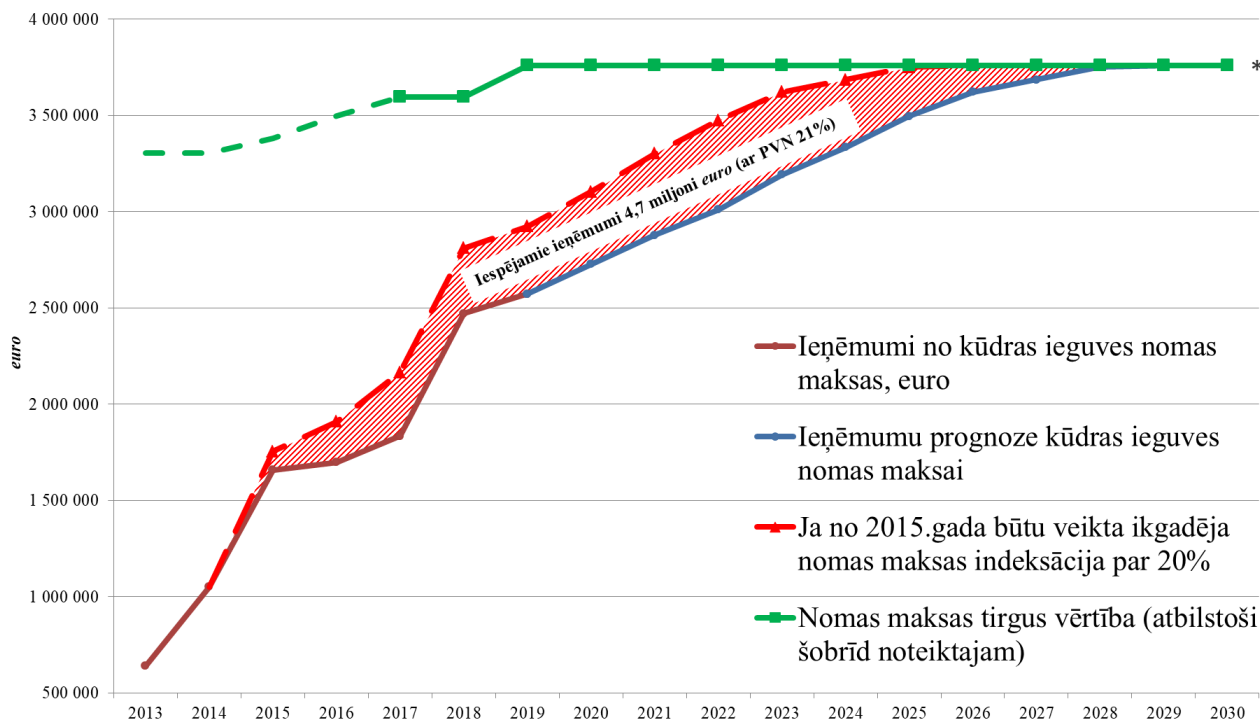
¹⁷⁷ MK noteikumu projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 „Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2014_05/VARAMANOT_160414_735.817.DOCX [skatīts 17.09.2019.].

¹⁷⁸ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹⁷⁹ MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.).

¹⁸⁰ Nomas līgumu darbības termiņš.

¹⁸¹ Veicot aprēķinus, izmantota AS “Latvijas valsts meži” pieeja kūdras atradņu nomas maksu katru gadu indeksēt ar pieaugumu 20% apmērā.

* – Nomas maksas tirgus vērtība var mainīties, mainoties faktiskajiem apstākļiem.

6.attēls. AS “Latvijas valsts meži” kūdras atradņu nomas maksa

Revīzijā tika apkopota informācija par 17 komercsabiedrību (nomnieku), kuru kūdras atradņu nomas līgumiem tiek veikta indeksācija 27 AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekotajās kūdras atradnēs (vai to daļās), nomas maksu par kūdras ieguvu un finanšu rādītājiem par laika posmu no 2015. līdz 2018.gadam (skatīt 3.pielikumu).

2017.gadā, kad indeksācija vēl nebija uzsākta, nomnieku maksātā nomas maksa bija robežās no 13% līdz 60% no attiecīgā purva nomas maksas tirgus vērtības. Lai arī no 2018.gada AS “Latvijas valsts meži” ir uzsākusi nomas maksas par kūdras ieguvu indeksāciju, maksa joprojām ir ievērojami zemāka nekā noteiktā kūdras atradņu nomas maksas tirgus vērtība. 2018.gadā, kad pirmo reizi bija veikta nomas maksas indeksācija, kā arī atsevišķos līgumos, beidzoties termiņam, arī citi grozījumi, veikta nomas maksa bija robežās no 16% līdz 81% no noteiktās nomas maksas tirgus vērtības. Kopumā 2018.gadā šie 17 kūdras purvu nomnieki par kūdras ieguvu maksāja tikai 31% no sertificētu vērtētāju noteiktās tirgus vērtības.

Piemēram:

Nomnieks Nr.1 (skatīt 3.pielikumā), nomājot divas AS “Latvijas valsts meži” kūdras atradnes, par tām 2017.gadā maksāja 50 956 *euro* nomas maksu, kas bija 14% no sertificēta vērtētāja noteiktās kūdras atradnes tirgus vērtības, 2018.gadā nomnieks ir samaksājis 61 147 *euro* jeb 17% no tirgus vērtības (357 499 *euro*), tādējādi šī nomnieka izdevumi ir par 281 177 *euro* mazāki nekā sertificēta vērtētāja noteiktā kūdras atradnes nomas tirgus vērtība. Uzņēmuma peļņa 2018.gadā bija 9 miljoni *euro*.

Nomnieks Nr.4 (skatīt 3.pielikumā), nomājot vienu AS “Latvijas valsts meži” kūdras atradni, par to 2017.gadā maksāja 43 589 *euro* nomas maksu, kas bija 60% no sertificēta vērtētāja noteiktās kūdras atradnes tirgus vērtības, 2018.gadā

nomnieks ir samaksājis 52 306 *euro* jeb 72% no tirgus vērtības (72 799 *euro*), tādējādi šī nomnieka izdevumi ir par 20 492 *euro* mazāki nekā sertificēta vērtētāja noteiktā kūdras atradnes nomas tirgus vērtība. Uzņēmuma peļņa 2018.gadā bija 1,8 miljoni *euro*.

Nomnieks Nr.7 (skatīt 3.pielikumā), nomājot trīs AS “Latvijas valsts meži” kūdras atradnes, par tām 2017.gadā maksāja 30 136 *euro* nomas maksu, kas bija 13% no sertificēta vērtētāja noteiktās kūdras atradnes tirgus vērtības, 2018.gadā nomnieks ir samaksājis 36 163 *euro* jeb 16% no tirgus vērtības (223 746 *euro*), tādējādi šī nomnieka izdevumi ir par 187 583 *euro* mazāki nekā sertificēta vērtētāja noteiktā kūdras atradnes nomas tirgus vērtība. Uzņēmuma peļņa 2018.gadā bija 1,4 miljoni *euro*.

Informācija par iznomāto zemes platību kūdras ieguvei un AS “Latvijas valsts meži” aprēķināto nomas maksu par kūdras ieguvu 2019.gadā apkopota 4.pielikumā. Pielikumā uzskatāmi redzamas nomas maksa par kūdras ieguvu lielās atšķirības, tās ir – robežās no 34 *euro* līdz 1589 *euro* par hektāru. Kūdras atradņu nomas maksa tiek noteikta par hektāru, tajā iekļaujot zemes nomas maksu un maksu par kūdras ieguvu¹⁸². Nomā maksu par kūdras ieguvu ir atkarīga no vairākiem faktoriem, piemēram, kūdras kvalitāte, kūdras slāņa dziļums, infrastruktūras pieejamība u.c. Tāpat jāņem vērā “vēsturiski” noslēgtajos līgumos noteiktās nesamērīgi zemās cenas.

Lai gūtu vispārīgu ieskatu par situāciju kūdras ieguves nozarē, t.sk. AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekotajos kūdras purvos, revīzijā ir apkopota informācija par AS “Latvijas valsts meži” kūdras atradņu nomnieku darbības rādītājiem, izmantojot publiski pieejamos gada pārskatus un AS “Latvijas valsts meži” datus par nomas ieņēmumiem (skatīt 5.pielikumu).

Piemēram:

AS “Latvijas valsts meži” lielākā nomnieka (pēc nomas maksas) apgrozījums 2018.gadā bija vairāk nekā 3 miljoni *euro*, peļņa – vairāk nekā 600 tūkstoši *euro*, bet AS “Latvijas valsts meži” kūdras atradņu nomas maksa – 404 tūkstoši *euro*.

AS “Latvijas valsts meži” mazākā nomnieka apgrozījums 2018.gadā bija gandrīz 4 miljoni *euro*, peļņa – vairāk nekā 50 tūkstoši *euro*, bet AS “Latvijas valsts meži” kūdras atradņu nomas maksa – 6 tūkstoši *euro*.

AS “Latvijas valsts meži” cita nomnieka apgrozījums 2018.gadā bija vairāk nekā 5 miljoni *euro*, peļņa – vairāk nekā 111 tūkstoši *euro*, bet AS “Latvijas valsts meži” kūdras atradņu nomas maksa – 77 tūkstoši *euro*.

Šeit jāņem vērā, ka komercsabiedrības izmanto ne tikai no AS “Latvijas valsts meži” nomātos purvos, kā arī kūdras ieguve var nebūt vienīgā darbības joma. Lielākā daļa nomnieku šajā laika periodā darbojās ar peļņu.

Tikai 2030.gadā visi kūdras atradņu nomnieki par kūdras ieguvu sāks maksāt atbilstoši sertificētu vērtētāju noteiktajai kūdras tirgus vērtībai. Bet pastāv arī jautājums, vai tirgus maksas novērtējums ir iespējami korekts?

Kūdras ieguves tirgus maksas novērtējuma izmaiņas

Revīzijā konstatēts, ka vairākām kūdras atradnēm sertificēta vērtētāja nomas maksas novērtējumos ir norādīts, ka kūdras ieguve tās realizācijai atradnē nav ekonomiski pamatota, kaut gan faktiski šajās atradnēs notiek kūdras ieguve.

¹⁸² Nekustamo īpašumu – zemes gabalu, kuru izmantošanas mērķis ir derīgo izrakteņu (kūdras) ieguve ar mērķi veikt iegūtā izrakteņa pārstrādi un tālāku produktu realizāciju, tirgus nomas maksas noteikšanas metodika (apstiprināta biedrības “Latvijas Īpašumu Vērtētāju Asociācija” valdes 30.06.2016. sēdē).

AS “Latvijas valsts meži” četrām kūdras atradnēm – par kurām bija saņemts sertificēta vērtētāja novērtējums, ka kūdras ieguve nav ekonomiski pamatota – septiņu mēnešu laikā no novērtējuma saņemšanas pasūtīja atkārtotus kūdras atradņu nomas maksas tirgus novērtējumus.

Atkārtoto novērtējumu ir veikuši citi vērtētāji, bet gan sākotnējais, gan atkārtotais novērtējums tika veikts pēc vienas Metodikas¹⁸³. Salīdzinot sākotnējo un atkārtoto vērtējumu, konstatēts, ka:

- tikai vienai kūdras atradnei abos novērtējumos sakrīt sertificētu vērtētāju novērtējums, ka kūdras ieguve nav ekonomiski pamatota;
- trīs gadījumos novērtējumi ir atšķirīgi, un atkārtotajos novērtējumos ir noteikta kūdras atradnes viena hektāra tirgus nomas maksa, sākot no 6 līdz 102 *euro* gadā (skatīt 2.tabulu).

2.tabula

Kūdras atradņu novērtējumu izmaiņas

Kūdras atradne	Kūdras atradnes platība, ha	Pirmais novērtējums		Otrais novērtējums		Kūdras atradnes nomas maksa gadā pēc otrā novērtējuma, <i>euro</i>
		Novērtējuma datums	1 ha tirgus nomas maksa gadā, <i>euro</i>	Novērtējuma datums	1 ha tirgus nomas maksa gadā, <i>euro</i>	
1.atradne	99,98	06.10.2017. (vērtētājs A)	kūdras ieguve nav ekonomiski pamatota	03.05.2018.	tirgus nomas maksa nav pamatojama (vērtētājs C)	x
2.atradne	385,26	08.11.2017. (vērtētājs A)		17.04.2018.	6,00 (vērtētājs C)	2311,56
3.atradne	293,14	08.11.2017. (vērtētājs A)		08.02.2018.	102,00 (vērtētājs C)	29 900,28
4.atradne	165,64	16.10.2017. (vērtētājs B)		09.05.2018.	19,00 (vērtētājs C)	3147,16
KOPĀ						35 359,00

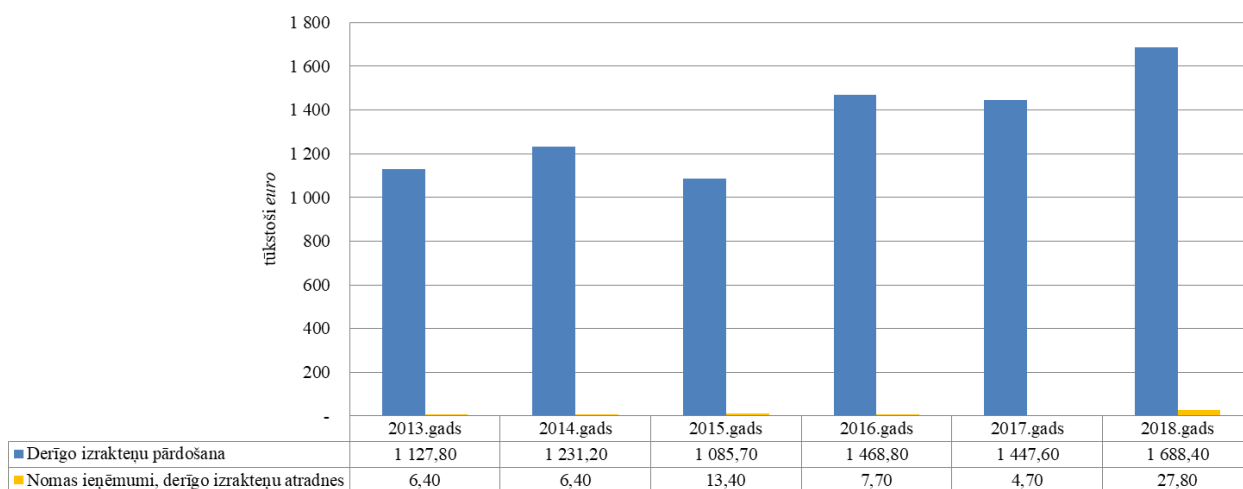
Nepilna gada laikā, atkārtoti veicot kūdras atradņu nomas maksas tirgus novērtējumu, trīs atradņu vērtība no “nevērtīgas” ir palielinājusies līdz pat 102 *euro* vērtībā par hektāru. Salīdzinot atkārtotajā novērtējumā noteikto kūdras atradņu nomas maksu ar sākotnējo, ir redzams, ka gada laikā starpība par trīs kūdras atradņu iznomāšanu ir 35 359 *euro*. Šīs situācija norāda, ka izstrādātā Metodika ir plaši interpretējama un nenodrošina tās izstrādes mērķi – vienotu pieeju kūdras atradņu nomas maksas tirgus vērtības noteikšanai, kas ļauj apšaubīt noteiktās kūdras atradņu nomas maksas tirgus novērtējumu patiesumu.

¹⁸³ Nekustamo īpašumu – zemes gabalu, kuru izmantošanas mērķis ir derīgo izrakteņu (kūdras) ieguve ar mērķi veikt iegūtā izrakteņa pārstrādi un tālāku produktu realizāciju, tirgus nomas maksas noteikšanas metodika (apstiprināta biedrības “Latvijas Īpašumu Vērtētāju Asociācija” valdes 30.06.2016. sēdē).

2.2. Ieņēmumi no smilts un smilts-grants ieguves

AS “Latvijas valsts meži” vairāk nekā 100 smilts un smilts-grants karjeros iegūst derīgos izrakteņus pārdošanai.

AS “Latvijas valsts meži” ieņēmumi no smilts, smilts-grants pārdošanas un no smilts un māla atradņu nomas periodā no 2013. līdz 2018.gadam ir bijuši robežās no 1,10 miljoniem *euro* līdz 1,72 miljoniem *euro* (skatīt 7.attēlu).

7.attēls. AS “Latvijas valsts meži” ieņēmumi no atradņu nomas un derīgo izrakteņu pārdošanas

Smilts un smilts-grants pārdošanas cena

Katrā konkrētajā karjerā ir noteikta iegūtās smilts vai smilts-grants pārdošanas cena, un tā svārstās robežās:

- no 0,6 līdz 2,6 *euro* par kubikmetru smiltij;
- no 1,4 līdz 6 *euro* par kubikmetru smiltij-grantij.

Cenas tiek noteiktas un apstiprinātas ar AS “Latvijas valsts meži” rīkojumu katram ceturksnim.

AS “Latvijas valsts meži” norādīja, ka:

derīgo izrakteņu ieguves pašizmaksas aprēķina metodika ir izstrādes procesā¹⁸⁴.

Revidenti nevarēja izsekot smilts un smilts-grants pārdošanas cenas noteikšanas procesam, jo revīzijas laikā AS “Latvijas valsts meži” revidentiem nevarēja iesniegt aprēķinu, kas pamatotu katra derīgā izrakteņa veida pārdošanas cenu katrā atradnē.

No 2019.gada vidus AS “Latvijas valsts meži” jaunatvērtajiem derīgo izrakteņu karjeriem dokumentē derīgo izrakteņu pārdošanas cenas noteikšanu.

¹⁸⁴ AS “Latvijas valsts meži” 31.07.2019. e-pasta vēstule.

[IEROBEŽOTAS PIEEJAMĪBAS INFORMĀCIJA]

AS “Latvijas valsts meži” norāda¹⁸⁵, ka:

korekti dati par tirgus vērtību derīgajiem izrakteņiem zemes dzīlēs nav pieejami, ko apliecina arī sertificētu vērtētāju teiktais, līdz ar to aprēķiniem tiek izmantotas aplēses un pieņēmumi, kuru veikšanai nav noteiktas speciālas metodikas un sertificēti vērtētāji aprēķinus veic pēc vispārējām vērtēšanas metodēm un vadlīnijām. Tā kā norādītie aprēķini ir veikti bilances vajadzībām, tad tie nav salīdzināmi ar tirgus vērtību izrakteņiem zemes dzīlēs, līdz ar to nevar izdarīt pieņēmumu, ka AS “Latvijas valsts meži” ir noteikusi zemāku smilts-grants pārdošanas cenu, nekā tai jābūt atbilstoši tirgus situācijai.

Revidenti uzskata, ka derīgo izrakteņu tirgus vērtībām zemes dzīlēs gan pašizmaksas aprēķiniem, gan bilances vajadzībām būtu jābūt savstarpēji saistītām un tās nevar tikt skatītas atrauti. Līdz ar to šī situācija rada jautājumu:

- vai AS “Latvijas valsts meži” nav noteikusi zemāku smilts-grants pārdošanas cenu, nekā ir tās faktiskā vērtība;
- vai arī Zemkopības ministrijas bilanci iekļautā smilts-grants vērtība ir patiesa un bilances vērtība nav palielināta.

2.3. Derīgo izrakteņu apsaimniekošanas ieņēmumi un izdevumi

AS “Latvijas valsts meži” derīgo izrakteņu ieguves un pārdošanas jomā ir nodrošināta uzskaitē pa ieņēmumu/izdevumu rašanās vietām (derīgo izrakteņu karjeru ieguves vietām no 2014.gada un purviem no 2018.gada).

Saskaņā ar AS “Latvijas valsts meži” gada pārskatā sniegto informāciju zemes dzīļu apsaimniekošanas izmaksas 2018.gadā bija 1 088 882 euro, 2017.gadā – 846 084 euro¹⁸⁶. Lielākā daļa no tām saistīta ar smilts un smilts-grants ieguvi – ārpakalpojumu apmaksa par ieguves darbiem. Šajās izmaksās nav iekļauta administrācijas izmaksu attiecināmā daļa.

Tātad par vairāk kā 60% valsts kūdras resursu apjoma un apmēram piektajā daļā karjeros iegūtās smilts, smilts-grants resursu pārdošanu AS “Latvijas valsts meži” 2018.gadā ieņēmumu un izdevumu starpība jeb šī darbības virziena bruto peļņa bija 3,1 miljons euro, 2017. gadā – 2,43 miljoni euro.

Līdz valsts budžetam ieņēmumi par valsts pazemes resursu atsavināšanu nonāk tikai dividendes veidā. AS “Latvijas valsts meži” valsts budžetā iemaksātā dividendes daļa par 2018.gadu bija 77,2 miljoni euro, par 2017.gadu – 38,2 miljoni euro, par 2016.gadu – 35,2 miljoni euro¹⁸⁷.

Ieteikumi

Lai izvērtētu dažādu sertificētu vērtētāju veiktajos novērtējumos norādītās nomas maksas atšķirību iemeslus par vienām un tām pašām kūdras atradnēm, Zemkopības ministrijai nodrošināt, ka AS “Latvijas valsts meži” informē biedrību “Latvijas Īpašumu Vērtētāju asociācija”.

¹⁸⁵ AS “Latvijas valsts meži” 13.11.2019. e-pasta vēstule.

¹⁸⁶ AS “Latvijas valsts meži” 2018.gada konsolidētais pārskats. Pieejams: https://www.lvm.lv/images/lvm/Par_mums/fin_faili/2018_gada-consolparskats.pdf [skatīts 29.07.2019.].

¹⁸⁷ Likums “Par valsts budžetu 2019.gadam”; likums “Par valsts budžetu 2018.gadam”; likums “Par valsts budžetu 2017.gadam”.

Lai nodrošinātu izsekojamu smilts un smilts-grants pārdošanas cenas noteikšanas procesu, Zemkopības ministrijai nodrošināt, ka AS "Latvijas valsts meži" izstrādā kārtību, pēc kādiem principiem tiek noteikta smilts un smilts-grants pārdošanas cena katrā konkrētā atradnē.

Lai novērstu risku, ka smilts-grants pārdošanas cena ir noteikta zemāka nekā tās faktiskā vērtība vai arī Zemkopības ministrijas bilanci iekļautā smilts-grants vērtība ir patiesa un bilances vērtība nav palielināta, Zemkopības ministrijai nodrošināt, ka AS "Latvijas valsts meži" izvērtē atšķirību iemeslus starp derīgo izrakteņu ieguves pašizmaksā iekļauto derīgo izrakteņu vidējo tirgus cenu zemes dzīlēs un sertificētu vērtētāju novērtējumos par derīgo izrakteņu bilances vērtību norādīto cenu.

3. Vai Zemkopības ministrija un AS “Latvijas valsts meži” nodrošina labai pārvaldībai atbilstošu derīgo izrakteņu apsaimniekošanu?

3.1. Vai tiek nodrošināta plānveidīga un sistemātiska valstij piederošo derīgo izrakteņu apsaimniekošana?

Zemkopības ministrija un AS “Latvijas valsts meži” nenodrošina labai pārvaldībai atbilstošu derīgo izrakteņu apsaimniekošanu.

Zemkopības ministrija pārvaldot un AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekojot valstij piederošus derīgos izrakteņus, nenodrošina Valsts pārvaldes iekārtas likumā¹⁸⁸ noteiktā labas pārvaldības princips – atklātība pret sabiedrību – ievērošanu. Zemkopības ministrija kā valsts meža zemju, tai skaitā tajās ietilpstošo zemes dzīļu resursu, pārvaldītājs ne pati ir interesējusies, ne zinājusi, ne sabiedrībai sniegusi informāciju par valstij piederošo derīgo izrakteņu vērtību, to apsaimniekošanu un rezultātiem, neskatoties uz to, ka Zemkopības ministrijas darbības stratēģijā¹⁸⁹ kā viens no darbības virzieniem ir noteikts: “Dabas resursu ilgtspējības saglabāšana ar mērķi nodrošināt dabas resursu racionālu izmantošanu un apsaimniekošanas ilgtspējību.” AS “Latvijas valsts meži” publiski sniegtā informācija par zemes dzīļu, jo īpaši par kūdras, apsaimniekošanu un tās rezultātiem, līdz revīzijas uzsākšanai ir bijusi minimāla.

Zemkopības ministrija, neapzinot tai valdījumā nodoto valsts īpašumā esošo derīgo izrakteņu ieguves apmērus un to vērtību, nevarēja objektīvi izvērtēt AS “Latvijas valsts meži” ar derīgiem izrakteņiem saistīto darbības virzienu rentabilitāti un efektivitāti, aktīvu atdevi un ekonomisko izdevīgumu.

Lai atbilstoši Eiropas Savienības labas pārvaldības principiem¹⁹⁰ nodrošinātu efektīvu un ilgtspējīgu valstij piederošo derīgo izrakteņu apsaimniekošanu, ir nepieciešams izstrādāt rīcībpolitikas dokumentu – derīgo izrakteņu apsaimniekošanas plānu, kurā būtu iekļauts skaidri noteikts valsts redzējums derīgo izrakteņu ilgtspējīgā apsaimniekošanā, mērķi, ekonomiskie aprēķini, kā arī plānoti iespējamie ieņēmumi. Par Zemkopības ministrijas valdījumā esošo derīgo izrakteņu apsaimniekošanu šāds plāns joprojām nav izstrādāts.

§

Valsts pārvaldes iekārtas likums¹⁹¹ nosaka, ka valsts pārvalde savā darbībā ievēro labas pārvaldības principu, kas ietver atklātību pret sabiedrību.

Vienlaikus Eiropas Savienības labas pārvaldības principi¹⁹² ietver arī resursu efektivitāti, kas

¹⁸⁸ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta piektā daļa.

¹⁸⁹ Zemkopības ministrijas darbības stratēģija 2017.–2019.gadam (apstiprināta ar Zemkopības ministrijas 03.09.2018. rīkojumu Nr.96), 1.5.4.apakšnodaļa.

¹⁹⁰ European Governance. A White Paper. Brussels 25.07.2001. COM(2001) 428 final. Pieejams: https://ec.europa.eu/europeaid/european-governance-white-paper_en [skatīts 03.10.2019.].

¹⁹¹ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta piektā daļa.

jāskata kā savlaicīga un racionāla rīcībpolitikas ieviešana, kurā ir noteikti skaidri mērķi, rīcībpolitikas nākotnes ietekme un, ja iespējams, līdzšinējā pieredze.

Zemkopības ministrijas darbības stratēģijā¹⁹³ kā viens no darbības virzieniem ir noteikts: “Dabas resursu ilgtspējības saglabāšana ar mērķi nodrošināt dabas resursu racionālu izmantošanu un apsaimniekošanas ilgtspējību.” Tomēr šim darbības virzienam ne esošās situācijas aprakstā, ne politikas rezultātos, ne vidēja termiņa uzdevumos nekas nav minēts par zemes dziļu resursiem.

Zemkopības ministrijas politisko vadību veic zemkopības ministrs, administratīvo vadību – valsts sekretārs, kas arī apstiprina ministrijas gada pārskatu, kurā jābūt uzskaitītiem visiem pārvaldītajiem aktīviem. Par Zemkopības ministrijas finanšu vadību un uzskaiti atbildīgs ir Budžeta un finanšu departamenta direktors, kas vienlaicīgi ir arī valsts sekretāra vietnieks.

Zemkopības ministriju kā AS “Latvijas valsts meži” akciju turētāju kapitālsabiedrības pārvaldē pārstāv akcionāru sapulce vienas ministrijas amatpersonas (no 01.07.2009. Meža departamenta direktora) personā. Tā ir augstākā akciju sabiedrības lēmējinstiūcija.

Akciju sabiedrības padome (līdz 2009.gada augustam un no 2016.gada jūlija) pārstāv akcionāra intereses un pārrauga valdes darbību. Tajā ir pieci locekļi.

AS “Latvijas valsts meži” pārvaldes augstākā izpildinstiūcija ir valde tās priekšsēdētāja un četru valdes locekļu sastāvā (līdz 2019.gada augustam valdē bija valdes priekšsēdētājs un trīs locekļi). Valdes priekšsēdētājs ir arī akciju sabiedrības prezidents.

Valsts ir noteikusi AS “Latvijas valsts meži” vispārējo stratēģisko mērķi:

§

tās valdījumā nodoto valsts stratēģisko aktīvu, tai skaitā valsts meža īpašuma, ilgtspējīgu (ekonomiski izdevīgu, videi draudzīgu, sociāli atbildīgu) apsaimniekošanu un tam nepieciešamās infrastruktūras, pakalpojumu un zināšanu attīstību¹⁹⁴.

AS “Latvijas valsts meži” padomes apstiprinātajā kapitālsabiedrības darbības stratēģijā 2018.-2023.gadam (turpmāk – Stratēģija) kapitālsabiedrībai ir izvirzīti desmit stratēģiskie mērķi, tai skaitā¹⁹⁵:

- palielināt ilgtermiņa peļņu un nodrošināt pozitīvu naudas plūsmu no saimnieciskās darbības;
- palielināt uzņēmuma apsaimniekojamo aktīvu un kokaudžu vērtību.

AS “Latvijas valsts meži” Stratēģijā¹⁹⁶ ir noteikti būtiskākie un īpaši nozīmīgi rādītāji kapitālsabiedrības stratēģisko mērķu īstenošanas uzraudzībā. Neviens no 25 Stratēģijā noteiktajiem rādītājiem nav atsevišķi attiecināms uz zemes dziļu apsaimniekošanu, neskatoties uz šī resursa nozīmīgo apmēru valsts

¹⁹² European Governance. A White Paper. Brussels 25.07.2001. COM(2001) 428 final. Pieejams: https://ec.europa.eu/europeaid/european-governance-white-paper_en [skatīts 03.10.2019.].

¹⁹³ Zemkopības ministrijas darbības stratēģija 2017.–2019.gadam (apstiprināta ar Zemkopības ministrijas 03.09.2018. rīkojumu Nr.96), 1.5.4.apakšnodaļa.

¹⁹⁴ MK 23.03.2016. rīkojums Nr.227 “Par akciju sabiedrības “Latvijas Valsts meži” vispārējo stratēģisko mērķi un tās līdzdalības saglabāšanu sabiedrībā ar ierobežotu atbildību “Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūts””.

¹⁹⁵ AS „Latvijas valsts meži” vidēja termiņa darbības stratēģija (apstiprināta ar AS “Latvijas valsts meži” padomes 20.08.2018. sapulces lēmumu Nr. 26), 66.-67.lp.

¹⁹⁶ AS „Latvijas valsts meži” vidēja termiņa darbības stratēģija (apstiprināta ar AS “Latvijas valsts meži” padomes 20.08.2018. sapulces lēmumu Nr. 26), 68.-71.lp.

mērogā. Jāpiebilst, ka sabiedrībai pieejamajā Stratēģijas kopsavilkumā¹⁹⁷ vispār nekas nav minēts par zemes dzīļu apsaimniekošanu un arī kopumā kapitālsabiedrības publiski sniegtā informācija par zemes dzīļu, jo īpaši par kūdras, apsaimniekošanu un tās rezultātiem, līdz revīzijas uzsākšanai ir bijusi minimāla.

Līdz 2015.gadam ieņēmumi par derīgajiem izrakteņiem AS “Latvijas valsts meži” gada pārskatā vadības ziņojuma daļā iekļauti pozīcijā “Ieņēmumi no nekustamā īpašuma apsaimniekošanas”, no 2016.gada pārskata ieņēmumi par derīgajiem izrakteņiem norādīti kā “Ieņēmumi no zemes dzīļu resursu pārdošanas un nemeža zemes nomas”. 2017.gadā šo ieņēmumu apmērs bija 3,47 miljoni *euro*, 2018.gadā – 4,42 miljoni *euro*. Ieņēmumi no kūdras ieguves vietu nomas bija 2,47 miljoni *euro*, no smilts un smilts-grants pārdošanas un nomas – 1,72 miljoni *euro*.

AS “Latvijas valsts meži” ieņēmumi no derīgo izrakteņu (kūdras, smilts, smilts-grants) pārdošanas 2018.gadā veidoja 4,19 miljonus *euro* jeb 1,2% no kopējiem konsolidētajiem ieņēmumiem, nākotnē plānoti augoši ieņēmumi un to īpatsvars kopējos ieņēmumos, bet iepriekšējos gados ieņēmumi no derīgajiem izrakteņiem un to īpatsvars bija mazāki (2017.gadā – 1,2%, 2016.gadā – 1,2%, 2015.gadā – 1,0%, 2014.gadā – 0,8%, 2013.gadā – 0,7%). Tiesa, jāpiebilst, ka šo ieņēmumu īpatsvaru kopējos ieņēmumos ievērojami ietekmē galvenā ieņēmumu avota – kokmateriālu – vidējās cenas, kas revidējamā periodā ir svārstījušās par 18,8%¹⁹⁸.

Šo ieņēmumu mazais īpatsvars kopējos kapitālsabiedrības ieņēmumos ir bijis pamatojums nepievērst uzmanību derīgo izrakteņu apsaimniekošanai dažādos AS “Latvijas valsts meži” darbības pārskatos un sabiedrībai sniegtajā informācijā.

AS “Latvijas valsts meži” taktiskajos plānos, kas nav publiski pieejami, laika posmā no 2016.-2021.gadam ir bijuši noteikti šādi ar zemes dzīļu apsaimniekošanu saistīti mērķi:

<i>AS “Latvijas valsts meži” taktiskais plāns 2016.-2020.gadam¹⁹⁹</i>	<i>AS “Latvijas valsts meži” taktiskais plāns 2017.-2021.gadam²⁰⁰</i>	<i>AS “Latvijas valsts meži” taktiskais plāns 2018.-2021.gadam²⁰¹</i>
Palielināt ieņēmumus no zemes dzīļu resursu pārdošanas no 3,45 miljoniem <i>euro</i> 2016.gadā līdz 5,64 miljoniem <i>euro</i> 2020.gadā	Nodrošināt struktūrvienības LVM Zemes dzīles apsaimniekošanas rentabilitāti 2017.gadā ne mazāku kā 68,6%, 2018.-2021.gadā virs 74%	Nodrošināt struktūrvienības LVM Zemes dzīles bruto peļņu no 2,144 miljoniem <i>euro</i> 2018.gadā līdz 2,836 miljoniem <i>euro</i> 2021.gadā
	Palielināt ieņēmumus no zemes dzīļu resursu pārdošanas no 3,27 miljoniem <i>euro</i> 2017.gadā līdz 5,09 miljoniem <i>euro</i> 2021.gadā	Nodrošināt minerālo materiālu produktu pārdošanas apjomu vismaz 50 tūkstošus m ³ 2018.gadā līdz 100 tūkstošiem m ³ 2021.gadā
Palielināt iznomāto kūdras atradņu platību, bet ne vairāk kā par 5% no kopējās iznomātās atradņu platības	Palielināt iznomāto kūdras atradņu platību no kopējās iznomātās atradņu platības, bet ne vairāk kā 5%	Palielināt iznomāto kūdras atradņu platību, bet ne vairāk par 5% no kopējās iznomātās atradņu platības
Nodrošināt izmantoto karjeru īpatsvaru pret atvērtajiem karjeriem vismaz 80% apmērā	Izpētīt potenciālo produktu ar augstu pievienoto vērtību ražošanas iespējas no zemes dzīlēm	Izstrādāt metodiku minerālo materiālu produktu pircēju lojalitātes (apmierinātības) indeksa mērīšanai

¹⁹⁷ https://www.lvm.lv/images/lvm/demo/lvm-videja-termina-strategija_lvm-majaslapai.pdf [skatīts 11.10.2019.].

¹⁹⁸ Zemkopības ministrijas 07.11.2019. vēstule Nr.3.3-3e/2340/2019.

¹⁹⁹ Apstiprināts valdes 21.07.2015. sēdē, protokols Nr.23/2015.

²⁰⁰ Apstiprināts valdes 31.01.2017. sēdē, protokols Nr.5/2017.

²⁰¹ Apstiprināts valdes 26.09.2017. sēdē, protokols Nr.38/2017.

Taktisko mērķu izpildei seko AS “Latvijas valsts meži” valde un, lai izpildītu valdes darbības uzraudzības funkciju atbilstoši labas pārvaldības principiem, taktisko mērķu un gada darbības plāna un budžeta izpildei seko arī uzņēmuma padome vismaz reizi ceturksnī.

Zemes dzīļu apsaimniekošana AS “Latvijas valsts meži” sākotnēji notika decentralizēti reģionos, bet, pakāpeniski reorganizējot institucionālo struktūru, 2017.gadā AS “Latvijas valsts meži” tika izveidota atsevišķa struktūrvienība zemes dzīļu resursu apsaimniekošanai “LVM Zemes dzīles”.

Atbilstoši labas pārvaldības principiem²⁰², lai varētu efektīvi un ekonomiski pareizi apsaimniekot zemi, kuras dzīlēs atrodas derīgie izrakteņi, ir nepieciešams izstrādāt rīcībpolitikas dokumentu – derīgo izrakteņu apsaimniekošanas plānu, kurā būtu iekļauts skaidri noteikts valsts redzējums derīgo izrakteņu ilgtspējīgā apsaimniekošanā, mērķi, ekonomiskie aprēķini, kā arī plānoti iespējamie ieņēmumi.

AS “Latvijas valsts meži” priekšlikumus derīgo izrakteņu ilgtspējīgas apsaimniekošanas plāna sagatavošanai sākotnēji plānoja sagatavot līdz 2017.gada beigām, bet izpildes termiņš tika pagarināts līdz 2019.gada beigām²⁰³. Plāna sagatavošanas atlikšanu Zemkopības ministrija skaidro²⁰⁴ šādi:

Ministru kabineta un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas atbildībā esošās rīcībpolitikas trūkums ar tajā noteikto valsts redzējumu ir padarījis neiespējamu konkrētu zemju, zemes dzīļu un derīgo izrakteņu īpašniekiem Latvijā – īpaši valstij – un lietotājiem efektīvi un kvalitatīvi plānot to apsaimniekošanu.

Fakts, ka AS “Latvijas valsts meži” derīgo izrakteņu ilgtspējīgas apsaimniekošanas plānu sākotnēji iecerēja sagatavot līdz 2017.gada beigām, bet izpildes termiņš tika pagarināts līdz 2019.gada beigām, atkārtoti norāda uz Zemkopības ministrijas un AS “Latvijas valsts meži”:

- *aktīvu vēlmi īstenot labas pārvaldības principus zemes dzīlēs esošo derīgo izrakteņu apsaimniekošanā;*
- *uz pamatotu paļaušanos uz valsts un atbildīgās ministrijas rīcību un rezultātu plānotajos termiņos;*
- *labāko iespējamo darbību un rezultātiem rīcībpolitikas trūkuma apstākļos, pēc iespējas palielinot ieņēmumus no valstij piederošajiem aktīviem.*

Valdes sēdēs regulāri tiek veikta informācijas apmaiņa, uzraudzība un uzdevumu izpildes atskaitīšanās par zemes dzīļu apsaimniekošanas jautājumiem. Piemēram, regulāri tiek skatīti jautājumi par stratēģijas, taktiskā plāna, gada pārskata, budžeta un saimnieciskās darbības uzdevumiem (ceturksņa, pusgada un gada) un to izpildi, tajā skaitā struktūrvienībai “LVM Nekustamie īpašumi”/ “LVM Zemes dzīles”. Tāpat tiek skatīti jautājumi par izsoļu par zemes dzīļu zemju nomu izsludināšanu un to rezultātiem, kā arī zemes nomas līgumu zemes dzīļu ieguvei slēgšanu un pagarināšanu.

Lai arī regulāri ir notikušas AS “Latvijas valsts meži” valdes un padomes, kā arī akcionāru sēdes, un tajās ir arī skatīti jautājumi, kas saistīti ar zemes nomas un zemes dzīļu apsaimniekošanu, tajās nav

²⁰² European Governance. A White Paper. Brussels 25.07.2001. COM(2001) 428 final. Pieejams: https://ec.europa.eu/europeaid/european-governance-white-paper_en [skatīts 03.10.2019.].

²⁰³ Sākotnēji uzdevumu plānots īstenot līdz 30.12.2017. (AS “Latvijas valsts meži” valdes 25.07.2017. sēde, protokols Nr.30/2017.), bet izpildes termiņš tika pagarināts līdz 31.12.2019. (AS “Latvijas valsts meži” valdes 06.11.2018. sēde, protokols Nr.43/2018).

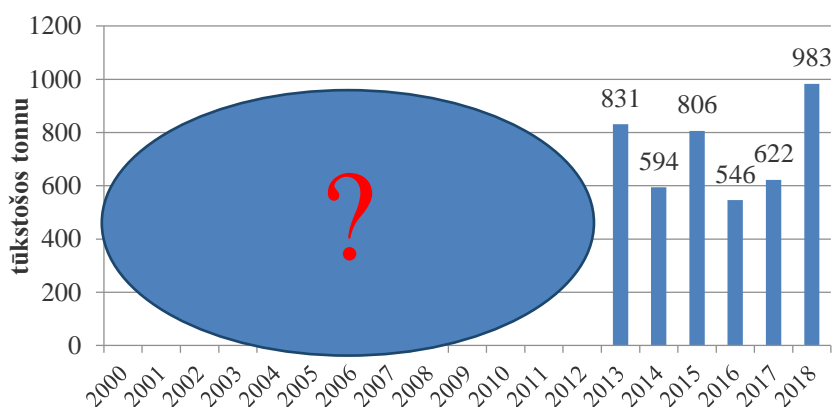
²⁰⁴ Zemkopības ministrijas 07.11.2019. vēstule Nr.3.3-3e/2340/2019.

skatīts jautājums par AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekošanā nodoto valstij piederošo derīgo izrakteņu vērtību un iegūtās kūdras apmēru.

Revīzijas laikā revidentiem tika sniegta informācija, ka AS “Latvijas valsts meži” nav datu par izstrādāto kūdras apmēru²⁰⁵, kaut gan kūdras atradņu nomnieki šādu informāciju sagatavo un iesniedz Valsts vides dienestam.

Tāpēc, lai apzinātu situāciju, Valsts kontroles revidenti lūdza iesniegt informāciju Valsts vides dienestam par iegūtās kūdras apjomu AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekotajās kūdras atradnēs. Valsts vides dienests apkopoja un sniedza informāciju par periodu no 2013. līdz 2018.gadam.

Saskaņā ar Valsts vides dienesta sniegto informāciju sešu gadu laikā no 2013.-2018.gadam AS “Latvijas valsts meži” iznomātajās valstij piederošajās kūdras atradnēs iegūts 4,4 miljoni tonnu kūdras. Sešu gadu periodā (2013.-2018.gadā) AS “Latvijas valsts meži” kūdras atradnēs vidēji gadā tika iegūts 0,7 miljoni tonnu kūdras jeb 66% no visās Latvijas kūdras atradnēs iegūtā kūdras apjoma. AS “Latvijas valsts meži” iznomātajās kūdras atradnēs visvairāk kūdras iegūts 2018.gadā – 983 tūkstoši tonnu (skatīt 8.attēlu).

8.attēls. Kūdras ieguves apjoms AS “Latvijas valsts meži” iznomātajās zemēs²⁰⁶

Valsts kontroles rīcībā nav informācijas par valsts īpašumā esošās kūdras iegūvi laika posmā no AS “Latvijas valsts meži” izveidošanas līdz 2013.gadam, jo apjomīgā apkopšanas darba dēļ Valsts kontrole Valsts vides dienestam šo informāciju nepieprasīja.

Revīzijas noslēgumā AS “Latvijas valsts meži” sniedza vispārīgu informāciju, ka 2017.gadā tā no Valsts vides dienesta tomēr ir pieprasījusi informāciju par iegūtajiem kūdras apjomu pa gadiem²⁰⁷.

Zemkopības ministrija kā atbildīgā par tai valdījumā nodoto valsts īpašumā esošo kūdras resursu nav interesējusies par izstrādātās kūdras apjomu.

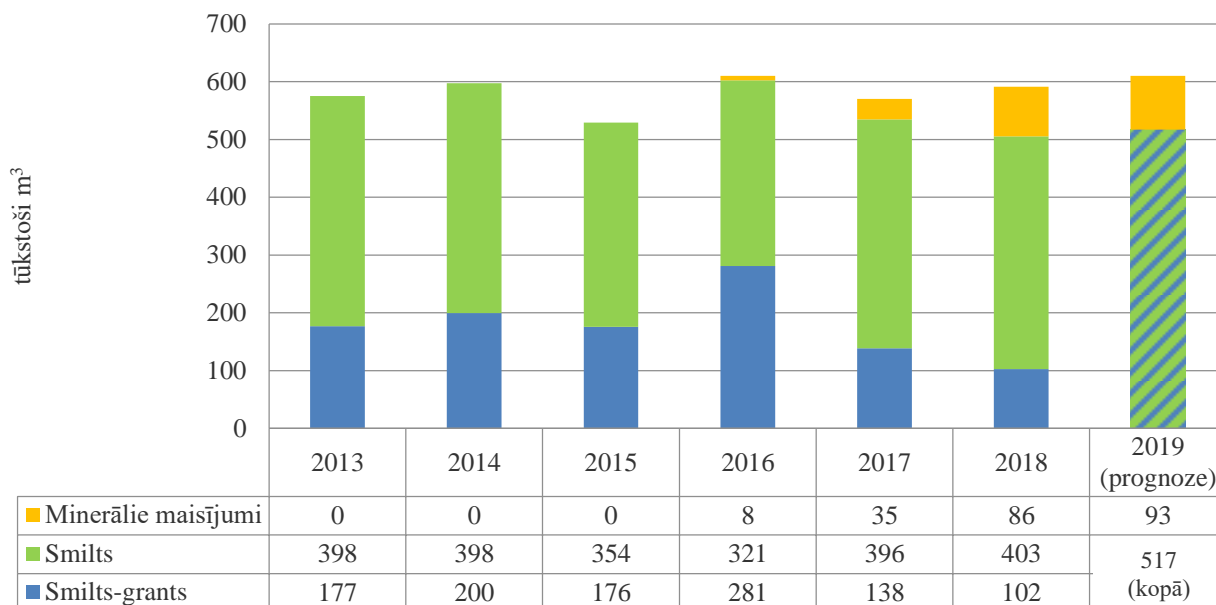
Savukārt informācija par smilts, smilts-grants iegūtajiem un pārdotajiem apjomu ir AS “Latvijas valsts meži” rīcībā, jo kapitālsabiedrība pamatā pati organizē smilts, smilts-grants iegūvi un to pārdošanu.

²⁰⁵ AS “Latvijas valsts meži” 10.07.2019. e-pasta vēstule.

²⁰⁶ Valsts vides dienesta 19.07.2019. e-pasta vēstule.

²⁰⁷ Zemkopības ministrijas 07.11.2019. vēstule Nr.3.3-3e/2340/2019.

AS “Latvijas valsts meži” vidēji gadā pārdod 583 tūkstošus m³ smilti un smilti-granti, no 2016.gada uzsākot arī minerālo maisījumu tirdzniecību (skatīt 9.attēlā).

9.attēls. AS “Latvijas valsts meži” pārdotās smilts un smilts-grants apjomi

Lai arī AS “Latvijas valsts meži” apkopo un tās rīcībā ir informācija par iegūtajiem smilts un smilts-grants apjomiem, par pārdotajiem apjomiem, kā arī par krājumu atlikumiem, Zemkopības ministrija kā šī valsts īpašumā esošā resursa valdītājs šādu informāciju nav pieprasījusi un nav sekojusi krājumu atlikumu dinamikai.

Zemkopības ministrija revīzijas laikā norādīja²⁰⁸, ka:

Zemkopības ministrijai nav nepieciešama ne informācija par kūdras ieguves apjomiem, ne par iegūtās smilts un smilts-grants apjomiem valsts īpašumos, kas ir tās valdījumā.

Neapzinot visu valdījumā nodoto derīgo izrakteņu ieguves apmērus un to vērtību, ne AS “Latvijas valsts meži” var objektīvi izvērtēt šo savas darbības virzienu rentabilitāti un efektivitāti, ne valsts īpašuma valdītājs – Zemkopības ministrija – var izvērtēt aktīvu atdevi, ekonomisko izdevīgumu un ietekmi uz vidi – resursu apsaimniekošanas ilgtspējību. Līdz ar to atbildīgo institūciju darbībā ar tādu valsts aktīvu kā derīgie izrakteņi nav nodrošināta valsts noteiktā stratēģiskā mērķa²⁰⁹ sasniegšanas uzraudzība.

Tā kā Zemkopības ministrijas kā valsts meža zemju, tai skaitā tajās ietilpstošo zemes dziļu resursu, valdītājas rīcībā nav bijusi informācija par zemes dziļu resursu apsaimniekošanas rezultātiem, sabiedrībai kā šo resursu īpašniekam arī nav sniegta šī informācija.

²⁰⁸ Zemkopības ministrijas 07.11.2019. vēstule Nr.3.3-3e/2340/2019.

²⁰⁹ MK 23.03.2016. rīkojums Nr.227 “Par akciju sabiedrības “Latvijas Valsts meži” vispārējo stratēģisko mērķi un tās līdzdalības saglabāšanu sabiedrībā ar ierobežotu atbildību “Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūts””.

Valsts zemes dzīļu apsaimniekošanas politika

Latvija ir vienīgā Eiropas valsts, kurā zemes dzīles pieder zemes īpašniekam²¹⁰. Valsts un pašvaldību īpašumā atrodas 33,4% no valsts zemes platības, līdz ar to šajā teritorijā valsts un pašvaldības varētu plānot zemes dzīļu izpēti un izmantošanu²¹¹.

Latvijā nav izstrādāta zemes dzīļu izmantošanas stratēģija valstij un pašvaldībām piederošajās zemēs, līdz ar to nenotiek jaunu derīgo izrakteņu un citu zemes dzīļu resursu meklēšanas un izpētes plānveidīgi un sistemātiski darbi, kā arī zināmo derīgo izrakteņu atradņu papildus izpētes darbi, lai nodrošinātu to racionālāku izmantošanu²¹².

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai sadarbībā ar Ekonomikas ministriju, Zemkopības ministriju un Satiksmes ministriju, pašvaldībām un nevalstiskajām organizācijām tika dots uzdevums līdz 2016.gadam izstrādāt plānošanas dokumentu – zemes dzīļu izmantošanas stratēģiju²¹³. Tomēr vēl 2019.gadā zemes dzīļu izmantošanas stratēģija Latvijā joprojām nav izstrādāta.

3.2. Vai AS “Latvijas valsts meži” aktīvu rentabilitātes rādītājs sniedz patiesu informāciju par kapitālsabiedrības darbību, tai skaitā par valstij piederošo derīgo izrakteņu apsaimniekošanu?

AS “Latvijas valsts meži” kā vienu no savu darbību raksturojošiem rādītājiem izmanto aktīvu rentabilitāti, kas parāda, cik efektīvi tiek izmantoti uzņēmuma aktīvi un parāda uzņēmuma konkurētspēju tirgū.

AS “Latvijas valsts meži” aktīvu rentabilitātes rādītāju aprēķina formāli, neņemot vērā savas darbības specifiku, ka ieņēmumi pamatā tiek gūti no valsts īpašumā esošiem aktīviem, kas nav uzņēmuma bilancē. Tā piemēram, AS “Latvijas valsts meži” norādītā aktīvu rentabilitāte 2017.gadā ir 16,9%, kas vairāk nekā divas reizes pārsniedz mežsaimniecības/mežizstrādes nozares vidējo rādītāju – 7,1%. Savukārt pēc revidentu aprēķiniem faktiskā AS “Latvijas valsts meži” aktīvu rentabilitāte, ņemot vērā visu izmantoto aktīvu bilances vērtību, ir tikai 6,6%. Līdz ar to ir secināms, ka faktiski no katra uzņēmuma saimnieciskajā darbībā izmantotā aktīva *euro* ir gūta zemāka peļņa nekā to norāda AS “Latvijas valsts meži”.

Tā kā revīzijā tika konstatēts, ka līdz 2019.gadam, kad tika gatavoti 2018.gada pārskati, nebija apzināti, novērtēti un Zemkopības ministrijas bilancē uzskaitīti AS “Latvijas valsts meži” saimnieciskajā darbībā izmantotie pazemes aktīvi, revidenti vēlējās noskaidrot, kā līdz šim tika aprēķināta kapitālsabiedrības aktīvu rentabilitāte jeb aktīvu atdeve.

²¹⁰ Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020.gadam (apstiprinātas ar MK 26.03.2014. rīkojumu Nr.130), 2.pielikums.

²¹¹ Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020.gadam (apstiprinātas ar MK 26.03.2014. rīkojumu Nr.130), 2.pielikums.

²¹² Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020.gadam (apstiprinātas ar MK 26.03.2014. rīkojumu Nr.130), 2.pielikums; Informatīvais ziņojums par zemes dzīļu izmantošanu (projekts), izsludināts Valsts sekretāru 16.05.2013. sanāksmē. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40284493> [skatīts 26.07.2019.].

²¹³ Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020.gadam (apstiprinātas ar MK 26.03.2014. rīkojumu Nr.130), 12.sadaļa.

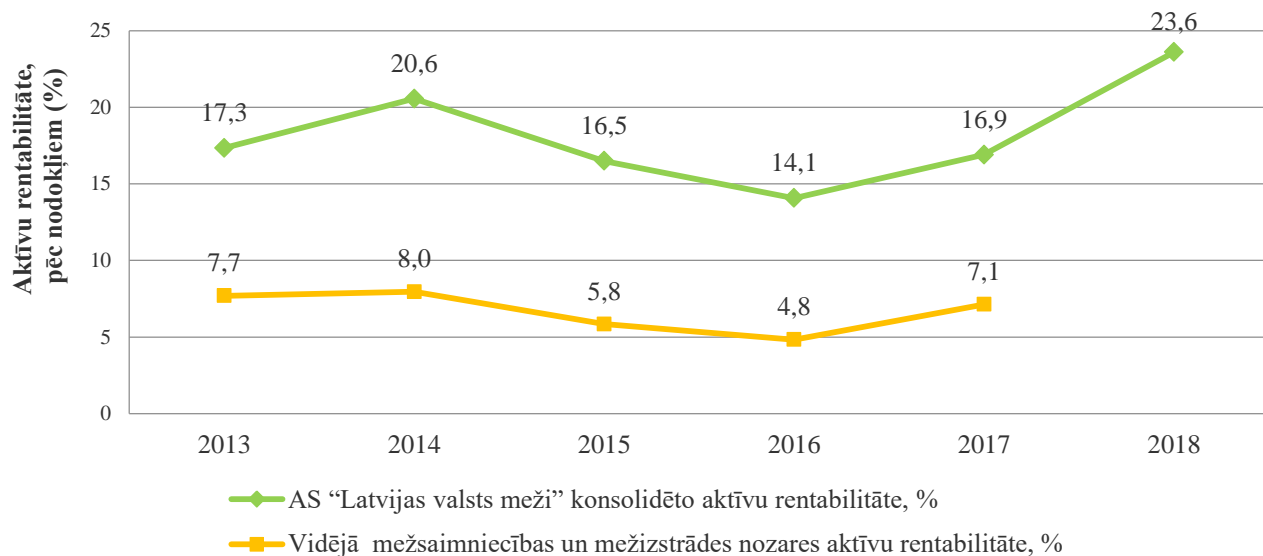
Aktīvu rentabilitāte (pārskata gada peļņa / aktīvu kopsumma x 100) rāda, cik liela ir atdeve no uzņēmuma saimnieciskajā darbībā izmantojamiem kopējiem aktīviem. Jo šis rādītājs ir augstāks, jo labāka ir izmantoto aktīvu efektivitāte.

AS "Latvijas valsts meži" lielāko daļu ieņēmumu un attiecīgi arī peļņu gūst no saimnieciskās darbības ar valstij piederošiem un Zemkopības ministrijas valdījumā nodotiem īpašumiem un resursiem – Zemkopības ministrijas gada pārskatā uzrādāmiem aktīviem. Tā kā valstij piederošās mežaudzes un derīgo izrakteņu krājumi nav kapitālsabiedrības īpašumā, tie AS "Latvijas valsts meži" gada pārskatā netiek uzrādīti kā kapitālsabiedrības aktīvi. AS "Latvijas valsts meži", sākot ar 2011.gada pārskatu, gada pārskata sadaļā *Ārpusbilances aktīvi* uzrāda apsaimniekotās valsts īpašumā esošās zemes un mežaudžu apmēru un vērtību, piemēram, 2017.gadā tā bija 1113,8 miljonu *euro*, 2018.gadā – 1140,47 miljonu *euro* apmērā (no 2006.gada minētajā sadaļā tika norādīta zemju un mežaudžu platība). Un tikai 2018.gada pārskatā pēc Valsts kontroles aizrādījumiem Zemkopības ministrijai šajā sadaļā pirmo reizi uzrādījusi to, ka *"koncerns apsaimnieko un iznomā 175 derīgo izrakteņu ieguves atradnes ar potenciālo ieguves apjomu 49 miljoni kubikmetru smilts, grants, māla un aleirīta un 110 miljoniem tonnu (pie nosacītā mitruma 40%) kūdras"*, nenorādot šo pazemes aktīvu vērtības. Salīdzinājumam – AS "Latvijas valsts meži" aktīvu kopsumma 2018.gada beigās bija 465,70 miljoni *euro*, t.sk. ilgtermiņa ieguldījumi 302,4 miljoni *euro*, tā ir vairākkārt mazāka nekā izmantoto ārpusbilancē esošo aktīvu vērtība, kam piedevām līdz 2018.gadam nav bijusi pieskaitīta pazemes aktīvu vērtība.

Aktīvu rentabilitāte (atdeve) parāda uzņēmuma konkurētspēju. Šis rādītājs ievērojami svārstās atkarībā no nozares, tāpēc ir svarīgi salīdzināt uzņēmuma rādītāju ar vidējiem rādītājiem. Ja rādītājs ir augstāks par nozares vidējo rādītāju, tas var liecināt par stipru uzņēmuma konkurētspēju.

Publiski pieejamie dati norāda uz AS "Latvijas valsts meži"²¹⁴ ievērojami augstāku aktīvu rentabilitāti nekā vidēji nozarē (datu apkopojumu par AS "Latvijas valsts meži" un nozares vidējo aktīvu rentabilitāti no 2013. līdz 2018.gadam skatīt 10.attēlā). Piemēram, 2017.gadā AS "Latvijas valsts meži" aktīvu rentabilitāte bija 16,9%, savukārt vidējais mežsaimniecības/mežizstrādes nozares aktīvu rentabilitātes rādītājs 2017.gadā bija vairāk nekā divas reizes zemāks – 7,13%.

²¹⁴ AS "Latvijas valsts meži" galvenais komercdarbības veids ir mežsaimniecība un mežizstrāde (AS "Latvijas valsts meži" 15.04.2019. statūti).

10.attēls. Publiski pieejamā informācija par AS "Latvijas valsts meži" un mežsaimniecības/mežizstrādes nozares aktīvu rentabilitāti²¹⁵

Publiskajā pārskatā par valsts kapitālsabiedrībām un valstij piederošajām kapitāla daļām norādīts, ka starp tām pēc aktīvu atdeves līdera pozīcijā ir mežsaimniecība (2017.gadā 16,7%)²¹⁶.

Revīzijas laikā tika konstatēts, ka AS "Latvijas valsts meži", nosakot aktīvu rentabilitāti, to attiecina tikai pret AS "Latvijas valsts meži" gada pārskatā iekļautajiem aktīviem²¹⁷ – aprēķinot AS "Latvijas valsts meži" aktīvu rentabilitāti, nav ņemti vērā visi aktīvi, ko uzņēmums izmanto, tai skaitā atsavina / pārdod, bet kas uzrādīti Zemkopības ministrijas bilancē, vai vispār nav bijuši uzrādīti (līdz 2018.gada beigām – pazemes aktīvi).

Zemkopības ministrijas 2018.gada pārskatā ir uzrādīti šādi aktīvi, kas ir nodoti AS "Latvijas valsts meži" apsaimniekošanā un kas jāņem vērā, aprēķinot reālo aktīvu atdevi:

- mežaudzes – 1 140 527 163 *euro*²¹⁸;
- pazemes aktīvi – 65 726 138 *euro*²¹⁹.

Līdz ar to AS "Latvijas valsts meži" aktīvu rentabilitātes rādītāju aprēķinot formāli, neņemot vērā kapitālsabiedrības darbībai pieejamo resursu specifiku, tas ir nepamatoti palielināts un nesniedz ne

²¹⁵ AS "Latvijas valsts meži" darbības pārskati (pieejams: <https://www.lvm.lv/par-mums/skaitli-un-finanses/finanses> [skatīts 19.09.2019.]) un Centrālās statistikas pārvaldes dati (pieejams: https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn_uznemfin_ikgad/UFG070.px [skatīts 03.06.2019.]).

²¹⁶ Publiskais pārskats par valsts kapitālsabiedrībām un valstij piederošajām kapitāla daļām 2017.gadā, 2018. Pārresoru koordinācijas centrs (pieejams: <http://www.valstskapitals.gov.lv/lv/datu-bazes-un-gada-parskati/gada-parskati/> [skatīts 03.06.2019.]).

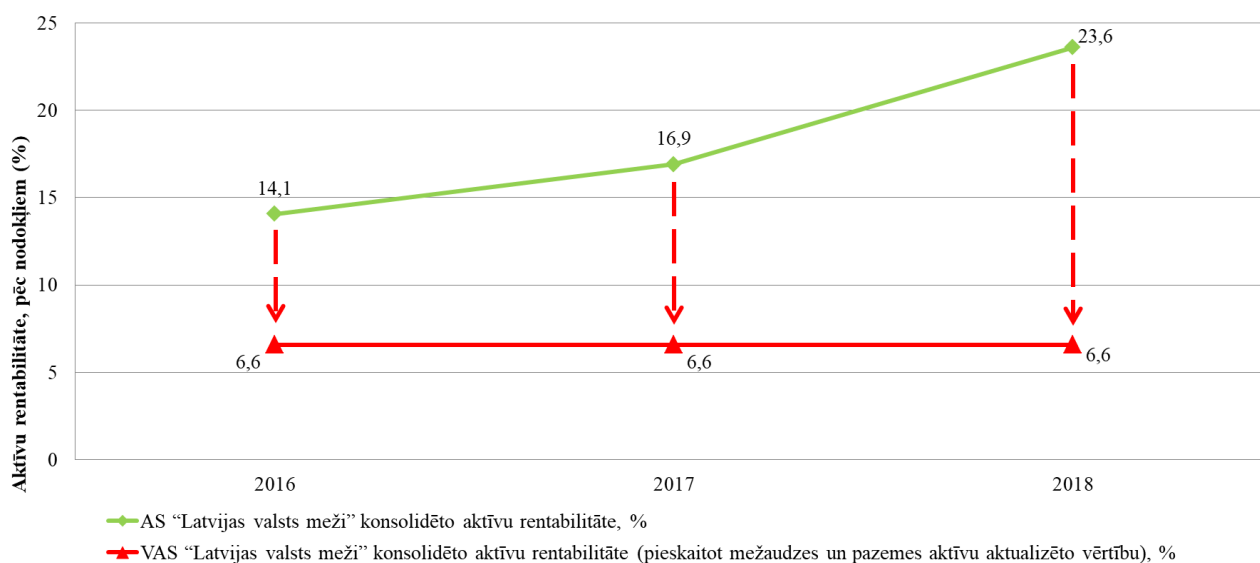
²¹⁷ AS "Latvijas valsts meži" darbības pārskati. Pieejams: <https://www.lvm.lv/par-mums/skaitli-un-finanses/finanses> [skatīts 19.09.2019.].

²¹⁸ Zemkopības ministrijas 22.03.2019. vēstule Nr.8-2e/698/2019 "Konsolidētā 2018.gada pārskata skaidrojumi".

²¹⁹ Zemkopības ministrijas 10.07.2019. vēstule Nr.8-2e/1529/2019 "Par Zemkopības ministrijas konsolidētā pārskata skaidrojumiem pēc 2018.gada bilances datuma".

kapitāldaļu turētājam, ne sabiedrībai patiesu informāciju par kapitālsabiedrības saimnieciskās darbības rezultātos iekļauto aktīvu rentabilitātes rādītāju.

AS “Latvijas valsts meži” 2017.gadā norādītā aktīvu rentabilitāte ir 16,9%, kas vairāk nekā divas reizes pārsniedz mežsaimniecības/mežizstrādes nozares vidējo rādītāju – 7,1%²²⁰. Savukārt pēc revidentu aprēķiniem, AS “Latvijas valsts meži” konsolidēto aktīvu rentabilitāte, pieskaitot Zemkopības ministrijas bilancē uzskaitītās un AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekošanā esošās mežaudzes un pazemes aktīvus, veido 6,6%, kas ir zem nozares vidējiem rādītājiem (skatīt 11.attēlu).

11.attēls. AS “Latvijas valsts meži” aprēķinātā un revidentu pārrēķinātā aktīvu rentabilitāte²²¹

Revīzijas noslēgumā AS “Latvijas valsts meži” papildināja savā tīmekļvietnē sniegto informāciju²²², norādot, ka aktīvu rentabilitātes rādītājā nav iekļauti AS “Latvijas valsts meži” ārpusbilances aktīvi.

Vienīgie ieņēmumi, ko valsts saņem par AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekotajiem valsts īpašumā esošajiem resursiem (kūdra, smilts, smilts-grants, arī mežs u.c.), tai skaitā tos pārdod, ir dividendes jeb daļa no tā, kas atliek pēc visiem kapitālsabiedrības izdevumiem, tai skaitā administrācijas, sabiedrisko attiecību, ēkas nomas un citiem izdevumiem.

Līdz 2003.gadam AS “Latvijas valsts meži” valsts budžetā maksāja gan maksājumus par valsts īpašuma atsavināšanas rezultātā gūtajiem līdzekļiem, ko iekļāva ražošanas izmaksās, gan dividendes, savukārt no 2004.gada, pēc Zemkopības ministrijas ieteikuma, mainoties tiesiskajam regulējumam, tikai daļu – dividendes.

²²⁰ Centrālās statistikas pārvaldes dati (pieejams:

https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn_uznemfin_ikgad/UFG070.px [skatīts 03.06.2019.]).

²²¹ AS “Latvijas valsts meži” darbības pārskati (pieejams: <https://www.lvm.lv/par-mums/skaitli-un-finanses/finanses> [skatīts 19.09.2019.]).

²²² AS “Latvijas valsts meži” darbības pārskati (pieejams: <https://www.lvm.lv/par-mums/skaitli-un-finanses/finanses> [skatīts 12.11.2019.]).

Valsts kontrole 2008.gadā veiktajā revīzijā par AS “Latvijas valsts meži” rīcību ar tās valdījumā un pārvaldībā nodoto valsts mežu īpašumu un Zemkopības ministrijas darbību kapitālsabiedrības uzraudzībā, secināja:

Nosakot nepamatoti mazus AS “Latvijas valsts meži” valsts budžetā veicamos maksājumus par valsts kapitāla izmantošanu, Zemkopības ministrija nav aizstāvējusi valsts intereses, lai valsts gūtu tai pienākušos labumu no sava īpašuma lietošanas un pārdošanas.

Iekļaujot vienā maksājumā gan dividendes no peļņas, gan maksājumu par valsts kapitāla izmantošanu, gan maksājumu par valsts īpašuma atsavināšanas rezultātā gūtajiem līdzekļiem, AS “Latvijas valsts meži” ir radīta iespēja, palielinot izdevumus, samazināt peļņu un attiecīgi samazināt valsts budžetā veicamā maksājuma apmēru²²³.

Ieteikumi

Lai atbilstoši labas pārvaldības principiem²²⁴ nodrošinātu efektīvu un ilgtspējīgu valstij piederošo derīgo izrakteņu apsaimniekošanu, Zemkopības ministrijai sadarbībā ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju un AS “Latvijas valsts meži” izstrādāt Zemkopības ministrijas valdījumā esošo zemes dzīļu ilgtspējīgas apsaimniekošanas plānu, kurā būtu iekļauts skaidri noteikts valsts redzējums derīgo izrakteņu ilgtspējīgā apsaimniekošanā, mērķi, ekonomiskie aprēķini, kā arī plānoti iespējamie ieņēmumi.

Zemkopības ministrijai kā valsts meža zemju, tai skaitā tajās ietilpstošo zemes dzīļu resursu, pārvaldītājai regulāri izvērtēt zemes dzīļu resursu aktīvu atdevi un ekonomisko izdevīgumu, kā arī informēt sabiedrību par ministrijas un AS “Latvijas valsts meži” darbību un rezultātiem valstij piederošo zemes dzīļu resursu apsaimniekošanā.

²²³ Valsts kontroles 18.12.2008. revīzijas ziņojums “Akciju sabiedrības „Latvijas valsts meži” rīcības ar tai valdījumā un pārvaldībā nodoto valsts īpašumu atbilstība normatīvo aktu prasībām un Zemkopības ministrijas darbības izvērtējums akciju sabiedrības „Latvijas valsts meži” uzraudzībā”. Pieejams: http://www.lrvk.gov.lv/uploads/reviziju-zinojumi/2008/5.1-2-5_2008/zinojums_lv_mezi.doc [skatīts 03.10.2019.].

²²⁴ European Governance. A White Paper. Brussels 25.07.2001. COM(2001) 428 final. Pieejams: https://ec.europa.eu/europeaid/european-governance-white-paper_en [skatīts 03.10.2019.].

Zemkopības ministrijas viedoklis

Par veikto revīziju un revīzijas secinājumiem

Kopumā pozitīvi vērtējam ziņojumā atspoguļoto informāciju par identificētajām problēmām – problēmjautājumi atspoguļoti, sniedzot iesaistīto pušu viedokļus. Papildus ziņojumā izklāstītajam, vēlamies uzsvērt to, ka zemes dzīļu resursiem no uzskaites viedokļa (gan apjoma, gan vērtības ziņā) ir sava specifika. Par to liecina salīdzinoši detālais zemes dzīļu resursu ieguves regulējums normatīvajos aktos, kur apjoma ziņā tiek pieļautas iespējas krājumu izmaiņai ne tikai resursu ieguves rezultātā, bet arī iegūstot precīzāku informāciju, tai skaitā gadījumos, kad sākotnējais resursu potenciāla novērtējums nav apstiprinājies. Šādos gadījumos zemes dzīļu uzskaitē vērtības izteiksmē radītu maldīgu priekšstatu par resursu vērtību un tās izmaiņām, kā arī nenodrošinātu normatīvajos aktos par grāmatvedību ietvertu principu ievērošanu. Tāpat būtiski ir pieņēmumi, kas tiek ņemti vērā, nosakot krājumu vērtību – atšķirība var būt vairākus desmitus reižu liela. Līdz ar to vienīgais risinājums ir normatīvajos aktos atrunāt vienotu zemes dzīļu krājumu uzskaiti grāmatvedībā.

Par revīzijas ieteikumiem

Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami, bet tie tiešā veidā neuzlabos Zemkopības ministrijas darbu, jo ieteikumi izriet no Valsts kontroles konstatējumiem un problēmām, kas attiecināmas ne tikai uz Zemkopības ministriju, bet arī uz citām valsts un pašvaldību iestādēm un ir risināmas valstī kopumā.

Par revīzijas ieteikumu ieviešanu

Lai veicinātu ieteikumu ieviešanu, Zemkopības ministrija ir iesaistījies arī klimata politikas jautājumu risināšanā, kas saistīti ar kūdras ieguves jomu. Lai izstrādātu kvalitatīvu Zemkopības ministrijas valdījumā esošo nozīmīgāko derīgo izraķteņu ieguves vietu apsaimniekošanas plānu, ir jābūt izstrādātam attiecīgam valsts līmeņa politikas plānošanas dokumentam. Šādi dokumenti pagaidām ir tikai projekta stadijā, turklāt to izstrāde nav Zemkopības ministrijas kompetences jomā. Lai risinātu pazemes aktīvu grāmatvedības uzskaites jautājumus, Zemkopības ministrija jau šobrīd konsultējas par labāko risinājumu pazemes aktīvu atspoguļošanai un uzskaitē grāmatvedībā. Uzsveram vēlreiz, ka šī joma ir nesakārtota un jautājums ir aktuāls arī citām valsts un pašvaldību iestādēm.

Valsts kontroles ziņojumā netiešā veidā izskan tas, ka Zemkopības ministrijai jāklūst par virzītāju Latvijā nesakārtotās normatīvo aktu bāzes sakārtošanai par zemes dzīlēm, tajā skaitā par to grāmatvedības uzskaiti.

Revīzijas raksturojums, metodes un kritēriji

Revīzijas mērķis

Revīzijas mērķis ir noskaidrot, vai Zemkopības ministrijas darbība derīgo izrakteņu apsaimniekošanā ir atbilstoša normatīvajiem aktiem un labai pārvaldībai.

Juridiskais pamatojums

Likumības (atbilstības) revīzija “Zemkopības ministrijas darbība valstij piederošo derīgo izrakteņu apsaimniekošanā” ir veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles 2019.gada darba plānu un Ceturtā revīzijas departamenta 09.09.2019. revīzijas grafiku Nr.2.4.1-38/2019.

Revidentu un revidējamās vienības atbildība

Valsts kontroles revidenti ir atbildīgi par revīzijas ziņojuma sniegšanu, kas pamatojas uz revīzijas laikā gūtiem atbilstošiem, pietiekamiem un ticamiem revīzijas pierādījumiem.

Zemkopības ministrija un AS “Latvijas valsts meži” ir atbildīgi par normatīvo aktu ievērošanu un revidentiem sniegtās informācijas patiesumu.

Revīzijas apjoms un ierobežojums

Revīzija ir veikta saskaņā ar Latvijas Republikā atzītiem starptautiskajiem revīzijas standartiem. Revīzija plānota un veikta tā, lai iegūtu pietiekamu pārliecību par revīzijas apjomā iekļauto revidējamo vienību – Zemkopības ministrijas un AS “Latvijas valsts meži” – veiktajām darbībām, lai nodrošinātu derīgo izrakteņu apsaimniekošanas atbilstību normatīvajiem aktiem un labai pārvaldībai.

Revīzija veikta par laika posmu no 2013.gada 1.janvāra līdz 2019.gada 31.maijam, tomēr pilnīgai priekšstata iegūšanai par dažiem jautājumiem informācija ir apkopota arī par laiku ārpus minētā posma.

Revīzijas metodes

Revīzijā izmantotas sekojošas galvenās metodes:

- analizētas ārējo normatīvo aktu prasības un identificētas obligātās prasības;
- pārbaudīti Zemkopības ministrijas un AS “Latvijas valsts meži” iesniegtie dokumenti;
- veiktas intervijas ar Zemkopības ministrijas un AS “Latvijas valsts meži” atbildīgajām personām;
- veiktas intervijas ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas atbildīgajām amatpersonām;
- intervēti biedrības “Latvijas Īpašumu Vērtētāju Asociācija” eksperti;
- intervēti biedrības “Latvijas kūdras asociācija” pārstāvji.

Revīzijā izmantotie vērtēšanas kritēriji

Revīzijā kā vērtēšanas kritēriji ir izmantoti šādi tiesību akti un labas pārvaldības principi:

- Likums par grāmatvedību;
- Civillikums;
- Likums „Par zemes dzīlēm”;
- Publiskas personas mantas atsavināšanas likums;

- Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likums;
- Valsts pārvaldes iekārtas likums;
- MK 21.10.2003. noteikumi Nr.585 “Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju”;
- MK 15.12.2009. noteikumi Nr.1486 “Kārtība, kādā budžeta iestādes kārto grāmatvedības uzskaiti” (spēkā līdz 31.12.2018.);
- MK 13.02.2018. noteikumi Nr.87 “Grāmatvedības uzskaites kārtība budžeta iestādēs” (spēkā no 01.01.2019.);
- MK 30.10.2007. noteikumi Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu” (spēkā no 09.11.2007. līdz 30.06.2018.);
- MK 06.05.2014. noteikumi Nr.238 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumos Nr.735 “Noteikumi par publiskas personas zemes nomu”” (spēkā no 20.05.2014. līdz 30.06.2018.);
- MK 23.03.2016. rīkojums Nr.227 “Par akciju sabiedrības “Latvijas Valsts meži” vispārējo stratēģisko mērķi un tās līdzdalības saglabāšanu sabiedrībā ar ierobežotu atbildību “Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūts””;
- Akciju sabiedrības „Latvijas valsts meži” vidēja termiņa darbības stratēģija (apstiprināta ar AS “Latvijas valsts meži” padomes 20.08.2018. sapulces lēmumu Nr. 26);
- European Governance. A White Paper. Brussels 25.07.2001. COM(2001) 428 final. Pieejams: https://ec.europa.eu/europeaid/european-governance-white-paper_en [skatīts 03.10.2019.].

Sektora vadītāja

A.Feldmane

Departamenta direktore

I.Vilka

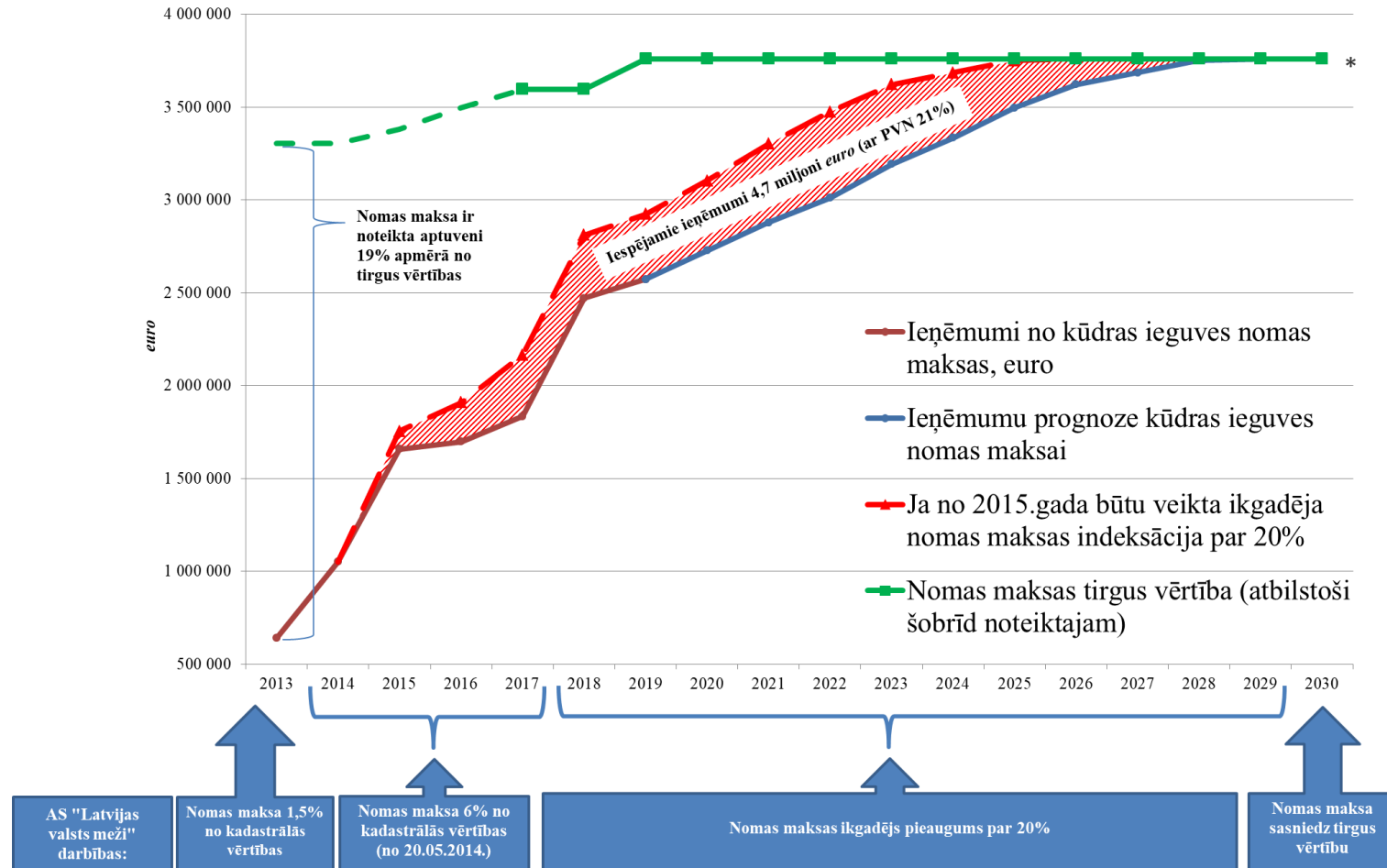
ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI
PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

1.pielikums. Derīgo izrakteņu karjeru atlikumu atšķirības starp Derīgo izrakteņu atradņu reģistra un AS “Latvijas valsts meži” datiem

Derīgo izrakteņu ieguves vieta	Derīgā izrakteņa veids	Derīgo izrakteņu karjeru atlikumi, m ³		Starpība, m ³	Starpība, euro
		AS “Latvijas valsts meži” 2018.gada beigās	Derīgo izrakteņu atradņu reģistrs uz 01.01.2019.		
Karogi	Smilts	714 368	726 400	12 032	29
Gulāni	Smilts - grants	7 880	5 220	-2660	-2 412
“Jūdupe” 1.laukums	Smilts - grants	18 595	7 570	-11 025	-8 998
Virši	Smilts	28 322	24 470	-3 852	-1 015
	Smilts - grants	41 984	38 940	-3 044	-1 785
Silkalni, iecirknis “Silkalni D bloks”	Smilts - grants	215 912	184 640	-31 272	-5079
	Smilts	631 016	858 950	227 934	19 448
Ķulaurga	Smilts	299 680	243 530	-56 150	-917
Ošinieki	Smilts	80 870	92 120	11 250	999
Pāvilāni	Smilts - grants	389 117	374 110	-15 007	-911
Deviņzieda kalns	Smilts	101 586	1 015 860	914 274	58 237
Meņģele	Smilts - grants	1 880	1 330	-550	-499
	Aleirīts	1330	1880	550	72
Vārpsala	Smilts	119 137	141 622 ²²⁵	22 485	908
	Smilts - grants	57 263	34 778 ²²⁵	-22 485	-12 290
				Kopā:	45 787
				t.sk. mazāk:	-33 906
				t.sk. vairāk:	79 693

²²⁵ Uz AS “Latvijas valsts meži” apsaimniekošanā esošo karjeru attiecināmā daļa (AS “Latvijas valsts meži” iesniegtie dati Valsts vides dienestam).

2.pielikums. AS “Latvijas valsts meži” kūdras ieguves nomas maksa

AS “Latvijas valsts meži” nomas maksas ikgadēju palielināšanu par 20% uzsākot tikai 01.01.2018. – trīs gadus vēlāk nekā noteikts Ministru kabineta noteikumos (01.01.2015.) – no valstij piederošu kūdras atradņu nomas, periodā līdz nomas maksa sasniedz tirgus vērtību, nemainoties citiem apstākļiem, iespējams, varētu gūt ieņēmumus 4,7 miljonu *euro* apmērā (ar PVN 21%). Ieņēmumi no kūdras purvu nomas maksas tirgus vērtību sasniegs tikai 2030.gadā, ņemot vērā esošo situāciju ar vēlāku indeksācijas uzsākšanu un nomas maksas indeksāciju ar pieaugumu 20% apmērā gadā.

* – Nomas maksas tirgus vērtība var mainīties, mainoties faktiskajiem apstākļiem.

NAV KLASIFICĒTS

VALSTIJ PIEDEROŠO DERĪGO IZRAKTEŅU APSAIMNIEKOŠANA

3.pielikums. Kūdras ieguves uzņēmumu peļņa un maksa AS “Latvijas valsts meži” par kūdras ieguvi kūdras atradnēs, kurās tiek veikta nomas maksas indeksācija

Uzņēmums	Nomāto kūdras atradņu skaits	Sertificēta vērtētāja novērtējums, euro	2018.gads				2017.gads			2016.gads		2015.gads	
			Peļņa, euro	Kūdras atradņu nomas maksa, euro ²²⁶	Starpība (starp sertificēta vērtētāja novērtējumu un faktisko nomas maksu), euro	Kūdras atradņu nomas maksas attiecība pret sertificēta vērtētāja novērtējumu	Peļņa, euro	Kūdras atradņu nomas maksa, euro ²²⁶	Kūdras atradņu nomas maksas attiecība pret sertificēta vērtētāja novērtējumu	Peļņa, euro	Kūdras atradņu nomas maksa, euro ²²⁶	Peļņa, euro	Kūdras atradņu nomas maksa, euro ²²⁶
Nr.1	2	357 499	9 022 979	61 147	296 352	17%	8 157 199	50 956	14%	7 684 815	50 956	5 323 314	50 956
Nr.2	4	273 716	82 141	152 231	121 485	56%	-151 898	113 951	42%	-207 512	113 951	119 639	113 951
Nr.3	1	233 268	68 403	53 949	179 319	23%	31 339	44 958	19%	516 352	44 958	330 847	44 958
Nr.4	1	72 799	1 845 967	52 306	20 492	72%	1 534 265	43 589	60%	983 644	43 589	702 120	43 589
Nr.5	1	131 620	2 645 541	41 084	90 536	31%	2 211 890	34 236	26%	1 932 189	34 236	1 776 442	34 236
Nr.6	2	156 470	2 000 631	40 704	115 765	26%	3 196 112	33 920	22%	2 431 252	33 920	1 941 765	33 920
Nr.7	3	223 746	1 376 084	36 163	187 583	16%	1 173 519	30 136	13%	401 794	30 136	277 444	30 136
Nr.8	1	128 661	422 862	28 010	100 651	22%	271 476	23 342	18%	109 742	23 342	18 907	23 342
Nr.9	2	95 704	432 388	26 548	69 156	28%	216 208	22 123	23%	492 869	22 123	211 974	22 123
Nr.10	2	40 004	53 020	23 937	16 068	60%	-16 998	19 947	50%	-21 166	19 947	10 373	19 947

²²⁶ Neieskaitot nekustamā īpašuma nodokli un PVN 21%.

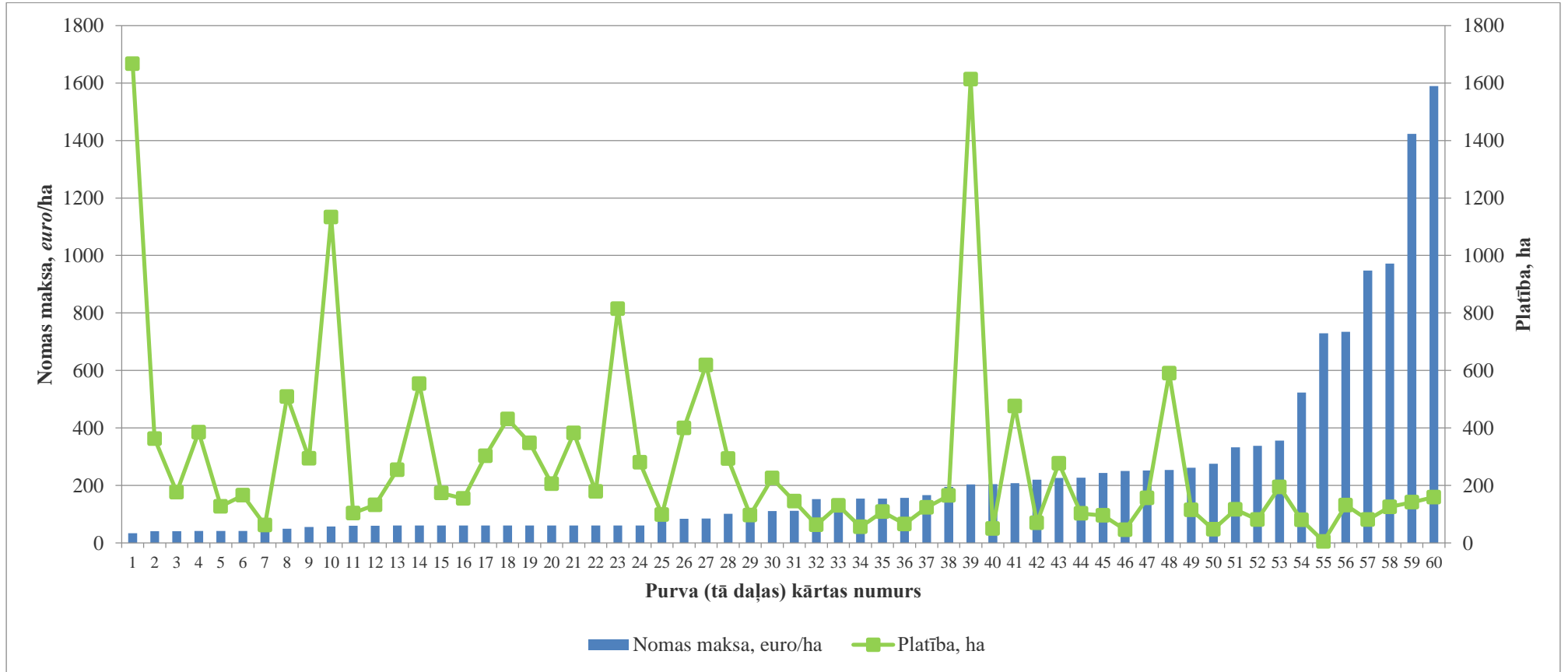
NAV KLASIFICĒTS

VALSTIJ PIEDEROŠO DERĪGO IZRAKTEŅU APSAIMNIEKOŠANA

Uzņēmums	Nomāto kūdras atradņu skaits	Sertificēta vērtētāja novērtējums, euro	2018.gads				2017.gads			2016.gads		2015.gads	
			Peļņa, euro	Kūdras atradņu nomas maksa, euro ²²⁶	Starpība (starp sertificēta vērtētāja novērtējumu un faktisko nomas maksu), euro	Kūdras atradņu nomas maksas attiecība pret sertificēta vērtētāja novērtējumu	Peļņa, euro	Kūdras atradņu nomas maksa, euro ²²⁶	Kūdras atradņu nomas maksas attiecība pret sertificēta vērtētāja novērtējumu	Peļņa, euro	Kūdras atradņu nomas maksa, euro ²²⁶	Peļņa, euro	Kūdras atradņu nomas maksa, euro ²²⁶
Nr.11	1	75 027	675 922	20 837	54 190	28%	397 960	17 364	23%	535 980	17 364	295 741	17 364
Nr.12	1	48 999	163 232	15 250	33 749	31%	241 579	12 708	26%	357 600	12 708	104 022	12 708
Nr.13	2	29 723	76 328	14 504	15 219	49%	557	12 087	41%	-21 519	12 087	-152 251	12 087
Nr.14	1	27 017	400 290	10 362	16 655	38%	1 313 448	8 635	32%	354 671	8 635	636 640	8 635
Nr.15	1	43 701	117 565	8 748	34 953	20%	65 352	7 290	17%	-132 285	7 290	-14 998	7 290
Nr.16	1	10 794	56 527	5 178	5 616	48%	230 537	4 315	40%	122 809	4 315	-260 265	4 315
Nr.17	1	9 898	48 362	8 031	1 867	81%	16 692	2 025	20%	8 347	2 025	11 826	2 025
Kopā		1 958 645		598 989	1 359 656								
				31 %	69 %								

NAV KLASIFICĒTS

4.pielikums. AS “Latvijas valsts meži” iznomātās zemes platības kūdras ieguvei un nomas maksa par kūdras ieguvei 2019.gadā

NAV KLASIFICĒTS

VALSTIJ PIEDEROŠO DERĪGO IZRAKTEŅU APSAIMNIEKOŠANA

5.pielikums. AS “Latvijas valsts meži” kūdras atradņu nomnieku darbības rādītāji un AS “Latvijas valsts meži” kūdras atradņu nomas maksa

Uzņēmums	Darbības nozare	2018.gads			2017.gads		
		Apgrozījums, euro	Peļņa, euro	AS “Latvijas valsts meži kūdras atradņu nomas maksa, euro” ²²⁷	Apgrozījums, euro	Peļņa, euro	AS “Latvijas valsts meži kūdras atradņu nomas maksa, euro” ²²⁷
A	Kūdras ieguve un aglomerācija	3 060 232	636 393	404 142	3 510 965	505 347	110 865
B	Kūdras ieguve	1 673 385	306 363	254 595	949 054	75 605	254 595
C	Kūdras ieguve, pārstrāde, substrātu ražošana un tirdzniecība	13 130 220	2 000 631	252 145	14 849 699	3 196 112	246 742
D	Kūdras ieguve un realizācija, kūdras pakošana (līdz 30.09.2017.)	2 925 596	82 141	186 550	4 735 409	-151 898	117 564
E	Kūdras ieguve	17 351 503	400 290	158 607	15 446 612	1 313 448	11 382
F	Kūdras ieguve	5 288 789	1 304 343	156 039	4 670 679	847 550	132 887
G	Kūdras ieguve; Mīnerālmēslu un slāpekļa savienojumu ražošana	10 676 018	1 845 967	144 114	9 493 183	1 534 265	139 313
H	Kūdras ieguve, pārstrāde, substrātu ražošana un tirdzniecība	71 546 267	9 022 979	96 003	69 397 774	8 157 199	91 150
I	Kūdras ieguve	1 474 019	68 403	83 566	1 403 858	31 339	74 576

²²⁷ Ieskaitot nekustamā īpašuma nodokli, bet neieskaitot PVN 21%.

NAV KLASIFICĒTS

VALSTIJ PIEDEROŠO DERĪGO IZRAKTEŅU APSAIMNIEKOŠANA

Uzņēmums	Darbības nozare	2018.gads			2017.gads		
		Apgrozījums, euro	Peļņa, euro	AS "Latvijas valsts meži kūdras atradņu nomas maksa, euro" ²²⁷	Apgrozījums, euro	Peļņa, euro	AS "Latvijas valsts meži kūdras atradņu nomas maksa, euro" ²²⁷
J	Kūdras ieguve	515 212	111 441	77 552	376 565	50 189	77 552
K	Kūdras ieguve; Mīnerālmēslu un slāpekļa savienojumu ražošana	11 909 436	1 228 896	75 230	11 354 671	930 593	71 044
L	Kūdras ieguve; Būvniecības projektu izstrādāšana	288 368	622	58 585	357 373	658	43 327
M	Kūdras ieguve	5 505 539	2 645 541	49 607	5 083 962	2 211 890	42 765
N	Kūdras ieguve	691 522	2 871	48 586	142 882	-468 727	25 625
O	Kūdras ieguve	4 784 297	1 376 084	47 397	4 399 389	1 173 519	41 370
P	Kūdras ieguve; Ķīmisko vielu vairumtirdzniecība; Nēspecializētā vairumtirdzniecība; Konsultēšana komercdarbībā un vadībinībās	232 782	-270 805	41 032	243 783	-283 751	41 032
Q	Kūdras ieguve	2 092 837	675 240	35 699	1 788 806	858 071	30 773
R	Kūdras ieguve; Ķīmisko vielu vairumtirdzniecība	481 172	43 122	33 892	396 012	4 536	44 761
S	Kūdras ieguve un realizācija	1 262 233	432 388	32 078	886 120	216 208	27 557

NAV KLASIFICĒTS

NAV KLASIFICĒTS

VALSTIJ PIEDEROŠO DERĪGO IZRAKTEŅU APSAIMNIEKOŠANA

Uzņēmums	Darbības nozare	2018.gads			2017.gads		
		Apgrozījums, euro	Peļņa, euro	AS "Latvijas valsts meži kūdras atradņu nomas maksa, euro" ²²⁷	Apgrozījums, euro	Peļņa, euro	AS "Latvijas valsts meži kūdras atradņu nomas maksa, euro" ²²⁷
T	Kūdras ieguve	2 016 487	422 862	32 036	1 373 471	271 476	27 364
U	Kūdras ieguve	873 680	88 824	31 381	1 138 560	187 284	27 974
V	Kūdras ieguve	883 684	163 232	30 427	1 042 690	241 579	26 977
W	Kūdras ieguve	787 817	53 020	25 878	169 454	-16 998	21 923
X	Kūdras ieguve	251 235	-4 960	24 449	180 118	-20 995	24 064
Y	Kūdras ieguve	2 351 768	675 922	23 470	1 772 162	397 960	23 470
Z	Kūdras ieguve un būvlaukuma sagatavošana	2 202 491	76 328	16 879	1 537 649	557	14 727
AA	Kūdras ieguve	0	-4 663	16 163	0	-3 929	16 163
BB	Kūdras ieguve	1 606 565	117 565	10 571	1 002 317	65 352	9 113
CC	Kūdras ieguve	975 436	-19 474	8 696	1 532 933	-166 440	8 696
DD	Kūdras ieguve	152 399	48 362	8 451	74 540	16 692	2 531
EE	Būvlaukuma sagatavošana	3 738 076	56 527	6 257	2 724 379	230 537	5 394

NAV KLASIFICĒTS